

T.C.
ADYAMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**TEZİN ADI: ULUSLARARASI SINAVLARDA
BAŞARILI ÜLKELER VE TÜRKİYE’NİN
SOSYAL BİLGİLER DERS KİTAPLARININ
TASARIM BOYUTU AÇISINDAN
İNCELENMESİ**

TEZİN TÜRÜ: YÜKSEK LİSANS

**ANABİLİM DALI: İLKÖĞRETİM SOSYAL
BİLGİLER EĞİTİMİ**

TEZİ HAZIRLAYAN: OSMAN TUĞ

ADYAMAN / 2017

**ULUSLARARASI SINAVLARDA BAŞARILI ÜLKELER VE TÜRKİYE’NİN
SOSYAL BİLGİLER DERS KİTAPLARININ TASARIM BOYUTU
AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Osman TUĞ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İlköğretim Anabilim Dalı

Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Yasin DOĞAN

Adıyaman

Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Eylül, 2017

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Doç. Dr. Yasin DOĞAN danışmanlığında Osman TUĞ tarafından hazırlanan “Uluslararası Sınavlarda Başarılı Ülkeler ve Türkiye’nin Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Tasarım Boyutu Açısından İncelenmesi” başlıklı çalışma 12/09/2017 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından İlköğretim Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Cengiz ÖZMEN

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Yasin DOĞAN

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Ali ÜNİŐEN

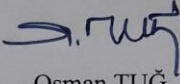
İbrahim Halil TUĞLUK

Enstitü Müdürü

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Uluslar arası Sınavlarda Başarılı Ülkeler ve Türkiye’nin Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Tasarım Boyutu Açısından İncelenmesi” başlıklı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla doğrularım.

12/09/2017

Osman TUĞ

ÖZET

ULUSLARARASI SINAVLARDA BAŞARILI ÜLKELER VE TÜRKİYE’NİN SOSYAL BİLGİLER DERS KİTAPLARININ TASARIM BOYUTU AÇISINDAN İNCELENMESİ

OSMAN TUĞ

İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı

Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Eylül 2017

Danışman: Doç. Dr. Yasin DOĞAN

Bu çalışmada, uluslararası sınavlarda başarılı ülkelerin ve Türkiye’nin sosyal bilgiler ders kitapları tasarım boyutu açısından incelenmiştir. Araştırmanın sosyal bilgiler ders kitaplarındaki tasarımsal eksikliklerin giderilmesine ve bu alanda yapılacak çalışmalara katkıda bulunacağı düşünülmüştür. Ders kitaplarının tasarım boyutuna yönelik ülkemizde yapılan araştırmalarda veri toplamada öğretmen, öğretmen adayları veya öğrencilerin görüşlerine başvurulmaktadır, oysa teknik uzmanlık gerektiren görsel tasarım boyutu uzman değerlendirmesine ihtiyaç duyduğundan bu araştırma önemlidir.

Araştırma, doküman incelemesi yoluyla betimsel tarama yapılarak incelenmiştir. Uluslararası ölçekte eğitim araştırmaları yapan PISA ve TIMSS gibi kuruluşların raporlarından hareketle eğitimde üst sıralarda yer alan ülkelere ve Türkiye’den maksimum çeşitlilik açısından çalışma grubu oluşturulup bu ülkelerin 12-14 yaş grubuna hitap eden sosyal bilgiler ders kitapları tasarım boyutuyla ele alınmıştır. Bu ülkeler, ABD, Kanada, İsveç, Almanya, Japonya, Singapur, Finlandiya, Fransa, Danimarka Polonya ve Türkiye’den oluşturulmuştur. Örneklemi oluşturan ülkelerin sosyal bilgiler ders kitaplarından elde edilen veriler Alpan (2004) tarafından geliştirilen 48 maddeden oluşan görsel tasarım ilkeleriyle (tipografik öğeler, metin örgütleyicileri, görsel öğelerin tasarımı, sayfa tasarımı, kapak tasarımı ve üretime yönelik dış yapı özellikleri) 3’lü dereceleme ölçeği (Oldukça Uygun, Uygun, Yetersiz)

kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında PISA ve TIMSS’te üst sıralarda bulunan ülkelerin sosyal bilgiler ders kitaplarının görsel tasarım ilkelerine göre incelenmesinde farklılık gösterdiği, bu uluslararası kuruluşların sınavlarında ortalamanın altında puan alan Türkiye’nin ise sosyal bilgiler ders kitabının görsel tasarım öğelerine göre incelenmesinde daha iyi bir sonuç aldığı görülmüştür.

PISA sınavlarında genellikle üst sıralarda bulunan Kanada, görsel tasarım öğelerine göre incelenen sosyal bilgiler ders kitabı, belirlenmiş ülkeler içinde en yüksek puanı almıştır.

Araştırmanın sonuçlarına göre örnekleme oluşturan ülkelerden Singapur ve Türkiye’nin sosyal bilgiler ders kitapları görsel tasarım öğelerin beş tanesinde iyi sonuç alıp ‘üretme yönelik dış yapı özelliklerinden’ kötü sonuç alması maliyeti artırıcı etmenlerden kaçınmış oldukları sonucuna ulaşılabilir. Yine araştırma dahilindeki ülkelerden Finlandiya, Japonya ve Singapur’un uluslararası ölçekte eğitim araştırmaları yapan kuruluşlardan yüksek puan alıp ‘görsel tasarım öğelerinden’ üst düzey bir puan alamadıkları görülmüştür.

Bu sonuçlardan hareketle bir ülkenin eğitimdeki başarısına etki eden faktörlerden bir tanesi olan ders kitaplarının tasarım boyutunun, incelenen ülkeler içerisinde farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın sonuçlarından hareketle dikkat odaklayıcı sözcüklerin etkili kullanılmasına, her bölüm için uygun başlık listesinin hazırlanmasına, kaynakçaların etkili kullanılmasına, rengin amacına uygun kullanılmasına, sayfa numarasının ayrı bir tasarım ögesi olarak kullanılmasına, kapağın etkili kullanılmasına, kitap cildinin sağlam olmasına yönelik önerilerde bulunulabilir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler Ders Kitapları, Görsel Tasarım, Tipografi

ABSTRACT

ANALYZING OF THE SUCCESSFUL COUNTRIES' IN THE INTERNATIONS EXAMINATIONS AND TURKEY'S SOCIAL STUDIES TEXTBOOKS IN TERMS OF DESIGN DIMENSION

Osman TUĞ

**Department of Primary Education, Social Studies Education Department,
Adıyaman University Graduate School of Social Studies**

September 2017

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Yasin DOĞAN

In this study, successful countries and Turkey's social studies textbooks were examined through the design dimension in international exams. This study is considered to remove the schematic deficiencies of Social Studies course books and to make contribution to the studies in this field. The opinions of teachers, prospective teachers or students are asked for data collection in researches conducted in our country aimed at course books' design dimension. However, this research is significant because visual design dimension which requires field engineering is in need of expert appraisal.

The research is analysed through a descriptive scan by a document review. Based on the reports of organizations such as PISA and TIMSS, which conduct research on international scale, a working group has been established in terms of maximum quality from the countries in the upper education and Turkey and the Social Studies course books addressing the 12 – 14 age group of these countries are dealt with in the dimension of design. These countries are formed of the USA, Canada, Sweden, Germany, Japan, Singapore, Finland, France, Denmark, Poland and Turkey. The data obtained from the Social Studies course books of the sample countries is analysed by using Rating Scale (Rather suitable, Suitable, Inadequate) and Visual Design Principles which is developed by Alpan (2004) and is consisted of 48 items (Typographic items, Text organizers, Design of visual items, Page design, Book cover design, Exterior structure properties for production)

When the results of the research are examined, it has been seen that the top countries in the PISA and TIMSS differ in Social Studies course books according to the visual design principles and Turkey, which scored below the average in the examinations of these international organizations got a better result when the Social Studies course book was examined according to the visual design documents.

According to the visual design principles, the Social Studies course book of Canada, which is just above the PISA average, has the highest score in the specified countries.

According to the results of the research, Singapore and Turkey, in the sample countries, getting a good result in five of the visual design items and the poor result from ‘Exterior structure properties for production’ show avoiding cost – enhancing factors. Finland, Japan and Singapore have also been found to be able to score high points on the international educational research institutes and not receive a high point on the ‘Visual design items’.

In the light of these results, the course books’ design dimension, one of the factors that affects the success of a country in the education, differs among the countries which are examined.

From the results of the research, suggestions can be made for effective use of attention-focused words, preparation of a suitable title list for each section, effective use of the source player, appropriate use for the purpose of the colour, use of the page number as a separate design item, effective use of the cover, durableness of the volume.

Keywords: Social Studies Textbooks, Visual Design, Typography

ÖNSÖZ

Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans programı çerçevesinde gerçekleştirilen bu çalışma eğitim alanında üst sıralarda yer alan ülkeler ve Türkiye'nin sosyal bilgiler ders kitaplarının tasarım boyutu açısından incelemesine yönelik bir araştırmadır. İncelenen ülkelerin ders kitaplarının tasarımı yönüyle karşılaştırılması bakımından önemlidir. Bu çalışmanın ülkemizdeki sosyal bilgiler ders kitaplarının tasarım boyutuna yönelik yapılacak incelemelerin bu alandaki bilgi eksikliklerinin giderilmesine ve bu alanda yapılacak çalışmalara katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca her zaman fikirlerine başvurduğum, araştırmamda fikir ve önerileriyle her zaman yanımda olan bundan sonra da yardımına ihtiyaç duyacağım değerli hocam ve tez danışmanım bilim insanı Doç. Dr. Yasin DOĞAN'a teşekkür ederim.

Araştırmam boyunca desteğini benden esirgemeyen değerli hocam Dr. Fatma TORUN'a, değerli arkadaşlarım Yakup SUBUŞI'na ve Şehmus UZUNER'e teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmamın her aşamasında yanımda duran beni destekleyen ve cesaretlendiren ve araştırmam yüzünden kimi zaman ihmal etmek zorunda kaldığım sevgili eşim Elif TUĞ'a ve evimize neşe katan dünya tatlısı biricik kızım Öykü TUĞ'a teşekkür ederim.

Adıyaman-2017

Osman TUĞ

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI	i
TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ	xiv
RESİM LİSTESİ.....	xv
EKLER LİSTESİ.....	xviii

BİRİNCİ BÖLÜM

1. Giriş	1
1.1. Problem Durumu	1
1.1.1. Problem Cümlesi	2
1.1.2. Alt problemler	2
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Sınırlılıklar	4
1.5. Tanımlar.....	4

İKİNCİ BÖLÜM

2. Kavramsal Çerçeve.....	6
2.1.Ders Kitapları ve Önemi	6
2.2.Ders Kitaplarının Hazırlanması, İncelenmesi ve Kabulü.....	6
2.3. Sosyal Bilgiler Ders Kitabı.....	10
2.4.Tasarım	12
2.4.1.Görsel Tasarım.....	12

2.4.2.Estetik Kavramı.....	12
2.4.3.Görsel Okuryazarlık.....	12
2.4.4 Görsel Tasarım İlke ve Öğeleri.....	13
2.4.4.1. Tasarım Öğeleri.....	13
2.4.4.2.Tasarım İlkeleri.....	15
2.5. Ders Kitaplarında Tasarım.....	17
2.5.1. Metin Tasarımı.....	17
2.5.2. Görsel Öğelerin Tasarımı.....	18
2.5.3. Sayfa Tasarımı.....	18
2.5.4. Kapak Tasarımı.....	19
2.5.5. Üretime Yönelik Dış Yapı Özellikleri.....	19
2.6. Yapılmış çalışmalar.....	19

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. Yöntem.....	22
3.1. Araştırma modeli.....	22
3.2. Çalışma Grubu.....	22
3.3. Veri toplama araçları.....	26
3.3.1. Doküman İncelemesi.....	26
3.4. Verilerin analizi.....	26
3.5. Geçerlik ve Güvenirlik.....	28

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. Bulgular ve Yorum.....	29
4.1. İncelenen Ders Kitaplarının Tipografik Özelliklerinin Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular ve Yorum	30

4.2. İncelenen Ders Kitaplarının Metin Örgütleyicilerinin	
karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular ve Yorum	51
4.3. İncelenen Ders Kitaplarının Görsel Öğelerin Tasarımının	
Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular ve Yorum	69
4.4. İncelenen Ders Kitaplarının Sayfa Tasarımının	
Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular ve Yorum	97
4.5. İncelenen Ders Kitaplarının Kapak Tasarımının	
Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular ve Yorum	117
4.6. İncelenen Ders Kitaplarının Üretime Yönelik Dış Yapısının	
Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular ve Yorum	133
BEŞİNCİ BÖLÜM	
5.Sonuç ve Öneriler	148
5.1. Sonuç	148
5.2. Öneriler	154
KAYNAKÇA.....	155
EKLER.....	160
ÖZGEÇMİŞ.....	166

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Tipografik Öğeler.....	29
Tablo 2. Metin Örgütleyicileri.....	50
Tablo 3. Görsel Öğelerin Tasarımı	68
Tablo 4. Sayfa Tasarımı	97
Tablo 5. Kapak Tasarımı	117
Tablo 6. Üretime Yönelik Dış Yapı Özellikleri.....	133
Tablo 7. Belirlenmiş Ülkelerin Görsel Tasarım Öğelerine göre almış oldukları. toplam puanlar.....	148

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Ders Kitaplarını Hazırlama ve Sunma.....	7
Şekil 2. Ders kitabı geliştirme modeli.....	9
Şekil 3. Renk Çemberi.....	13

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

OECD : Ekonomik Kalkınma ve İş birliği Örgütü

PISA : Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı

TIMSS : Uluslararası Matematik ve Fen Eğilimleri Araştırması

Akt : Aktaran

s. : Sayfa

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1. ABD ders kitabı s.4	32
Resim 2. Finlandiya ders kitabı s.35	33
Resim 3. Kanada ders kitabı s.4	34
Resim 4. Danimarka ders kitabı s.4	35
Resim 5. Almanya ders kitabı s.21	36
Resim 6. Fransa ders kitabı s.50	37
Resim 7. Almanya ders kitabı s.15	38
Resim 8. Finlandiya ders kitabı s.17.....	39
Resim 9. İsveç ders kitabı s.67.....	40
Resim 10. ABD ders kitabı s.35.....	41
Resim 11. Almanya ders kitabı s.46.....	42
Resim 12. Polonya ders kitabı s.73.....	43
Resim 13. Finlandiya ders kitabı s.26.....	44
Resim 14. Singapur ders kitabı s.13.....	45
Resim 15. Türkiye ders kitabı s.23.....	46
Resim 16. Almanya ders kitabı s.67.....	47
Resim 17. ABD ders kitabı s.51.....	48
Resim 18. Danimarka ders kitabı s.37.....	49
Resim 19. Türkiye ders kitabı s.44.....	50
Resim 20. Türkiye ders kitabı s.35.....	53
Resim 21. İsveç ders kitabı s.22.....	54
Resim 22. ABD ders kitabı s.56.....	55
Resim 23. Danimarka ders kitabı içindekiler sayfası.....	56
Resim 24. Singapur ders kitabı s.iii.....	57
Resim 25. Türkiye ders kitabı s.7.....	58
Resim 26. İsveç ders kitabı içindekiler sayfası.....	59
Resim 27. Fransa ders kitabı s.5.....	60
Resim 28. Singapur ders kitabı s.iii.....	61

Resim 29. ABD ders kitabı s.xiii.....	62
Resim 30. Türkiye ders kitabı s.10.....	63
Resim 31. Türkiye ders kitabı s.13.....	64
Resim 32. Almanya ders kitabı s.25.....	65
Resim 33. ABD ders kitabı s.910.....	66
Resim 34. Türkiye ders kitabı s.198.....	67
Resim 35. Fransa ders kitabı s.71.....	71
Resim 36. Japonya ders kitabı s.99.....	72
Resim 37. Danimarka ders kitabı s.58.....	73
Resim 38. Japonya ders kitabı s.42.....	74
Resim 39. ABD ders kitabı s.691.....	75
Resim 40. Danimarka ders kitabı s.47.....	76
Resim 41. Japonya ders kitabı s.43.....	77
Resim 42. Danimarka ders kitabı s.26.....	78
Resim 43. Danimarka ders kitabı s.29.....	79
Resim 44. Türkiye ders kitabı s.58.....	80
Resim 45. Polonya ders kitabı s.26.....	81
Resim 46. Danimarka ders kitabı s.58.....	82
Resim 47. ABD ders kitabı s.805.....	83
Resim 48. Polonya ders kitabı s.218.....	84
Resim 49. Fransa ders kitabı s.122.....	85
Resim 50. Singapur ders kitabı s.65.....	86
Resim 51. Türkiye ders kitabı s.24.....	87
Resim 52. Japonya ders kitabı s.76.....	88
Resim 53. Danimarka ders kitabı s.47.....	89
Resim 54. Almanya ders kitabı s.57.....	90
Resim 55. ABD ders kitabı s.309.....	91
Resim 56. Singapur ders kitabı s.13.....	92
Resim 57. Danimarka ders kitabı s.61.....	93

Resim 58. Singapur ders kitabı s.23.....	94
Resim 59. Polonya ders kitabı s.49.....	95
Resim 60. Danimarka ders kitabı s.163.....	96
Resim 61. ABD ders kitabı s.90.....	99
Resim 62. Fransa ders kitabı s.84.....	100
Resim 63. Polonya ders kitabı s.52.....	101
Resim 64. Finlandiya ders kitabı s.93.....	102
Resim 65. Japonya ders kitabı s.28.....	103
Resim 66. ABD ders kitabı s.74.....	104
Resim 67. Türkiye ders kitabı s.69.....	105
Resim 68. İsveç ders kitabı s.41.....	106
Resim 69. Singapur ders kitabı s.77.....	107
Resim 70. Almanya ders kitabı s.46.....	108
Resim 71. Almanya ders kitabı s.25.....	109
Resim 72. Kanada ders kitabı s.53.....	110
Resim 73. İsveç ders kitabı s.85.....	111
Resim 74. Singapur ders kitabı s.58-59.....	112
Resim 75. Danimarka ders kitabı s.156-157.....	113
Resim 76. Polonya ders kitabı s.6-7.....	114
Resim 77. ABD ders kitabı s.35.....	115
Resim 78. Fransa ders kitabı s.27.....	116
Resim 79. Danimarka ders kitabı –kapak.....	119
Resim 80. Finlandiya ders kitabı –kapak.....	120
Resim 81. Fransa ders kitabı – kitap sırtı.....	121
Resim 82. Polonya ders kitabı -kitap sırtı.....	122
Resim 83. Japonya ders kitabı –kapak.....	123
Resim 84. Türkiye ders kitabı –kapak.....	124
Resim 85. ABD ders kitabı –kapak.....	125
Resim 86. Fransa ders kitabı –kapak.....	126

Resim 87. Japonya ders kitabı –kapak.....	127
Resim 88. Türkiye ders kitabı –kapak	128
Resim 89. Polonya ders kitabı –kapak.....	129
Resim 90. Danimarka ders kitabı –kapak	130
Resim 91. ABD ders kitabı –kapak.....	131
Resim 92. Türkiye ders kitabı –kapak.....	132
Resim 93. Japonya ders kitabı –kapak	135
Resim 94. Almanya ders kitabı –kapak.....	136
Resim 95. İsveç ders kitabı –kapak.....	137
Resim 96. Finlandiya ders kitabı –kapak.....	138
Resim 97. ABD ders kitabı –kapak.....	139
Resim 98. Türkiye ders kitabı s.47.....	140
Resim 99. Polonya ders kitabı s.75.....	141
Resim 100. Fransa ders kitabı s.73.....	142
Resim 101. Singapur ders kitabı –kapak.....	143
Resim 102. Fransa ders kitabı –kapak.....	144
Resim 103. Danimarka ders kitabı –kapak	145

EKLER LİSTESİ

Ek -1. Görsel Tasarım ilkeleri ve Yorumlaması.....	179
---	------------

BİRİNCİ BÖLÜM

1. Giriş

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, amacı, önemi ve sınırlıklarına yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Bilgiyi öğrencilere aktarmada ve öğretmede en çok tercih edilen materyallerin başında ders kitabı gelmektedir. Hayta (2003)'e göre eğitim sürecinde birbirinden farklı kullanılan öğretim materyalleri içerisinde kitaplar vazgeçilmez en temel öğretim materyalidir. Böyle önemli bir işlevi üstlenmiş olan ders kitaplarının amacına hizmet edebilmesi için bir takım yeterliklere sahip olmaları gerekmektedir. Ders kitabının içeriği öğrencilere kazandırılacak bilgilerden oluşurken bu bilgileri öğrenciye öğretmede etkili olan faktörlerden biri de ders kitabının tasarım boyutudur. Öğrenme eylemi gerçekleşirken dinlediklerimizin %10'unu öğrenirken işin içine görmeyi de eklediğimizde öğrenme %80'lere çıkmaktadır (Alpan, 2004:37). Sınıf düzeyine göre ve öğrencilerin gelişim çağları dikkate alınarak görsel açıdan zenginleştirilmiş ders kitapları eğitimin kalitesini artırabilir. Bir ders kitabının içeriği ne kadar iyi ve önemli olursa olsun eğer bu ders kitabının görsel tasarımı iyi değilse öğrencilerin kazanımlara ulaşması da güç olacaktır (Necmi ve Eşgi; 2008). Ülkemizde ders kitaplarının tasarım boyutuna yönelik yapılan çalışmalarda tasarım ilkelerine uygunluk açısından eksiklikler olduğu görülmektedir (Uluişik; 2008, Bağcı;2007). Özellikle ülkemizde 2000'li yıllarla birlikte ders kitaplarının tasarım boyutu üzerine birçok araştırma yapılmıştır. (Dursun ve Eşgi;2008, Uluişik; 2008, Bağcı; 2007, Demir;2008, Keser; 2004, Bulut; 2008, Uçar;2016)

Gelişmekte olan ülkeler gurubunda yer alan ülkemiz eğitime her geçen yıl bütçeden daha çok pay ayırarak bir ülkenin gelişmesinde başat rol oynayan eğitime verdiği önemi artırmıştır. Ders kitaplarını ücretsiz her sene başı öğrencilere dağıtmaktadır. Son yıllarda ülkemizde eğitimin kalitesini artırmak adına akıllı tahta projesi hayata geçirilmiştir. Ders kitapları akıllı tahta üzerinden de işlenebilmektedir. Ülkemiz eğitimi bir yandan da müfredat değişikliğiyle yeni gelişmeler gösterirken bu

araçların niteliğini artıracak görsel tasarıma yönelik çalışmaların hızlandırılmasını sağlayabilir.

OECD (Ekonomik Kalkınma ve İş birliği Örgütü) tarafından üçer yıllık aralıklarla 15 yaş gurubundaki öğrencilerin bilgi ve becerilerini değerlendiren PISA (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı) 2015 verileri ve dörder yıllık aralıklarla 4. ve 8. sınıf öğrencilerinin matematik ve fen alanında kazandıkları bilgi ve becerilerini değerlendiren TIMSS (Uluslararası Matematik ve Fen Eğilimleri Araştırması) 2015 verilerinden hareketle uluslar arası ölçekte araştırma yapan bu kuruluşların bulguları incelendiğinde araştırmanın örneklemini oluşturan ülkelerin ölçülen yeterlikler bakımından ortalamanın üstünde olduğu görülmüştür. Eğitimde gelişmiş ülkelerin bu başarıyı nasıl elde ettikleri merak ve inceleme konusudur.

Türkiye'nin 2003, 2006, 2009, 2012 ve 2015 PISA sonuçlarına bakıldığında OECD ortalamasının altında kaldığı görülmüştür (Bakioğlu ve Yıldız, 2015:23).

Eğitimde gelişmiş ülkelere bakıldığında insan kaynaklarını iyi yönettikleri görülmektedir (Arabacı, 2011;111). Ülke ihtiyaçlarına göre yetiştirilen nitelikli insan gücünün iyi bir eğitimden geçmesi gerekmektedir. Bu eğitimin okulda gerçekleştirilen kısmında kullanılan öğretim materyallerinden biri de ders kitaplarıdır. Bir ders kitabının güçlü olması gereken yönlerinden biri de tasarım boyutudur. Bu nedenle eğitim açısından gelişmiş ülkelerin sosyal bilgiler ders kitaplarının tasarım boyutu incelenmiştir.

1.1.1. Problem Cümlesi

Bu araştırmanın problem cümlesi, “Eğitimde Gelişmiş Ülkelerin ve Türkiye'nin Sosyal Bilgiler Ders Kitapları Tasarım Boyutu Açısından Nasıldır?” sorusuyla belirlenmiştir.

1.1.2. Alt Problemler

Araştırmanın amacına uygun olarak, bu çalışmada ele alınacak alt problemler sıralanmıştır.

1. Eğitimde gelişmiş ülkelerin ve Türkiye'nin sosyal bilgiler ders kitaplarının tipografik özellikleri nasıldır?

2. Eğitimde gelişmiş ülkelerin ve Türkiye'nin sosyal bilgiler ders kitaplarının metin örgütleyicilerinin tasarımı nasıldır?
3. Eğitimde gelişmiş ülkelerin ve Türkiye'nin sosyal bilgiler ders kitaplarında görsel öğelerin tasarımı nasıldır?
4. Eğitimde gelişmiş ülkelerin ve Türkiye'nin sosyal bilgiler ders kitaplarının sayfa tasarımı nasıldır?
5. Eğitimde gelişmiş ülkelerin ve Türkiye'nin sosyal bilgiler ders kitaplarının kapak tasarımı nasıldır?
6. Eğitimde gelişmiş ülkelerin ve Türkiye'nin sosyal bilgiler ders kitaplarının üretime yönelik dış yapı özellikleri nasıldır?

1.2. Amaç

Bu çalışmanın amacı, eğitim düzeyi olarak üst sıralarda yer alan gelişmiş ülkelerin ve Türkiye'nin, sosyal bilgiler ders kitaplarının görsel boyutunun tasarım ilkeleri açısından incelemektir.

1.3. Önemi

Eğitim öğretim sürecinde belirlenmiş olan kazanımlara ulaşmada birçok faktör etkilidir. Bu faktörlerden en önemli unsurlardan biri ders kitapları olduğu söylenebilir (Ablak,2013:52). Bir ders kitabını ilgi çekici hale getiren özelliklerin başında ise tasarım gelmektedir. Tasarımsal olarak nitelikleri artırılan bir ders kitabının amaca daha iyi hizmet edeceği söylenebilir. Ülkemizde ders kitaplarının tasarım boyutu üzerine birçok çalışma yapılmış ve ders kitaplarının tasarım boyutunun birçok yönüyle geliştirilmesi yönünde sonuçlara varılmıştır (Dursun ve Eşgi;2008, Bulut; 2008). Ancak bu alanda ülkemizde yapılan çalışmaların büyük çoğunluğunun sadece ülkemizde okutulmakta olan ders kitapları üzerine yapıldığı görülmüştür (Uluişik; 2008, Demir; 2008, Bağcı; 2007, Keser; 2004).

Bu araştırmada uluslararası ölçekte eğitim araştırmaları yapan PISA ve TIMSS gibi kuruluşların verilerinden de hareketle ortalamanın üstünde olan eğitim açısından gelişmiş ülkelerdeki ve ülkemizdeki sosyal bilgiler ders kitaplarının tasarım boyutuna

yönelik yapılacak incelemelerin bu alandaki bilgi eksikliklerinin giderilmesine ve bu alanda yapılacak çalışmalara katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Ders kitaplarının tasarım boyutuna yönelik ülkemizde yapılan araştırmalara bakıldığında çoğunlukla öğretmen, öğretmen adayları veya öğrencilerin görüşlerine göre görsel tasarım boyutunun incelenmesi üzerine yapılmıştır. Oysa teknik uzmanlık gerektiren görsel tasarım boyutu uzman değerlendirmesine ihtiyaç duymaktadır. Bu açıdan bu araştırma önemlidir.

Türkiye’de ki ders kitapları ile ilgili karşılaştırmalı çalışmalarda incelenen ülkelere bakıldığında başta Almanya olmak üzere ABD, Singapur, Fransa ve Türkiye’nin komşusu olan ülkeler seçilmiştir. Araştırmamızda bu ülkeler dışında eğitimde gelişmiş altı ülkenin daha olması araştırmayı önemli kılmaktadır.

Bu araştırmayla incelenen ülkelerin ders kitaplarının tasarımının nasıl olduğu da ortaya çıkacaktır.

Araştırmadan elde edilecek sonuçlara göre Türkiye de ideal bir ders kitabı tasarımının nasıl olacağını bize yansıtacağı düşünülmektedir.

1.4. Sınırlıklar

Bu araştırma TIMSS ve PISA gibi uluslararası ölçekte eğitim araştırmaları yapan kuruluşların verilerinden hareketle eğitimde üst sıralarda bulunan ülkelere ABD, Almanya, Danimarka, Finlandiya, Fransa, İsveç, Japonya, Kanada, Polonya, Singapur, ülkeleri ve ülkemizdeki sosyal bilgiler ders kitaplarıyla sınırlandırılmıştır.

Belirlenmiş olan ülkelere 12-14 yaş grubuna hitap eden sosyal bilgiler ders kitapları seçilmiştir. Her ülkeden bir ders kitabıyla sınırlandırılmıştır.

Ders kitaplarının dil ve içerik boyutu araştırmanın kapsamına dahil edilmemiştir. Japonya ders kitabının yazı boyutu bilinmediğinden dolayı tipografik öğelerin bazı maddeleriyle incelenememiştir. Kanada sosyal bilgiler ders kitabı ise web ortamından alındığından dolayı görsel tasarım öğelerinin bazı boyutlarıyla incelenememiştir.

1.5. Tanımlar

Tasarım: “Bir ürünün tümü veya bir parçası üzerindeki süslemenin çizgi, şekil, biçim, renk, doku, malzeme veya esneklik gibi insan duyuları ile algılanan çeşitli unsur veya özelliklerinin oluşturduğu bütünü ifade eder” (Birbiçer, 2015:112).

Estetik: Estetiğin kurucusu olarak bilinen A. G. Baumgarten’göre estetik “Güzel üzerine düşünme, onun ne olduğunu araştırma sanatıdır” (Web¹).

Tipografi: Oluşturduğumuz bir metinde kullandığımız yazı karakterlerinin(font) ve yazı boyutunun(punto) metni okuyucuya okutacak şekilde tasarlanmasıdır. Barden (1994)’a göre tipografi, sayfa üzerine basılacak yazılar için kullanılacak harflerin, sözcüklerin, satırların ve boşlukların kendi aralarında görsel ve işlevsel olarak düzenlenmesi (Akt: Alpan, 2004:78).

İKİNCİ BÖLÜM

2. Kavramsal Çerçeve

2.1. Ders Kitapları

Bilginin kalıcılığını sağlamak amacıyla milattan önce Sümerlerin yazıyı kullanmaya başlamasıyla bilgi birikimi oluşmaya başladı. Zaman içerisinde yazı tablet, papirüs deri gibi nesnelerin üzerine yazılarak geçmişin bilgi birikiminin günümüze ulaşmasında önemli rol oynamıştır. Zamanla bilimin ilerlemesi ve eğitime verilen önemin artmasıyla bilgiyi bize aktarmada aracı olan ders kitaplarının önemi artmıştır. Ulusoy (2008)'e göre “ders kitapları ve öğretim materyalleri eğitim sistemlerinin vazgeçilmez parçasıdır. Zamana, mekâna, bilimsel teknolojik gelişmelere göre eğitim alanında kullanılan materyaller de değişir ve gelişir.”

“Ders kitapları, öğrencilerin o dersin programında yer alan konuları hakkında neler öğrenecekleri, öğretmenin ise ne öğreteceğini büyük oranda etkileyen kaynak niteliğindedir(Yalın,1996;akt. Ulusoy;2008)”. Ders kitaplarının okulun üstlendiği sorumluluklardan toplumsal, siyasal, ekonomik ve bireyi geliştirme işlevlerini yerine getirmesi bakımından büyük önem taşıdığı söylenebilir (Tertemiz, Ercan ve Kayabaşı;2001;1). Küçükahmet (2003): “Öğretmenler ders kitaplarından aynı zamanda öğrencileri için ödev, çalışma ve test etme stratejisi olarak da yararlanmaktadırlar.” demektedir.

Ders kitaplarının insan yetiştirmedeki çok boyutluluğu ve işlevselliği, devletlerin toplumsal düzen oluşturma ve milli menfaatleri doğrultusunda ülke vatandaşı yetiştirme konularında ders kitaplarına çok ağır sorumluluklar yüklenmiştir. Bu nedenle ders kitapları hazırlanırken öğrencilere istenilen becerileri kazandırmak için amaca hizmet edecek şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.

2.1.1.Ders Kitaplarının Hazırlanması, İncelenmesi ve Kabulü

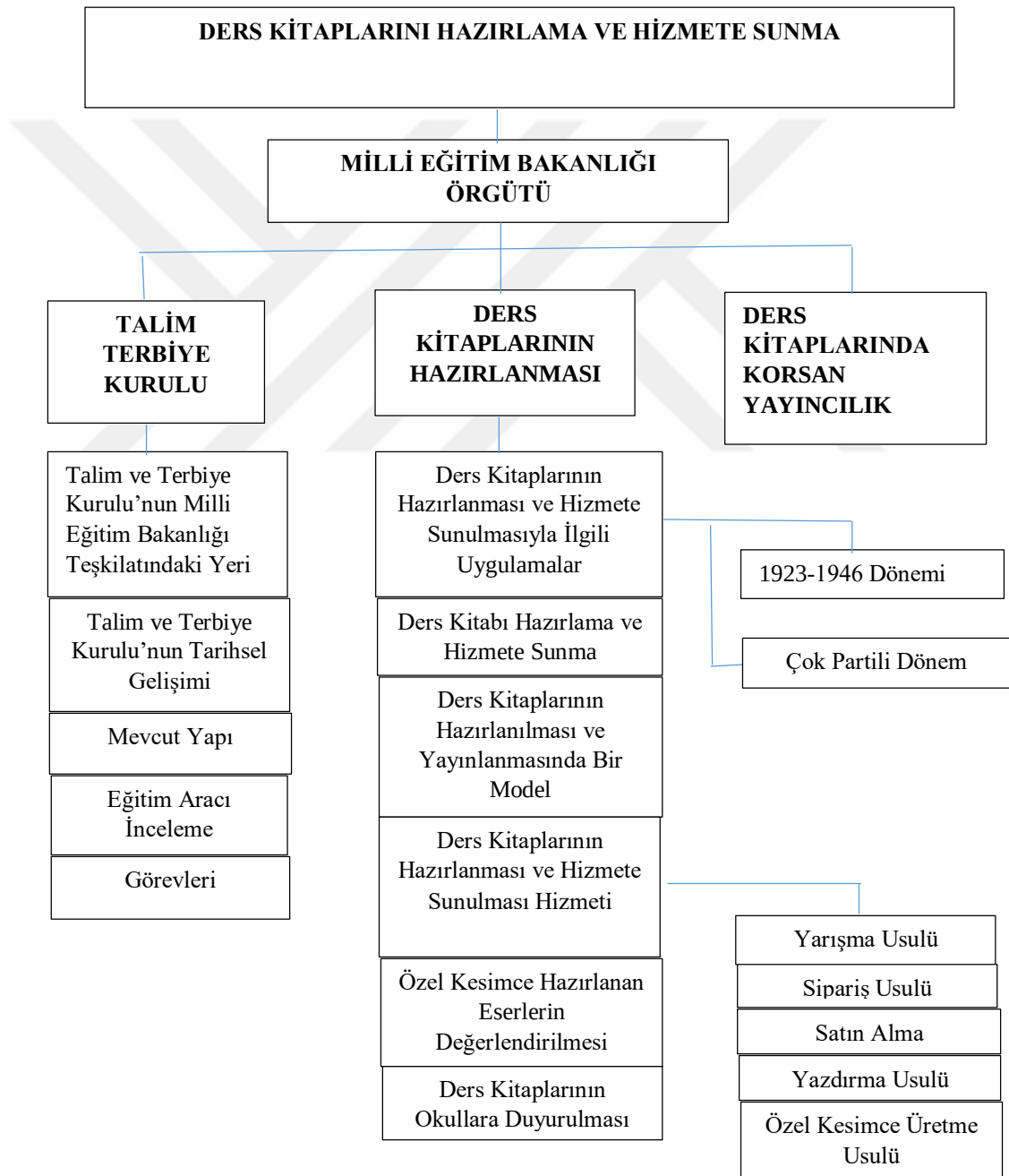
Ders kitapları her ülkenin milli menfaatleri doğrultusunda oluşturulan öğretim programlarıyla amaca ulaşılabilmesi için düzenlenen eğitim materyalleridir. Ülkemiz Milli Eğitim Bakanlığı, ders kitapları ve eğitim araçları yönetmeliğine göre bakanlığa bağlı örgün ve yaygın eğitim kurumlarında okutulacak ders kitabı ve kullanılacak

araç gereç ve materyalin Türk milli eğitiminin genel amaç ve temel ilkelerine uygun olarak hazırlanması gerektiğini vurgular(MEB¹).

Türkiye de ders kitaplarının hazırlanması ve hizmete sunulması görevi Milli Eğitim Bakanlığının sorumluluğundadır (Kılıç ve Seven 2003;43).

Şekil 1.

Ders Kitaplarını Hazırlama ve Sunma (Kılıç ve Seven, 2003;41).

MEB'in bu konuyla ilgili düzenlemiş olduğu yönetmelikte taslak ders kitaplarının incelenmesi ve değerlendirmesine yönelik kriterleri şunlardır:

- a. İeriğın Anayasaya ve kanunlara uygunluğu,
- b. İeriğın bilimsel olarak yeterliliği,
- c. İeriğın eğitim ve öğretim programının kazanımlarını gerçekleştirme yeterliliği,
- d. Görsel tasarımın ve içerik tasarımının öğrenmeyi destekleyici nitelikte olması ve öğrencilerin gelişim özelliklerine uygunluğu.

Dursun ve Eşgi (2008)'e göre ‘‘ders kitaplarının artık eleştiri süzgecinden geçirilerek hazırlanması gündemdedir’’ sözüne kanıt olarak klasik eğitim anlayışından ziyade yeni kuramlarla birlikte öğrenci ve öğretmen yeterliliklerinde değişen ve gelişen eğitimle yeni standartların oluşmasından dolayı gündeme geldiğini belirtmektedir.

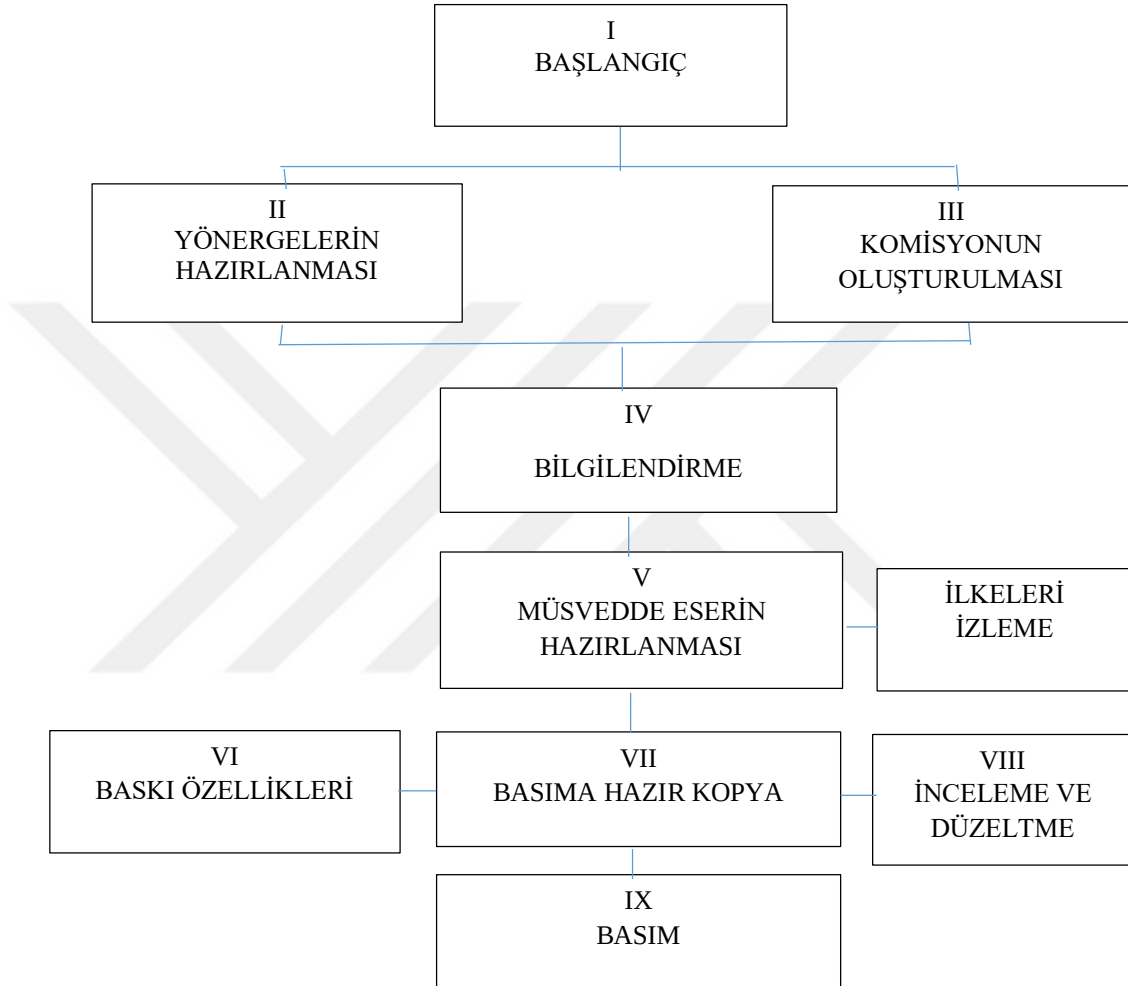
Eğitim öğretim planı doğrultusunda ilgili hizmet birimi veya yayınevince hazırlanan taslak ders kitapları ücret karşılığı ön inceletmeye verilir. Taslak ders kitabı ön incelemeden geçtikten sonra oluşturulan paneller tarafından değerlendirilir. Panel kurulundan da geçen taslak ders kitapları yayımlanmaya hazırdır(MEB¹).

Öğrenme öğretme sürecinde ders kitaplarının kullanılmasının gerekçesini belirten Demirkaya (2013), Talim Terbiye Kurulunun denetiminden geçmiş olması, önemli bir ders materyali olması, derslerin düzen içerisinde yürütölmesini sağlaması, öğrenci değerlendirmesini kolaylaştırması, tasarımının ve estetik özelliklerinin öğrencilerin derse yönelik olumlu tutum ve davranışlar geliştirmesine katkıda bulunması olarak vurgular.

MEB'in 1994 yılında oluşturduğu Ders Kitabı Geliştirme Modeli

Şekil 2.

Ders Kitabı Geliştirme Modeli (Aktaran: Kılıç ve Seven, 2002; 53)

2.2. Sosyal Bilgiler Ders Kitabı

Dünyada sosyal bilgiler eğitimi okul öncesi eğitimden ortaöğretimin sonuna kadar değişen sınıflarda, değişen sürelerle ve değişen adlarla gerçekleştirilmektedir (Öztürk ve Deveci, 2011:38).

Ülkemizde basılacak olan sosyal bilgiler ders kitapları Talim Terbiye Kurulu Başkanlığınca onaylandıktan sonra okullarda okutulmaya hazır hale gelir. Değişik komisyonlar tarafından incelenen kitaplar içerik, dil, teknik ve görsel tasarım ve ölçme ve değerlendirme bakımından incelenir (Ulusoy, 2011:207).

Öğretmenlerin yürüttüğü eğitim-öğretim sürecinde ilk ve temel kaynağın ders kitabı olduğunu belirten Oruç (2015), ders kitaplarının programı somutlaştırdığını dersi etkili ve verimli kılmada yardımcı olduğunu vurgulamıştır.

2003 yılında hazırlıklara başlanılan yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 2005-2006 eğitim-öğretim yılından itibaren Türkiye de uygulanmaya başlanmıştır (Dilek, 2016:34). Sosyal Bilgiler programında yapılan değişikliklerle ders kitaplarının yapısında da büyük değişimler meydana gelmiştir. Yeni programla birlikte hem ilköğretim hem ortaokulda okutulan ders kitapları üçlü takım haline getirilerek ders kitabı, öğrenci çalışma kitabı ve öğretmen kılavuz kitabından oluşmaktadır (Altun, 2013:19). Ders kitaplarının üçlü takım olarak basılmasının eğitimin niteliğini artırması yönünden olumlu olarak gören Çayır (2009), kılavuz kitaplarının yapılandırmacı yaklaşımla birlikte bilgileri dayatmaktan çok öğrencileri düşünmeye ve soru sormaya özendirdiğini belirtmiştir. Yeni ilköğretim sosyal bilgiler programı daha önceki programlardan farklı olarak bilgi kazandırmanın yanı sıra beceri ve değeri de kapsayacak şekilde geliştirmiştir (Doğan, 2009:92). İnan (2004)'e göre MEB'in sosyal bilgiler eğitim programına yerleştirdiği temel amaç etkili ve sorumlu Türkiye vatandaşı yetiştirmektir.

Sosyal Bilgiler ders kitapları, öğrencilerin kitapta yer alan yazıları, şekil, grafik, resim ve fotoğraf gibi görsel öğeleri sorunsuz ve doğru biçimde algılayabilecekleri şekilde tasarlanması gerekir (Gökkaya ve Oruç, 2003). Ders kitaplarında eğitimi destekleyici fotoğraf, resim, karikatür gibi görsel unsurların olmasına dikkat edilmeli ve ders için hazırlanan kitaplardaki metinler; organizasyon şeması, dizin gibi öğretime yardımcı unsurlarla desteklenmeli (Gün, 2017:48).

Nelson ve Murry'in Sosyal Bilgiler ders kitapları için geliştirdikleri ölçütler:

- a. Ders kitabı format uygunluğu ve kapsamı yönünde (yazı genişliği, sayfa genişliği, sayfa sayısı, renk ve kullanımı),
- b. Öğrenciler için anlaşılabilirliği açısından (kavram düzeyi, yazarın stili, kelime düzeyi, söz dizimi),
- c. Konu alanının yaş grubuna uygunluğu yönünden (değerlerin sunumu, ilgilerin gelişimi, olgunluk ihtiyaçları,

- d. Bireylerin duyguları ve sorumlulukları arasındaki benzerlik ve farklılıkları sağlama yönünden (ırk, renk, din, milli köken, cinsiyet, yaş, engellilik),
- e. Ders kitabı öğrencilerin anlama gibi çeşitli özellikleri yönünden uygunluğu biçimindedir. Bu ölçütler çok uygun, uygun, biraz uygun, uygun değil, ve hiç uygun değil biçiminde derecelendirilmiştir (Akt: Tertemiz, 2001:3).

2.3.Tasarım

Bir amaç doğrultusunda ortaya konulacak ürünün oluşturulmasında kişinin kendi yaratıcılığını da işin içine katarak ortaya çıkardığı biçim, şekil veya modeldir (Ketenci ve Bilgili, 2006:277).

2.3.1.Görsel Tasarım

Günümüzde her sektörde üretilen ürünleri pazarlayabilmek için ürünün sahip olması gereken özellikler arasında görünüş itibariyle alıcının dikkatini çekmesi de yer almaktadır. Bu nedenle tasarlanan her ürünün dış yapı özellikleri bakımından insanın dikkatini cezbedecek niteliklere sahip olması gerekir.

2.3.2.Estetik Kavramı

Estetiğin kurucusu olarak bilinen A. G. Baumgarten'göre estetik “Güzel üzerine düşünme, onun ne olduğunu araştırma sanatıdır”(Web¹). İlkçağ filozoflarının özellikle doğadaki nesnelerin ve edebi ürünlerin insanların duyguları üzerinde bıraktıkları etki olarak tanımladıkları estetik kavramı genellikle güzel kavramıyla birlikte, birbirinin yerine kullanılmıştır. Sanatçı, tasarımcı ortaya koyduğu ürünün beğenilmesi için estetik kaygı taşımalıdır.

2.3.3.Görsel Okuryazarlık

Bir görselin vermek istediği mesajın hedef kitle tarafından doğru anlaşılabilmesi için tasarımcının oluşturduğu ürünü tüm bileşenleriyle iyi organize etmesi gerekmektedir.

Görsel okuryazarlıkta dört temel öge vardır: Algı stratejisi, tecrübe, zihinsel beceriler ve aracı tanıma. Görsel Okuryazarlık kişinin aracı tanıması, algı stratejisini, tecrübelerini ve zihinsel becerilerini işin içine katarak görseli doğru yorumlayabilme çabalarıdır (Kılıç ve Seven:2003;125).

2.3.4 Görsel Tasarım Öge ve İlkeleri

2.3.4.1. Tasarım Öğeleri

İyi bir tasarımın bilimsel veriler ışığında yapılan bilinçli bir çalışmanın sonucunda ortaya çıktığını belirten Kılıç ve Seven (2003) ders kitapları hazırlanılmasında tasarım öğelerine dikkat çekmiştir. Tasarım öğeleri şunlardır:

Çizgi: Bir tasarım meydana getirirken kullandığımız tablo, grafik vb. şekilleri oluştururken çizgilerden faydalanırız. Çizgilerin kullanım şekli tasarımı anlamlandırma üzerinde etkilidir. Somsaman (2004) yatay bir çizgiyi sükûnet verici olarak algılarız, oysa yukarıdan aşağıya doğru bir çizgiyi hüznün verici olarak algılarız. Keskin açılara sahip çizgiler huzursuzluk oluştururken, düz eğrileri olan çizgiler mutluluk duygularını oluşturur (Akt: Becer;2008).

Renk: Renkler düşüncelerimizde, duygularımızda, eylemlerimizde ve hatta sağlığımızda değişiklikler yaparak bizi doğrudan etkiler(Öztuna,2007:120). Rengin görsel tasarım öğeleri arasında lider konumunda olduğunda belirten Arıkan (2009) rengin çok fonksiyonlu bir etkiye sahip olduğunu rengin mesaj iletmede sosyolojik ya da psikolojik etkileşimlere neden olmada kişisel tutum ve kararlara etki ederek bir ürünü satın almamız üzerinde etkili olduğunu belirtmektedir. Farklı renkler bir arada kullanıldığında uyum ve bütünlük sağlamaları önemlidir. Canlı renkleri siyah-beyaz ve soluk renklere oranla daha dikkat çekicidir. Parlak renkler küçük yaş grupları için daha uygundur; ileri yaş grupları içinse pastel tonları daha uygundur (Kılıç ve Seven, 2003).

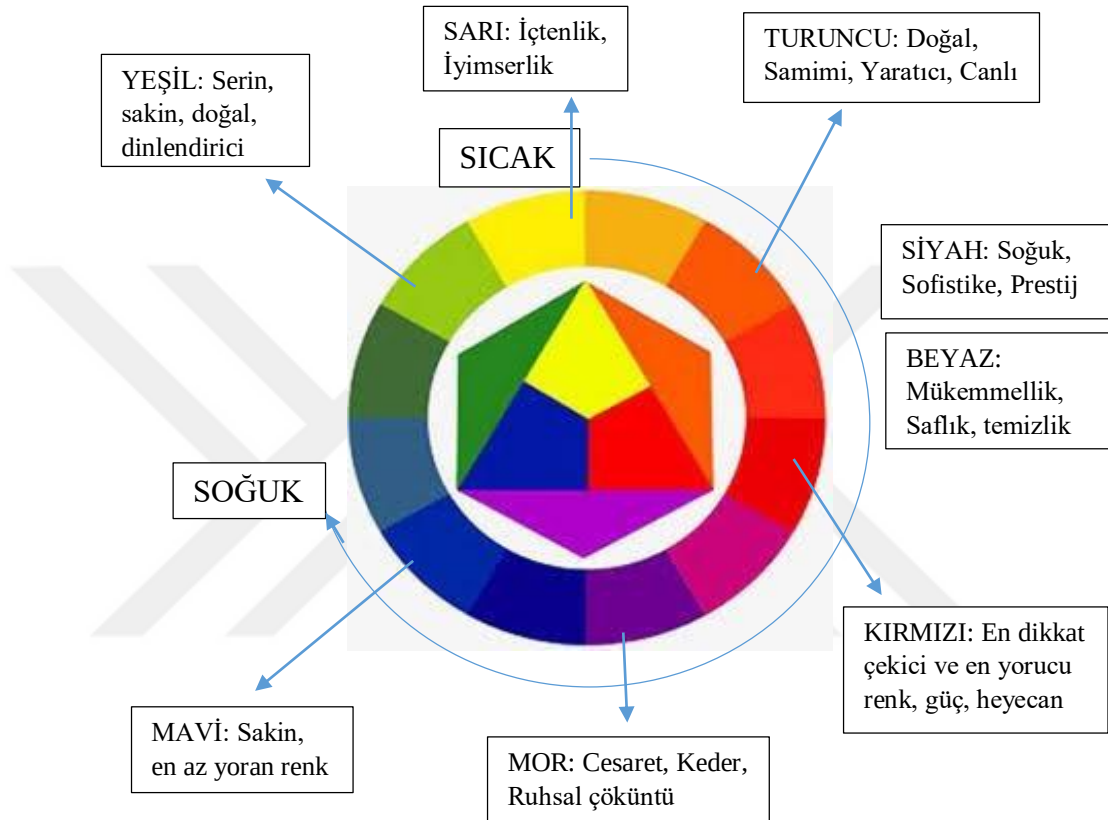
Okul öncesi eğitimde de çocukların kendine has anlatım biçimleri vardır. Kendilerinin uygun gördükleri biçimleri kullanırken deneyim kazanırlar. Bu aşamada çocuk semboller ve şemalarla genelde çizgisel bir anlatım biçimi içindedir. Renkleri tanıması sınırlıdır. Mavi, sarı ve kırmızı gibi belirli renkleri kullanır (Gökaydın,1998;7).

Öğrencilerin kırmızı rengi daha iyi hatırladıklarından dolayı ders kitaplarında da hatırlanması gereken materyallerin kırmızı olması gerektiğini belirten Yalın (2002), dikkati en az çeken rengin mavi olmasından dolayı az önemli olan öğeler için mavi

rengin kullanılması gerektiğini belirtmiştir. Sarı rengin insanlar tarafından ilk önce fark edilen renk olduğu için bir metinde ya da görsel de önemli noktaların sarı renk kullanarak ön plana çıkarttırılabilir (Yalın, 2002:113).

Şekil 3.

Renk Çemberi (Arıkan, 2009:40)

Renkler tasarımları meydana getiren başat faktörlerden biridir. Işıyla birlikte var olan renkler izleyen üzerinde kişisel ve genellenebilir duygular uyandırır. Kırmızı ve sarı olan sıcak renkler insanlar üzerinde uyarıcı ve neşelendirici etkiler oluştururken; mavi ve yeşil olan soğuk renkler ise yatıştırıcı ve dinlendiricidir.

Gökaydın'a (1998) göre renkler mesaj verme işlevi olarak sese benzetilir. Seslerle nasıl duyguları aktarıyorsak renkleri de bir uyum içinde vererek iletişim kurabiliriz. Bir görsel tasarım oluştururken renkleri etkileyici ve yerinde kullanarak öğrencilerin dikkatini yeterince ders kitabı üzerinde yoğunlaştırabiliriz.

Doku: Arıkan'a (2009) göre doku: "Nesnelerin yüzey yapısını oluşturan tasarım elemanıdır." Doku; ağaç kabukları vb. gibi dokunulduğunda pürüzlü bir yapıya sahip

olan dokular gerçek dokular; tasarımcının geliştirmiş olduğu materyallerdeki gözle algılanan dokular ise görsel dokulardır.

Şekil / Biçim: Reardon'a (2004) göre tasarımcının aklındaki imgeleri kağıda dökerken bilgileri somutlaştırma çabası şekillendirme ve biçimlendirmeye olur (Akt: Arıkan,2009;43). Tasarımcının çeşitli şekillerle desteklediği anlamlı bir kompozisyonun anlaşılabilirliği artarken şekiller düzensiz yerleştirildiklerinde algılama da güçlüklerle karşılaşılabilir (Kılıç ve Seven, 2003;113).

Ölçü / Boyut: Ders kitapları düzenlenirken metnin ve görsellerin birbirine olan yakınlığı, uzaklığı, derinlikleri ve genişlikleri şeklinde tanımlanabilir. Hazırlanan ders kitabı için boyut belirlenirken şunlara dikkat edilmelidir (Kılıç ve Seven, 2003;109):

Gelişim Düzeyi: Öğrenciler için hazırlanan ders kitapları öğrencinin kolaylıkla anlamlandırabileceği boyutta olmalı aynı zamanda fiziksel gelişimine dikkat ederek öğrenciyi yormadan kullanabileceği bir boyut seçilmelidir.

Bilgilerin Çokluğu: Ders kitaplarında verilen bilgilerin çokluğu ile kitabın boyutunun orantılı olması gerekmektedir.

Sayfa Sergisi: Ders kitaplarına eklenecek öğelerin öğretici değeri belirlendikten sonra karar verilmelidir.

2.3.4.2. Tasarım İlkeleri

Ders kitaplarında metnin daha anlaşılır olması için metni görsellerle destekleriz. Metnin farklı yerlerine yerleştireceğimiz görsellerin metinle uyum göstermesi için bazı tasarım ilkeleri dikkate alınarak oluşturulmalı. Bir yazarın eserini oluştururken kullandığı gramer kuralları ne kadar önemliyse bir tasarımcı için de tasarım ilkeleri o düzeyde önemlidir diyen Becer (2008) iyi bir tasarımcı olabilmenin yolunun tasarım ilkelerini bilmek ve nerede kullanacağını bilmekten geçer demektedir. Kılıç ve Seven (2003) tasarım ilkelerini öğelerin işlevini yerine getirmesinde rehber konumunda görürken ilkelere uyulmadığı takdirde aracın işlevini yitireceğini bu nedenle ders kitaplarını oluştururken tasarım ilkelerine uyulması gerektiğini vurgulamaktadır. Ders kitabı tasarımında uyulması gereken bazı ilkeler şunlardır: Bütünlük, yakınlık, denge, vurgu, devamlılık.

Bütünlük: Tasarımcı oluşturacağı kompozisyondaki dağınıklığı ve parçalanmanın önüne geçmek için kullanacağı görsel unsurları bütünlük oluşturacak şekilde bir araya getirmeli. İdeal bütünlüğü oluşturabilmenin yolu görsel unsuru oluşturan öğelerin aynı temel biçime, dokuya, boyuta, renge sahip olup benzerlik göstermeleri gerekmektedir (Becer:2008,72). Kılıç ve Seven (2008)'e göre araçta bulunan bütün öğelerin amaç için çalışabilmesi için gereksiz yazı, soru, bölüm, resim, şekil, grafik vb. öğelerden arındırılması gerekmektedir.

Yakınlık: Tasarımcı materyal geliştirirken birbiriyle ilişkili öğelerin birbirine yakın olarak düzenlenmesi gerekmektedir. Birbirine uzak duran öğelerin ilişkisiz olduğu izlenimi insanda oluştuğu için sayfa tasarımında konuyla ilgili metin, bölüm, resim, fotoğraf ve grafik gibi öğeler bir arada verilmeli (Kılıç ve Seven:2003;116).

Denge: Becer (2008)'göre: “bir tasarımda denge unsuru varsa, o tasarım kendisiyle ‘barışık’ demektir”. Bir tasarımı meydana getiren öğelerden şekil renk doku boşluk ve boyutlar kendi aralarında her zaman bir karşılaştırma içinde olduğu için bu öğelerin değerlerinin birbiriyle orantılı bir şekilde verilmesi gerekmektedir(Kılıç ve Seven:2003;117).

Arıkan (2009) denge ilkesini simetrik ve asimetrik alt başlıkları altında incelerken simetrik denge için yüzey iki eşit parçaya bölündüğünde her iki parçadaki öğelerin benzer ve eşit özelliklere sahip olduğu; asimetrik dengede ise ikiye bölünmüş yüzeyin her iki parçasında farklı yapılarda eşit olmayan elemanların bulunduğu her iki durumda da dengenin bozulmadığını belirtmiştir.

Vurgu: Vurgunun tasarlanan bir materyalde önemli yerlere dikkat çekilmesi olarak nitelendiren Kılıç ve Seven (2008) vurgulanacak öğeyi dikkatin ve ilginin odak noktası haline getirmek için aşağıdaki teknikleri kullanılabileceğini belirtir:

- ❖ Zemin ve şekil arasında kontrast (zıtlık) oluşturma
- ❖ Ok, çizgi ve benzeri araçlar kullanma.
- ❖ Öğeyi diğerlerinden daha büyük yapma
- ❖ Diğerlerinden farklı renk ya da ton kullanma
- ❖ Diğerlerinden farklı şekil kullanma.

İçmeli 'ye (1996) göre vurgunun verilmek istenilen mesajı doğru olarak verebilmesi için vurgu olması gereken yerde kullanılmalı ve bu işleme sıklıkla başvurulmamalı (Akt, Uluışık:2008). Tasarımcının vurgulamak istediği unsuru önceden seçmesi gerektiğini belirten Becer, (2008)' göre vurgulanacak unsurun ön plana çıkması için arka planda kalması gereken unsurla aralarında yön, boyut, biçim vb. gibi kontrastlarla sağlanabileceğini belirtmektedir.

Devamlılık: iyi bir tasarımda öğeler arası geçişte bir akıcılık olmalı bağlantı kopmamalı diyen Becer (2008) görsel devamlılığın sağlanabilmesi için aşağıdaki yöntemlerden yararlanılabileceğini belirtmiştir.

- ❖ Kullanılan görsellere gözün hareketleri doğrultusunda yön verilmesi
- ❖ Görselleri algılama yönü okuyucunun dikkatini dağıtmayacak şekilde tasarlanması gerekmektedir.
- ❖ Gözün kendi yapısı gereği sahip olduğu büyükten küçüğe, koyu tondan açık tona ve renkliden renksiz vb. özelliklerden dolayı materyal tasarlanırken gözün bu alışkanlıkları da göz önünde bulundurulmalıdır.

2.4. Ders Kitaplarında Tasarım

Ders kitabının içeriğini öğretme sorumluluğunu birçok faktör üstlenmiştir. Bu faktörler kendi aralarında uyum ve bütünlük oluşturmali. Öğrenme aşamasında ne kadar çok duyu organımızı işin içine dâhil edebilirsek öğrenmelerde o derece etkili ve kalıcı olur. Bir ders kitabı tasarımının amaca hizmet edebilmesi için şu özellikler dikkate alınarak tasarlanmalı: metin tasarımı, görsel tasarım, sayfa tasarımı, kapak tasarımı, üretime yönelik dış yapı tasarımı.

2.4.1. Metin Tasarımı

Bir ders kitabında içeriğin öğrenci tarafından dikkat çekmesi, öğrenciyi sıkmaması ve verilen bilgilerin anlaşılabilirliğini artırması için metni tasarlariken dikkat edilmesi gereken hususlar vardır. Yalın (2002) metni oluştururken girilen paragraf sayısı metinde ne kadar farklı düşüncenin olduğunu gösterir ve bir başlığında yeni düşünceleri başlattığı görülür (Akt: Bağcı, 2007:19). Metin tasarımı iki alt başlık altında incelenir.

2.4.1.1. Tipografik Tasarım: Oluşturduğumuz bir metinde kullandığımız yazı karakterlerinin(font) ve yazı boyutunun(punto) metni okuyucuya okutacak şekilde tasarlanmasıdır. Sarıkavak’a (1997) göre tipografi metindeki harflerin, sözcüklerin ve satırlar ile boşlukların düzenlenmesi için gerekli olan diğer faktörlerle yapılan görsel ve işlevsel düzenlemelerdir (aktaran, Alpan:2004).

2.4.1.2. Metin Örgütleyicileri: Hartley (1996) Kitaptaki bilgilerin kalıcılığını sağlamaya yönelik başlıklar, içindekiler listesi, organizasyon şeması, bölüm başlıkları, özet, sözlük, kaynakça gibi metin örgütleyicileri ile desteklenmesi gerekmektedir (Akt: Bağcı, 2007:20).

2.4.2. Görsel Öğelerin Tasarımı

Ders kitaplarında kullandığımız resim, harita, fotoğraf, şema, tablo gibi görsel öğelerin metin içerisine yerleştirilmesinde ve düzenlenmesinde tasarım ilkeleri göz önünde bulundurulmalıdır. Metni daha anlaşılır ve etkili kılmak için görsellerden faydalanırız. Görseller farklı işlevler üstlenmiştir. Görsel öğeleri gerçekçi, benzer ve düzenleyici araçlar olarak üç kategoride inceleyen Kılıç ve Seven (2003) görsel öğelerin karışıklığa neden olmaması için yerli yerinde kullanılması ve özelliklerine uygun bir şekilde kullanılması gerektiğini belirtir. Küçükahmet (2003) göre görsel materyallerin taşınması gereken özellikler şunlardır:

- ❖ Görsel materyaller fazla ayrıntıya girmeden basit verilmelidir.
- ❖ Görsel öğelerin metne yakın olmasına özen gösterilmeli.
- ❖ Metne ayrıntı bilgi eklenmek istendiğinde büyütülmüş materyaller kullanılmalıdır.
- ❖ Eğer etkinlikler soru türündeysen dikkatler materyal üzerine çekilmelidir.

2.4.3. Sayfa Tasarımı

Öğrenciler bir metindeki her cümleyi aynı önem ve dikkatle okumadıkları için her cümleyi aynı düzeyde anlayamamaktadırlar. Bunu düzeltmenin yolu öğrencilerin dikkatini çekecek şekilde metinleri, cümleleri ve sözcükleri değişik şekillerde düzenlemekten geçmektedir (Güneş,2002:114). Öğrenciler metni okurken belli bir süre yoğunlaşabildikleri için sayfa tasarımı yapılırken metnin aralarına görseller konulabilir böylelikle metin öğrenciyi yormamış ve sıkmamış olur. Sayfaların

kenarlıkları renklendirilebilir. Metnin arkasında renk fonu kullanılarak renkler aracılığıyla dikkat yoğunlaşabilir.

2.4.4. Kapak Tasarımı

Bir ders kitabını öğrenci için çekici kılan özelliklerin başında ilk olarak karşılaştığı ders kitabının kapağı gelir. Bu nedenle iyi tasarlanmış bir ders kitabı kapağı iç sayfalara bakmadan öğrencide iyi bir izlenim bırakabilir (Seven ve Kılıç, 2003:149). Ders kitabı kapağını iç kapak ve dış kapak olarak inceleyen Güneş (2002) kitabın niteliğine, düzeyine ve içeriğine göre dış kapak da farklı tasarımlar yapıldığı için belli bir standarttan olmadığını belirtmektedir. Bir ders kitabının içeriğinin öğrenci tarafından merak edilebilmesi için ders kitabının kapağının iyi tasarlanmış olması gerekir (Alpan, 2004:129). Her ders kitabında birebir aynı olmasa da kitabın adı, yazarı, yayını, kaçınıcı sınıf olduğu ve görseller bulunmaktadır. İyi tasarlanmış bir ders kitabı kapağı tasarımıyla kitabın içeriğini yansıtır öğrencinin dikkatini çekmelidir.

2.4.5. Üretime yönelik dış yapı özellikleri

Türk Standartları Enstitüsünün 1992’de belirlediği standartlara göre kitapların üretimine yönelik fiziksel özellikleri görünüş, renk, ders kitabında bulunması gereken bilgiler, boyut ve yazı büyüklüğü olarak belirlenmiştir (Küçükahmet, 2003: 37). Ders kitabını etkili kılan yollarından biri de ders kitabının üretimine yönelik olarak tasarlamaktır. Morrison, Ross ve Kemp (2004) kitabın boyutları, kağıtlarının kalitesi ve kullanımı, kağıdın doku yönü, kağıdın cinsi, cildin yapısı, baskı kalitesi ve kapağının dayanıklılığına dikkat edilerek iyi bir şekilde tasarlanırsa başarılı olunabileceğini belirtmiştir (Akt, Uluşık:2008).

2.5. Yapılmış çalışmalar

Bağcı (2007) dokuzuncu sınıf bilgi ve iletişim teknolojileri ders kitabının görsel tasarım ilkelerine göre değerlendirmesini öğretmen adaylarının görüşüne başvurarak incelemiştir. Araştırmasını öğretmen adayı 342 öğrenciden elde edilen verilerle incelemiştir. Araştırmanın verileri önce öğrencilere ders kitapları dağıtılmış sonra beşli likert tipi görsel tasarım ilkeleri anketi ile toplanmıştır. Araştırmadan elde edilen verilere göre öğretmen adaylarının bilgi ve iletişim teknolojileri ders kitabına görsel tasarım ilkelerine göre verdikleri cevapların genel anlamda iyi tasarlanmış olduğu

belirlenmiştir. İncelenmiş olan ders kitabının görsel tasarım ilkelerine uygunluk açısından değerlendirmesinde cinsiyete göre farklılık gösterdiği, öğrencilerin öğrenim gördüğü üniversiteye göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Milli eğitim tarafından okullarda okutulacak ders kitaplarının hazırlanışında tasarım uzmanlarının daha iyi çalışması gerektiğini vurgulamıştır.

Uluişik (2008) yaptığı araştırmada beşinci sınıf matematik ders kitabı, çalışma kitabı ve öğretmen kılavuz kitaplarının görsel tasarım ilkelerine uygun olup olmadığını belirlemek amacıyla sınıf öğretmenlerinin görüşlerine başvurulmuştur. Araştırmanın verileri sınıf öğretmenlerine belirlenmiş olan ders kitapları dağıtıldıktan sonra görsel tasarım ilkeleri anketine göre cevaplamaları istenmiş, veriler iki hafta sonra toplanmıştır. Yapılan araştırmada toplanan verilerin yüzdeleri, frekansları, aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları hesaplanmıştır. Araştırmanın sonucunda öğretmenlerin görüşlerine göre matematik kitaplarının görsel tasarım ilkeleri açısından genel anlamıyla olumlu şekilde değerlendirildiği saptanmıştır.

Bulut (2008) araştırmasında MEB bağlı okullarda 4. ve 5. sınıflarda okutulan Türkçe sosyal bilgiler, din kültürü ve trafik güvenliği sosyal alan ders kitaplarının görsel boyut ve içerik tutarlılığı açısından incelemiştir. Araştırmada tarama modeli kullanırken araştırmanın evrenini 2007-2008 eğitim-öğretim yılında okutulmakta olan sosyal alan ders kitaplarıdır. Yedi kitaptan hiç, az, orta, çok ve tamamen dereceleriyle veriler elde edilmiştir. Araştırmanın sonucunda sosyal alan ders kitaplarının görsel boyut ve içerik tutarlılığı bakımından kısmen yeterli, ünite başlıkları ve konu başlıkları yüksek oranda, konu başlıkları ile görsel öğeler orta düzeyde, metnin ana fikri ile görsel öğeler tutarlılığı düşük düzeydedir.

Demir (2008) MEB tarafından 2007-2008 yıllarında 1.2. ve 3. sınıflara ait Türkçe ders kitaplarında bulunması gereken görsel tasarım ilkelerinin önemini ve gerekliliğini ortaya çıkarmaya yönelik araştırma yapmıştır. Belirlenmiş olan sınıflara ait farklı yayınlardan oluşan dokuz ders kitabı metin tasarımı, görsel öğelerin tasarımı, sayfa tasarımı, kapak tasarımı ve üretime yönelik dış yapı özellikleri bakımından incelenerek veriler elde edilmiştir. Veriler evet, kısmen ve hayır ölçeğiyle değerlendirilmiş. Araştırmanın sonuçlarına göre incelenen ders kitaplarının görsel tasarım ilkelerine ve

MEB'in eğitim araç ve gereçleri yönetmeliğine genel olarak bağlı kalınarak hazırlanmıştır.

Yeni (2010) araştırmasında 2008- 2009 yılında ilköğretimde okutulan 7. Sınıf fen ve teknoloji dersi yazılımını görsel tasarım ilkeleri bakımından incelemiştir. Araştırmada eşitlenmiş kontrol gruplu model uygulanmıştır. Dört tane 7. sınıf fen ve teknoloji yazılımı incelenmiştir. Üniversite öğrencilerinden Kontrol gurubu ve deney gurubu oluşturularak ön test ve son test uygulanmış, belirlenmiş olan ders kitapları öğrencilerin görüşlerine sunulmuştur. Araştırmanın verilerini elde etmek için görsel tasarım ölçeği kullanarak veriler SSPS ile analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucuna göre görsel tasarım açısından incelenen yazılımlar arasında kayda değer farklılıklar saptanmıştır.

Akbuğa (2010) araştırmasında ilköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler ders kitaplarına ilişkin görüşleri incelemiştir. Araştırmada 2006-2007 yıllarında Konya da okutulan sosyal bilgiler ders kitaplarına yönelik 55 sorudan oluşan bir anketi ilköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğretmenlerin görüşüne sunarak veri elde etmeye çalışmıştır. Araştırmadan elde ettiği sonuçlara bakıldığında öğretmen görüşlerinin sosyal bilgiler ders kitaplarının genel olarak eğitim öğretime uygun bir şekilde hazırlandığı yönündedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Bu bölümde araştırma modeli, çalışma gurubu, veri toplama teknikleri, verilerin analizine ve geçerlik ve güvenirliğe yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma modeli kullanılmıştır. Doğan'a göre; "Nitel araştırma, bir durumu, ilişkili bağlantıları içinde bütüncül bir bakış açısıyla anlamaya çalışır" (2007; 207). Belirlenmiş olan dokümanlar betimsel tarama modeliyle değerlendirilmiştir. Betimsel tarama da önceden belirlenmiş temalara göre elde edilen veriler analiz edilir. Bu analizdeki amaç okuyucuya bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir şekilde sunmaktır. Bu doğrultuda önce veriler betimlenir sonrada bu betimlemelerden birtakım sonuçlara ulaşılır (Yıldırım ve Şimşek, 2013:256).

Alan yazınında yapılan incelemeler sonucunda Alpan (2004) tarafından önceden oluşturulmuş görsel tasarım ilkeleri kullanılarak eğitim alanında gelişmiş ülkelerin ve Türkiye'nin sosyal bilgiler ders kitapları incelenmiştir.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemiyle oluşturulmuştur. Amaçlı örnekleme yöntemi bir durumu derinlemesine incelediğinden olgu ve olayların keşfedilmesinde ve açıklanmasında fayda sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2013:135). Araştırmanın derinlemesine incelenmesi ve derinliği için zengin bilgi içeren durumların seçilmesi insanın araştırmasının amacına yönelik merkezi önemdeki hususlar hakkında oldukça çok şey öğrenebilmesi amaçlı örnekleme oluşturur (Patton, 2014:46).

Çalışma grubunun belirlenmesinde maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Maksimum çeşitlilik açısından küçük bir örneklem grubu oluşturulduktan sonra örneklem içerisinde probleme taraf olabilecek etkenlerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2013:136). Uluslararası ölçekte eğitim alanında ölçümler yapan TIMSS ve PISA verileri dikkate alınarak eğitimde gelişmiş ülkelerin sosyal bilgiler ders kitapları araştırmanın çalışma

gurubunu oluşturmaktadır. Maksimum çeşitlilik açısından eğitimde gelişmiş on ülke ve Türkiye sosyal bilgiler ders kitapları çalışma grubunu oluşturmaktadır.

Belirlenmiş olan ülkelere ait sosyal bilgiler ders kitaplarının künyeleri:

Ülke Adı	ABD
Kitabın Adı	American Nation
Sınıf-Düzey	Ortaokul
Basım Yılı	2000
Baskı Sayısı	-
Sayfa Sayısı	940
Yazarları	James West Davidson, Pedro Castillo ve Micahel B. Stoff
Yayın	Prentice Hall

Ülke Adı	Almanya
Kitabın Adı	Mitmischen PLUS 2
Sınıf-Düzey	Ortaokul
Basım Yılı	2009
Baskı Sayısı	2010, 2011, 2012, 2013
Sayfa Sayısı	186
Yazarları	Sven Christoffer, Guiskard Eck ve diğerleri.
Yayın	Ernest Klett GmbH

Ülke Adı	Danimarka
Kitabın Adı	Sam Funds Studier
Sınıf-Düzey	Ortaokul
Basım Yılı	2009
Baskı Sayısı	-
Sayfa Sayısı	224
Yazarları	Ebbe Foged, Kim Molgaard Nielsen
Yayın	Gyldendal

Ülke Adı	Finlandiya
Kitabın Adı	KRONİKKA 8
Sınıf-Düzey	Ortaokul
Basım Yılı	2001
Baskı Sayısı	-
Sayfa Sayısı	245
Yazarları	Maria Lahteenmaki, Martti Troberg
Yayın	ja oy edita ab

Ülke Adı	Fransa
Kitabın Adı	Histoire Geographie 4e
Sınıf-Düzey	Ortaokul
Basım Yılı	2011
Baskı Sayısı	-
Sayfa Sayısı	368
Yazarları	Maria Aeschlimann, Emmanuel Ritter
Yayın	Nathan

Ülke Adı	İsveç
Kitabın Adı	Historia
Sınıf-Düzey	Ortaokul
Basım Yılı	2012
Baskı Sayısı	-
Sayfa Sayısı	400
Yazarları	Elisabeth Ivansson, Mattias Tordai
Yayın	Liber

Ülke Adı	Japonya
Kitabın Adı	Dünya Tarihi
Sınıf-Düzey	Ortaokul
Basım Yılı	2006
Baskı Sayısı	-
Sayfa Sayısı	168
Yazarları	-
Yayın	Seibido Shuppan

Ülke Adı	Kanada
Kitabın Adı	Social Studies 7
Sınıf-Düzey	Ortaokul (7.sınıf)
Basım Yılı	2015 yılında internet ortamına aktarılmış
Baskı Sayısı	-
Sayfa Sayısı	342
Yazarları	-
Yayın	-
Not	https://sites.google.com/a/share.epsb.ca/mr-rae-s-social-class/social-8-textbook (09.05.2016).

Ülke Adı	Polonya
Kitabın Adı	Historia III
Sınıf-Düzey	Ortaokul
Basım Yılı	2011
Baskı Sayısı	4. BASKI(2014)
Sayfa Sayısı	264
Yazarları	Tomasz Malkowski Jacek Rzesniowiecki
Yayın	Gdanskie wydawnictwo oswiatowe

Ülke Adı	Singapur
Kitabın Adı	Interacting With Our World- Our Progress
Sınıf-Düzey	6- Ortaokul
Basım Yılı	2007
Baskı Sayısı	2009, 2010, 2011
Sayfa Sayısı	102
Yazarları	-
Yayın	Marshall Cavendish Education

Ülke Adı	Türkiye
Kitabın Adı	Sosyal Bilgiler 7
Sınıf-Düzey	Ortaokul
Basım Yılı	2016
Baskı Sayısı	5
Sayfa Sayısı	208
Yazarları	Komisyon
Yayın	Korza Yayıncılık

3.3. Veri toplama araçları

Çalışma grubunda yer alan eğitimde gelişmiş ülkelerin belirlenmesinde uluslararası ölçekte eğitim araştırması yapan TIMSS ve PISA gibi kuruluşların yaptığı ölçümlerde başarı olarak ortalamanın üstünde bulunan ülkeler arasından seçilip ve bu gruba Türkiye de eklenmiştir. Bu ülkelerin yukarıda künyesi verilen kitaplarından veriler toplanmıştır.

Araştırmada kullanılan görsel tasarım ilkeleri için Alpan'dan elektronik ortamda izin alınmıştır.

3.3.1. Doküman İncelemesi

Araştırmanın yöntemi doküman incelemesidir. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen bir olay veya olguyla ilgili bilgi içeren yazılı materyallerin ve kaynakların incelenmesini kapsamaktadır. Sosyal bilimlerdeki araştırmalarda genellikle bu yöntem kullanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2013:217). Belgesel tarama olarak nitelendirilen doküman incelemesi, belli bir amaca dönük olarak kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemini kapsar (Karasar, 2009: 183).

3.4. Verilerin analizi

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama kullanılmıştır. Maksimum çeşitlilik açısından belirlenmiş olan eğitimde gelişmiş ülkelerin ve Türkiye'nin sosyal bilgiler ders kitaplarının tasarım boyutu açısından incelemek için Alpan (2004) tarafından geliştirilen 48 görsel tasarım ilkesi kullanılmıştır. Alpan'ın geliştirmiş olduğu görsel tasarım ilkeleri beş başlıkta incelenmiştir:

1- Metin Tasarımı

a- Tipografik Öğeler

- 1-Yazı boyutlarının öğrenci düzeyine uygunluğu
- 2-Yazı karakterinin okunabilirliği.
- 3-Yazı renginin ya da ton değerinin etkili kullanılması.
- 4- Satırlar arası yatay ya da dikey boşluğun dengeli kullanılması.
- 5- Dikkat odaklayıcı sözcük ya da sözcüklerin etkili tasarlanması.
- 6- Satır uzunluğunun okunabilir ölçülerde olması.
- 7- Sözcükler arası boşlukların dengeli olması.
- 8- Harflerin arasındaki boşlukların dengeli olması.
- 9- Metnin sayfadaki bütünlüğüne dikkat edilmesi.

b- Metin Örgütleyicileri

- 10-Başlıkların etkili düzenlenmesi.
- 11- İçindekiler listesinin işlevsel biçimde düzenlenmesi.
- 12- İçindekiler listesinin dikkat çeken biçimde düzenlenmesi.
- 13- Kutuların amaca kısmen uygun kullanılması.
- 14- Her bölüm için ilgili başlık listesinin hazırlanması.

- 15- Sözlük düzenlemesinin yapılması.
- 16- Kaynakça düzenlemesinin yapılması.

2- Görsel Öğelerin Tasarımı

- 17- Görsel öğelerin mesaj aktarımına katkıda bulunmaları
- 18- Görsel öğelerin mesaj aktarımında öğrenci için uyarıcı olması
- 19- Resimlemelerde desenin sağlam olması.
- 20- Tasarımda yalınlık ve basitlik ilkesine uyulması.
- 21- Görsel öğelerde vurgulamanın etkili kullanılması.
- 22- Görsel öğelerde öğrenci düzeyine uyulması.
- 23- Görsel öğelerin renkli olması.
- 24- Tasarımda bütünlük ilkesine uyulması.
- 25- Çizginin amaca uygun kullanılması.
- 26- Tasarımda denge ilkesine uyulması.
- 27-Rengin amaca uygun kullanılması.
- 28- Görsel öğelerin boyutlarının amaca uygun kullanılması.

3- Sayfa Tasarımı

- 29- Belirli bir bütünlük ve görsel devamlılığın sağlanması.
- 30- Görsel öğelerin okuma akışını engellememesi.
- 31- Görsel öğelere yeterince yer verilmesi.
- 32- Görsel öğelerin yerleştirilmesinde hareketin sağlanması.
- 33- Görsel öğelerin ilgili metnin yakınında yer alması.
- 34- Boşlukların etkili kullanılması.
- 35- Karşılıklı iki sayfanın birlikte düzenlenmesi.
- 36- Sayfa numarasının ayrı bir tasarım ögesi olarak düzenlenmesi.

4- Kapak Tasarımı

- 37- İçerik ve sayfa düzeni ile ilişkili olması.
- 38- Sırt yazısının yukarıdan aşağıya doğru yazılması.
- 39- Kapak bilgilerine dikkat edilmesi.
- 40- Yazı karakterinin seçimine dikkat edilmesi.

- 41- Ön ve arka kapağın bir bütün olarak tasarlanması.
- 42- Kapağın estetik ve albenili hazırlanması.

5- Üretime Yönelik Dış yapı Özellikleri

- 43- Kitap boyutlarının öğrenci düzeyine uygunluğu.
- 44- Kitap kapağının dayanıklı ve sağlam olması.
- 45- Kitabın kağıt kalitesine ve kullanımına dikkat edilmesi.
- 46- Kitap cildinin dayanıklı ve sağlam olması.
- 47- Baskının net, düzgün ve temiz yapılması.
- 48- Kağıdın doku yönüne dikkat edilmesi.

Belirlenmiş olan görsel tasarım ilkeleri üçlü derecelendirme ölçeği (3 Oldukça Uygun, 2 Uygun, 1 Yetersiz) formuna dönüştürülmüştür.

3.5. Geçerlik ve Güvenirlik

Geçerlik araştırmadan elde edilen bulguların gerçekten göründükleri şeyle ilgili olup olmadıkları ile ilgili olmasıdır. Güvenirlik ise yapılan ölçümün tutarlı ya da kararlı olmasıdır (Robson, 2015:92). Karasar (2009) geçerlik ve güvenirliliği “Geçerlik ölçülmek istenilen şeyin ölçülebilmüş olma derecesidir. Güvenirlik aynı şeyin bağımsız ölçümleri arasındaki kararlılıktır” şeklinde tanımlamıştır.

Belirlenmiş olan eğitimde gelişmiş ülkelerin sosyal bilgiler ders kitaplarından doğrudan alıntılama yöntemiyle resimlerin alınması araştırmanın güvenirlilik ve geçerliğini artırmıştır. Yine araştırmanın güvenirlilik ve geçerliğini artırmak için alanında uzman iki akademisyene de incelenmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. Bulgular ve Yorum

Araştırmanın bu bölümünde belirlenmiş olan ülkelerin kitapları görsel tasarım ilkeleri ile karşılaştırmalı olarak incelenecektir.

4.1. İncelenen Ders Kitaplarının Tipografik Özelliklerinin Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular ve Yorum

Ders kitaplarında metin, yazarın bilgiyi öğrenciye aktarmasında tipografik öğeler ve metin örgütleyicilerini bir armoni içinde sunmasıdır. Metnin, öğrenciye istenilen becerileri kazandırması için iyi tasarlanması gerekmektedir. Öğrencinin gelişim özellikleri dikkate alınarak hazırlanan bir metnin amaca hizmet edebileceği söylenebilir. Ders kitaplarının metin tasarımı iki boyuttan oluşmaktadır. Bunlar tipografik öğeler ve metin örgütleyicilerdir. Tipografik öğeler 9 maddeden oluşmaktadır. Gelişmiş ülkelerin ders kitaplarındaki tipografik öğelerin karşılaştırmalı sunumu aşağıda tablo 1’de sunulmuştur. Metin örgütleyicileri 7 maddeden oluşmaktadır. Gelişmiş ülkelerin ders kitaplarındaki metin örgütleyicilerinin karşılaştırmalı sunumu tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 1.*Tipografik Öğeler*

		ABD	ALMANYA	DANİMARKA	FINLANDİYA	FRANSA	İSVEÇ	JAPONYA ¹	KANADA	POLONYA	SİNGAPUR	TÜRKİYE
1.	Yazı(harf) boyutlarının öğrenci düzeyine uygunluğu	3	3	3	3	3	3	-	3	3	3	3
2.	Yazı karakterlerinin okunabilirliği	3	2	2	2	2	3	-	3	3	2	2
3.	Yazı renginin ya da ton değerinin etkili kullanılması	3	3	2	3	2	2	3	3	2	3	3
4.	Satırlar arası yatay ve dikey boşluğun dengeli kullanılması	3	3	3	2	2	3	3	2	3	3	3
5.	Dikkat odaklayıcı sözcük ya da sözcüklerin etkili tasarlanması	3	1	2	1	3	2	1	2	2	1	1
6.	Satır uzunluğunun okunabilir ölçülerde olması	3	1	3	3	2	3	-	3	2	3	2
7.	Sözcükler arası boşlukların dengeli olması	2	3	1	2	2	2	-	3	2	1	2
8.	Harflerin arasındaki boşlukların dengeli olması	3	3	3	3	3	3	-	3	3	3	3
9.	Metnin sayfadaki bütünlüğüne dikkat edilmesi	1	3	1	2	3	3	-	3	1	3	3
	Toplam	24	22	20	21	22	24	7	25	21	22	22

Gelişmiş ülkelerin sosyal bilgiler ders kitaplarının tipografik öğelerle ilgili durumu karşılaştırmalı olarak tablo 1 de gösterilmiştir. Dokuz maddenin tamamında tipografik öğelerle ilgili en yüksek puana sahip ülke Kanada sosyal bilgiler ders kitabı olduğu görülmektedir. Tipografik öğelerle ilgili kanada kitabı oldukça uygun bir şekilde tasarlanmıştır. Tablo 1 incelendiğinde 1. ve 8. madde ile ilgili bütün ülkelerin ders kitapları aynı puanı yani en yüksek puanı almış olup buna göre oldukça uygun olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda incelenen eğitim alanında gelişmiş ülkelerin ve Türkiye'nin sosyal bilgiler ders kitaplarının yazı boyutları öğrenci seviyesine göre tasarlandığı görülmektedir. Aynı şekilde tipografik öğe olarak ders kitaplarında

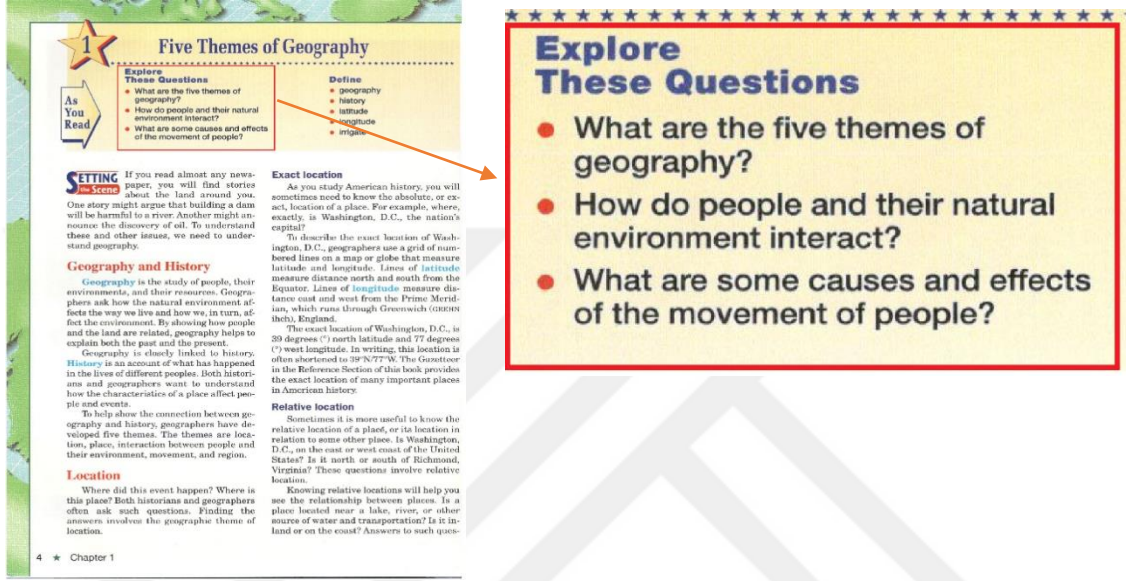
¹ Japon yazı karakteri incelenemediğinden puanlanmamıştır.

harflerin arasındaki boşlukların dengeli olması ile ilgili kritere, incelenen ülkelerin tamamının sahip olduğu ve uygun olduğu anlaşılmaktadır. Sözcüklerin etkili kullanılması kriterine göre incelenen ders kitaplarının toplamda diğer kriterlere göre en az puanı almıştır. Ülke bazında incelendiğinde en çok puanı Kanada ders kitabının aldığı görülmektedir. Üç maddeyle incelenebilen Japon ders kitabı genel toplam puan açısından değerlendirilmesi uygun değildir.

1-Yazı(harf) boyutlarının öğrenci düzeyine uygunluğu

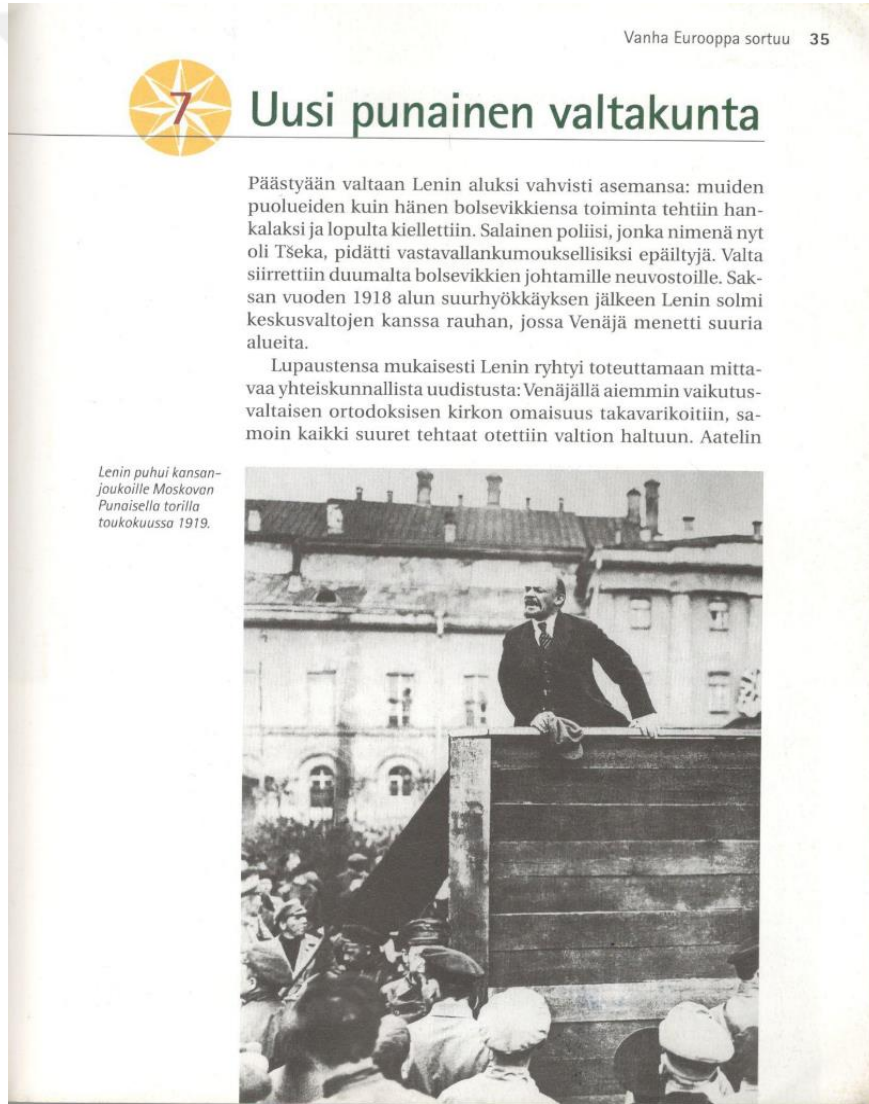
Ortaokul öğrencilerinin gelişim düzeyine göre uygun yazı puntosu 9-12 puntodur. 1. Maddeye göre incelenen ders kitaplarının yazı boyutları uygundur. Bu maddeyle ilgili “oldukça uygun” kategorisindeki ders kitabının görseli aşağıda resim 1’ de gösterilmiştir.

Resim 1: ABD ders kitabı. (3 puan oldukça uygun özellik)

2-Yazı karakterlerinin okunabilirliği:

Bir ders kitabındaki yazı karakterlerin okunabilirliğini artırmak için yazı karakterlerinin çok çeşitli olmaması, süslü ve estetik yanı ağır basan karakterlerin kullanılmaması gerekir. Bunun yanında yaygın olan karakterlerin kullanılması ve yetişkinler için tırnaklı (şerifli) karakterlerin kullanılması gerekmektedir. Tablo 1'e bakıldığında ders kitaplarında kullanılan yazı karakterlerinin dört ülkede "Oldukça Uygun" 6 ülkede "Uygun değerlerini aldıkları görülmektedir. Resim 2'ye bakıldığında başlık ve metinde farklı yazı karakterleri kullanılmıştır. Resim 3'e bakıldığında kullanılan yazı karakterinde farklılıklar görülmemiştir.

Resim 2: Finlandiya ders kitabı. (2 puan Uygun özellik)

Chapter 3: Early European Colonies

Why did Europeans migrate to North America, and what sort of societies did they establish? France established the first permanent European settlements in what later became Canada. New France lies at the foundation of our country.

Chapter 4: The Fur Trade

The fur trade swept up First Nations and Europeans in a new economy. What roles, relationships and movement of peoples emerged from this economy?

How Do You “Tell” History?

There are many ways to tell history! In this textbook, you will find different kinds of information:

Primary sources. These include letters, journals and artifacts that people in history created.

Stories based on historical events. These describe real events with an element of imagination. Sometimes they imagine characters that experience the events. Sometimes they imagine the thoughts of real people involved in events.

Interviews. These present the thoughts and experiences of real, contemporary people.

Images. These communicate information, and also the point of view of the artist or photographer. Many images in this book come from European artists, and capture history from a European perspective.

Look for clues — titles, notes and graphics — that tell you about the kinds of information in this book.

Resim 3: Kanada ders kitabı (3 puan oldukça uygun özellik)

3- Yazı renginin ya da ton değerinin etkili kullanılması

Ders kitaplarında renk kullanılması önemli olsa da çok farklı renk kullanılması karışıklığa neden olmaktadır. Yazının çok siyah ve koyu olması okumayı yavaşlatmakta yazının beyaz zemin üzerine %80 siyah kullanılması gerekmektedir. Tablo 1 incelendiğinde 6 ülke “oldukça uygun” 4 ülke de “uygun” değerini almıştır. Resim 4’e bakıldığında yazı ton değerinin uygun olduğu görülmüştür. Resim 5’te ise yazı renginin oldukça uygun olduğu görülmüştür.

Børns leg er en forberedelse til voksenlivet. De leger ikke kun sjove og søde lege, men også drabelige og sørgelige lege.

Rigtige mænd og pæne piger

Skal en rigtig dreng bande, spille fodbold, reparere knallert og svine sig lidt til? Skal pigerne være generte, fnise, lege “far, mor og børn” og passe på tøjet? Det mener en del forældre og bedsteforældre sikkert. Derfor kommer de til jul og fødselsdage med dukker til pigerne og biler til drengene.

Vi har alle nogle forventninger til, hvad der er drenget, og hvad der er piget. Selv om det bliver mere og mere almindeligt, at piger fx spiller fodbold og går til bokning, så er der faktisk stadig forskel på pigers og drenge. Undersøgelser viser, at drenge i 4-årsalderen helst leger med biler, Lego og værktøjssæt, hvor pigerne leger med dukker, udklædningsstøj, hus-holdningsredskaber og tegner.

Små drenge leger meget voldsomt. De ting, de har opbygget, skal helst falde brækkende sammen, så de kan opbygge dem igen. Små piger derimod leger mere stille og forsigtigt.

Også blandt større børn eller unge mennesker er der tydelig forskel på drenge og piger. I en 8. klasse, hvor man talte om sex, følelser, og hvad der sker med kroppen i puberteten, sagde to af eleverne følgende:

Dennis: “De (pigerne) får større røv, mindre hjerne og større mælkejunger.”

Louise: “Man tænker på ham og drømmer om ham hele tiden. Man bliver forfamsket og rød i hovedet.”

Drenge og piger i puberteten udtrykker sig ofte forskelligt. Pigerne svarer ofte mere alvorlige, mens drengene har en tendens til at udtrykke sig rå eller vulgært. Det er mest pigerne, der taler om følelser, mens de har svært ved at tale om sex. Det kan drengene til gengæld, men det er ofte ord, som er lidt rå, voldsomme og måske pornografiske.

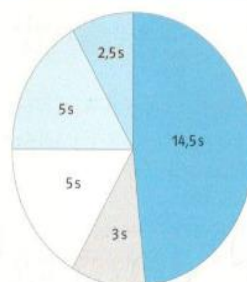

Lav tre lister i jeres klasse over typiske drenge- og pigeaktiviteter samt kønsneutrale aktiviteter. Diskutér, hvad årsagerne er til, at nogle fritidsaktiviteter er kønsspecifikke og andre er kønsneutrale?

Resim 4: Danimarka ders kitabı(2 puan uygun özellik)

T4 Der Staat ist pleite

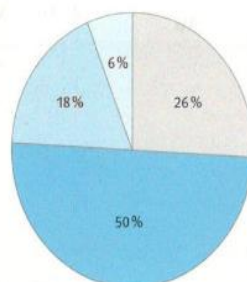
Im Jahre 1788 geriet Frankreich zudem in eine tiefe Finanzkrise. Der Staat war hoch verschuldet. Allein 50 % des Staatshaushaltes mussten für die Zinsen des bisher geliehenen Geldes ausgegeben werden. Der Finanzminister hatte nicht durchsetzen können, dass der Erste und Zweite Stand mehr Steuern bezahlten. Klerus und Adel sollten weiterhin ihre Vorrechte behalten. Das verbitterte den Dritten Stand, der bereits den größten Anteil der Steuerlast trug. Nun sollte der Dritte Stand sogar noch mehr Steuern bezahlen.

■ Brot,
■ Miete,
■ Wein (0,5 l),
■ Fleisch (0,5 kg),
■ Sonstiges (z.B. Gemüse, Kleidung)

s=sou, die kleinste Geldeinheit;
20 s=1 livre

M2 Die Lebenshaltungskosten für einen ausgebildeten Handwerker in Paris 1789

■ Hof,
■ Heer,
■ Zinsen,
■ Sonstige

M3 Staatshaushalt 1788

Frankreich unterstützte die amerikanischen Kolonien, die späteren USA, in ihrem Krieg gegen England. Deshalb waren die Ausgaben für das Heer besonders hoch.

M4 Wer trägt die Lasten?

(anonyme Karikatur von 1789)

Oft wurden solche Spottzeichnungen genutzt, um die Kritik an der ungerechten Verteilung der Steuerlasten öffentlich zu machen. Obwohl sie oft beschriftet waren, waren sie auch für diejenigen relativ leicht zu verstehen, die nicht oder nur schlecht lesen konnten. Unter dem Bild stand: „Man muss hoffen, dass dieses Spiel bald ein Ende hat.“ Auf der Hacke des Bauern steht: „Mit Tränen getränkt“, auf dem Degen des Adligen: „Gerötet vom Blut“.

4. Warum hatte Ludwig XVI. große Finanzsorgen und wie versuchte er sie zu lösen? (T4, M3)

5. Erläutere Gründe für die Unzufriedenheit im Dritten Stand. Nenne Forderungen der Bürger und erkläre am Beispiel der Karikatur M4, wie sie ihre Unzufriedenheit und ihre Forderungen öffentlich machten.

* 6. Erstelle ein Schaubild zum Thema Unzufriedenheit. Schreibe in Blockpfeile die verschiedenen Gründe für die Unzufriedenheit im Frankreich Ludwigs XVI. Alle Pfeile zielen auf die Unzufriedenheit.

4-Satırlar arası yatay ve dikey boşluğun dengeli kullanılması

Dikey boşluk olarak satır aralarının normal (1,5) olması ve başlıklar, paragraflar arasındaki boşlukların ise tutarlı biçimde aşamalı (hiyerarşik) kullanılması. Gerektiğinde metin düzenlemede sağa ya da sola dayalı bloklama yöntemi kullanılarak gözü rahatlatıcı yatay boşlukların oluşturulması (Ek-1). Resim 6'da satırlar arası boşlukların dengeli kullanıldığı, sağ ve sola dayalı bloklama yapılmıştır. Resim 7'de ise satırlar arası boşlukların dengeli kullanıldığı ve sola dayalı bloklama yapılmıştır.

étude

La parole aux Français : les cahiers de doléances

• En 1788, les finances du royaume sont au plus bas. Un impôt payé par tous serait la solution, mais les nobles s'opposent à cette réforme. **Louis XVI** convoque alors les **États généraux** pour le mois de mai 1789, et dans ce cadre, demande à ses sujets de faire connaître leurs revendications pour améliorer la situation : 60 000 cahiers de doléances sont rédigés par les **trois ordres** de la société.

► **Que nous apprennent les cahiers de doléances sur les aspirations des Français à la fin du XVIIIe siècle ?**

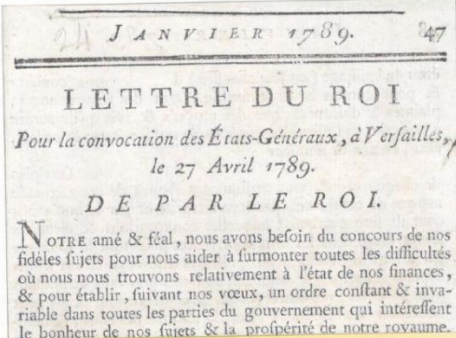
Vocabulaire

Baillage ou sénéchaussée : territoire administré par un bailli (dans le nord de la France) ou par un sénéchal (dans le Sud), chargé de rendre la justice et de relever les impôts.

États généraux : assemblée des représentants des trois ordres convoquée par le roi pour régler ses difficultés financières. Elle n'a pas été convoquée depuis 1614. Lors du vote, chaque ordre dispose d'une voix.

Lettre de cachet : ordre royal d'emprisonnement ou d'exil sans jugement.

Société d'ordres : groupes sociaux qui composent la société d'Ancien Régime, avant la Révolution française. Il y a deux ordres privilégiés, le clergé et la noblesse, qui ne paient pas l'impôt au roi, et un ordre non privilégié, le tiers état, composé des bourgeois, du peuple des villes, des paysans, qui paient l'impôt au roi.

1 Le roi à l'écoute des Français

Lettre de convocation des États généraux adressée par Louis XVI aux gouverneurs des provinces. (Lettre sur papier, faite à Versailles, le 24 janvier 1789.)

3 Réunir les trois ordres

« Monsieur des trois états ». Cette estampe représente une des aspirations du tiers état : réunir en un seul corps les trois ordres séparés. Comme la plupart des Français ne savent ni lire, ni écrire, ce type d'image est largement diffusé par le tiers état en 1789, pour illustrer ses revendications. (Eau-forte, 1789, BNF, Paris.)

2 Impôts et taxes au temps de la monarchie absolue

Bénéficiaires	Impôts et taxes	Qui paye ?
Le roi	Impôt direct : taille	Le tiers état
	Impôts indirects : gabelle (sur le sel), aides (sur les boissons) et traites (douanes intérieures)	Tous
L'Église	Dîme sur les récoltes	Les paysans
Les seigneurs (dans le cadre de leur domaine, la seigneurie)	Cens, champart, lods et vente	Les paysans
	Taxes sur les marchés, péages	Tous
	Corvées	Les paysans
	Banalités	Les villageois (paysans et artisans)

Resim 6: Fransa ders kitabı (2 puan uygun özellik)

Auf diese Weise verdienten englische Händler immer mit. Die Siedler ließen sich diese Abhängigkeiten gefallen, da die englischen Soldaten sie vor den Indianern und auch den Franzosen schützten.

T4 Ärger mit den Kolonien

1763 hatte England Frankreich besiegt und war zur wichtigsten Kolonialmacht in Nordamerika geworden. Der Krieg hatte sehr viel Geld gekostet. Deshalb sollten in den Kolonien die Steuern erhöht werden. Schließlich war der Krieg auch zu ihrem Schutz geführt worden.

Das wurde in den 13 Kolonien zwar anerkannt, doch wollte man an solchen Regelungen beteiligt werden. Die Siedler forderten: „Keine Steuer ohne Mitbestimmung“.

Selbstbewusst forderten die Kolonien deshalb die Rücknahme der Steuern.

England nahm einen Teil der Steuererhöhungen zurück, versuchte aber, die scheinbar zu selbstbewusst gewordenen Kolonien in die Schranken zu weisen.

T5 Boston Tea-Party

So ging es zwischen dem Mutterland England und den Kolonien zwischen 1765 und 1776 hin und her. Keine der Parteien wollte nachgeben. Mit der Bostoner Tea-Party erreichten die Streitigkeiten einen Höhepunkt. England bestand auf die Einhaltung einer Teesteuer. Den widerspenstigen Kolonien sollte

gezeigt werden, dass England als Kolonialmacht doch bestimmen konnte. Die Empörung in den Kolonien war groß. Als Indianer verkleidete Siedler stürmten die Schiffe und warfen 342 Kisten Tee ins Meer. Sie wollten so gegen die Steuer protestieren, doch der englische König ließ Truppen aufmarschieren.

T6 Die Unabhängigkeitserklärung

Ein Jahr später tagten in Philadelphia die Vertreter der Kolonien. Dieser Kontinentalkongress bestimmte zunächst, dass die 13 voneinander unabhängigen Kolonien von nun an einen gemeinsamen Oberbefehlshaber haben sollten. Er sollte zur Not die Unabhängigkeit von England auch militärisch durchsetzen. Dieser Oberbefehlshaber war George Washington.

Auf einem zweiten Kongress wurde 1775 beschlossen, dass die Vereinigten Kolonien freie und unabhängige Staaten seien. Ein Ausschuss unter Leitung von Thomas Jefferson erarbeitete eine Unabhängigkeitserklärung. Diese wurde am 4. Juli 1776 einstimmig angenommen.

T7 Unabhängigkeitskriege

England nahm diese Unabhängigkeitserklärung nicht einfach hin. Es kam zu einem Krieg zwischen den Kolonisten und England. Die Armeen der Kolonisten setzten sich aus Freiwilligen zusammen. Diese waren militärisch schlecht ausgebildet und mussten zunächst

viele Niederlagen hinnehmen. Durch die Hilfe Frankreichs und den Frontwechsel vieler vom englischen König gemieteter Soldaten gelang doch der Sieg. Der englische König erklärte am 5.12.1782, dass die Kolonien freie und unabhängige Staaten seien.

M2 Auszug aus der amerikanischen Unabhängigkeitserklärung von 1776:

„Wir halten diese Wahrheiten für in sich einleuchtend: dass alle Menschen gleich geschaffen sind; dass sie vom Schöpfer mit gewissen unveräußerlichen Rechten ausgestattet sind, darunter Leben, Freiheit und Streben nach Glück (...) Aber wenn eine lange Kette von Missbräuchen und Anmaßungen, stets das gleiche Ziel verfolgend, die Absicht enthüllt, ein Volk unter die unbeschränkte Gewaltherrschaft zu beugen, so ist es sein Recht, es ist seine Pflicht, eine solche Herrschaft abzuschütteln. (...) Die Geschichte des gegenwärtigen Königs von Großbritannien ist die Geschichte wiederholter Beleidigungen und Anmaßungen, die alle das direkte Ziel verfolgten, eine unbeschränkte Tyrannei (=Gewaltherrschaft) über diese Staaten aufzurichten.“

5. Beschreibe den weiteren Weg der 13 Kolonien in die Unabhängigkeit. (T6, T7, M2)

* 6. Finde die 13 ehemaligen Kolonien im Atlas: Massachusetts, Rhode Island, New Hampshire, New York, Connecticut, Pennsylvania, New Jersey, Delaware, Maryland, Virginia, North Carolina, South Carolina, Georgia. Vergleiche das Gebiet mit dem der heutigen USA.

* 7. Lies den Auszug aus der Unabhängigkeitserklärung genau: Wer ist hier mit „Menschen“ gemeint? Erkläre, warum die Siedler hier wohl nicht an die Indianer gedacht haben.

Resim 7: Almanya ders kitabı (3 puan oldukça uygun özellik)

5- Dikkat odaklayıcı sözcük ya da sözcüklerin etkili tasarlanması

Koyu, italik, renkli, yazı çeşitlerinin bütünlüğü bozmayacak biçimde çarpıcı tasarlanmış olması, metin içinde olumsuzluk bildiren sözcükler dışında altını çizmek ve büyük harf kullanılmaması (EK-1). Resim 8'e bakıldığında başlıklar dışında metin de tasarımsal bir farklılık yoktur. Resim 9'da metnin içinde bazı sözcükler italik yazılmış ve bir sözcüğün açıklaması metnin yanına yapılmıştır. Resim 10'da ise dikkat odaklayıcı sözcükler etkili tasarlanmıştır.

Resim 8: Finlandiya ders kitabı (1 puan yetersiz özellik)

Den romerska familjen

Från republikens början bestod senaten av fäderna till Roms mäktigaste familjer. De romerska familjerna var mer än vad vi kallar familjer. En familj var en hel släkt med tillhörande tjänare, där fäderna *pater familias* hade all makt. Det var han som avgjorde vilka nyfödda som skulle få leva och med vem dottrarna fick gifta sig. Han hade enligt lagen också rätt att bestraffa familjemedlemmarna och till och med sälja dem som slavar eller avrätta dem, om han ville.

Det fanns ingen jämlikhet mellan könen. "Kvinnorna ska, på grund av sitt låtsinne, vara under förmynderi, även om de är vuxna", stod det i Roms äldsta lag. Men under kejsartiden blev kvinnorna mer fria. Det kan bero på att de fick ta större ansvar när männen var borta för att försvara riket vid gränserna. Fruarna räknades som myndiga om de fött tre barn, och fick då delta i många religiösa seder och festligheter.

Det blev även allt vanligare med äktenskap där kvinnan släppte sin man till förmyndare. För det krävdes att hon bara flyttat in till mannen utan bröllopsakt och bott där ett år. Det var framförallt bra om hon var en rik änka. Då behöll hon makten över sina pengar.

Skilsmässor blev också vanligare under kejsartiden. En man kunde skilja sig från hustrun om hon inte fick barn. Den man eller kvinna som avslöjades som otrogen – ställdes inför en särskild domstol. Straffet var normalt förvisning bort från staden.

Kvinnor fick inte bli politiker. Ändå hände det att vissa kvinnor lyckades ta mycket makt. Ofta var det en kvinna som var gift med en mäktig man som frågade henne vilka beslut han skulle fatta. I väldigt rika familjer hände det också att en flicka fick bra utbildning, även om hon aldrig skulle få använda den i något yrke.

I fattiga familjer levde kvinnor och män ganska lika. Där var det vanligt att kvinnorna tog samma arbeten som männen. Men kvinnorna hade för det mesta lägre lön.

Visste du att ...

Det var inte alla spädbarn som fick leva. Om barnet var handikappat var det stor risk att fadern satte ut det att dö.

pater familias,

En flicka i en rik familj fick utbildning. Hon skulle senare ha uppsikt över slavarna som skötte hennes barns fostran och utbildning.

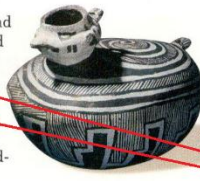
Resim 9: İsveç ders kitabı (2 puan uygun özellik)

Walls were made of stone and sun-dried bricks, called **adobe**. When the Spanish explored the Southwest in the early 1500s, they called these houses **pueblos** (PWEHB lohzh), or villages. Similar in some ways to modern apartment buildings, pueblos could shelter hundreds of families.

At Pueblo Bonito, in New Mexico's Chaco Canyon, a giant house was once home to 1,000 people. Its 800 rooms are tiny, but the Anasazis spent much of their time in sunny, outdoor courtyards. The house has no stairways or hallways. To reach rooms on the upper floors, people climbed steep ladders.

Cliff dwellings

Sometime between 1,000 and 800 years ago, some Anasazis sought protection from warlike neighbors. To make their villages harder to attack, they built adobe houses along the cliffs that dotted the region. Trenches cut into the rock let the Anasazis climb up and down the cliff walls. On top of the cliffs, they planted corn and other crops.

 Anasazi pottery

A network of roads connected Anasazi villages. Along these roads, traders carried cotton, sandals made from yucca leaves, and blankets woven from turkey feathers. Some Anasazi traders headed into present-day Mexico to trade with people there.

In the late 1200s, the Anasazis abandoned most of their villages. Archaeologists think that a **drought**, or long dry spell, hit the region. One legend speaks of such a disaster:

“Snow ceased in the north and the west; rain ceased in the south and the east; the mists of the mountains above were drunk up; the waters of the valleys below were dried up.... Our ancestors who dwelt in the cliffs fled ... when the rain stopped long, long ago.”

Later, some of the Anasazis may have gone back to their homes. Most, however, became part of other cultures. Today, descendants of these early people preserve traditions of the ancient Anasazi culture.

★ Section 1 Review ★

Recall

- Identify** (a) Native American, (b) Mound Builder, (c) Hohokam, (d) Anasazi.
- Define** (a) glacier, (b) artifact, (c) archaeology, (d) culture, (e) adobe, (f) pueblo, (g) drought.

Comprehension

- How did ancient people first arrive in the Americas?
- Describe three kinds of evidence that archaeologists study.
- (a) How did the Hohokams farm the desert? (b) Why did the Anasazis abandon their villages?

Critical Thinking and Writing

- Applying Information** Review the subsection The First Americans Migrate From Asia on page 30. How does the information in this subsection support the idea that geography affects history?
- Recognizing Points of View** Why have archaeologists and Native Americans sometimes clashed over the digging up of burial grounds?

Activity Writing a Survival Plan Unplug that computer! Circumstances have forced you to live for a year in the desert Southwest. Write a plan explaining how you might adapt to your environment, as early Native Americans did. Consider all your options!

Chapter 2 ★ 35

adobe.

pueblos

drought,

Resim 10: ABD ders kitabı (3 puan oldukça uygun özellik)

6- Satır uzunluğunun okunabilir ölçülerde olması

Satır uzunluklarının en çok 18-24 cm ya da 8-12 sözcük arasında olması(EK-1). Resim 11'de metnin üç sütuna ayrılması gözü yorduğundan dolayı okuma hızını düşürmüştür. Resim 12'de satır uzunlukları uygun olsa da kullanılan karakter sayısı fazladır. Resim 13'de ise satır uzunluklarının olması gereken ölçüde ölçüde olduğu görülmüştür.

Was soll aus Deutschland werden?

Im Jahre 1815 ging eine lange Zeit der Revolution und der Kriege zu Ende. Unter Napoleons Druck hatte sich das Deutsche Reich aufgelöst. Würde es nun ein neues Reich geben?

M 1 Europas Herrscher auf dem Wiener Kongress, 1815 (zeitgenössische Radierung)
Der Gastgeber ist Kaiser Franz von Österreich in weißer Uniform. Zu seiner Rechten sitzt König Friedrich Wilhelm III. von Preußen. Links von ihm steht Zar Alexander I. von Russland. Großbritannien und Frankreich sind durch Gesandte vertreten.

T 1 Der Wiener Kongress
In den Befreiungskriegen gegen Napoleon hatten in Deutschland Menschen aus allen Volksschichten große Opfer gebracht. Sie waren als Freiwillige begeistert in den Krieg gezogen oder hatten bereitwillig einen Teil ihrer Habe geopfert: Decken, Pferde und sogar ihre goldenen Eheringe. Viele träumten von einem starken Vaterland, in dem das Volk die Politik mitbestimmen sollte.

In Wien kamen im September 1814 Kaiser, Könige, Fürsten und Diplomaten zusammen. Nach dem Sturz Napoleons wollten sie Europa nach ihrer Vorstellung neu ordnen. Dabei sollte möglichst viel beim Alten bleiben. Am liebsten wollten die Könige und Fürsten ihre Länder wieder so regieren, wie sie das schon vor der Französischen Revolution getan hatten.

T 2 Ein Deutscher Bund
Europa brauchte Frieden. Deshalb sollte kein Staat zu stark werden. Ein vereintes Deutschland hätte das europäische Gleichgewicht gestört. So dachten die führenden Männer des Wiener Kongresses. Und in Deutschland wollte natürlich auch keiner der vielen Könige und Fürsten auf seine Herrschaft verzichten. Deshalb einigten sie sich 1815 auf einen lockeren Zusammenschluss ihrer Staaten in einem Deutschen Bund. Im kleinsten dieser unabhängigen Länder lebten etwas mehr als 5000 Einwohner; die beiden größten, Österreich und Preußen, waren europäische Großmächte. Es gab keine zentrale Regierung, nur einen Bundestag in Frankfurt. In diesem „Bundestag“ saßen aber keine gewählten Volksvertreter, sondern die Gesandten der Regierungen.

T 3 Enttäuschte Hoffnungen
Besonders die vielen jungen Menschen, die für die Freiheit Deutschlands gekämpft hatten, waren bitter enttäuscht. Deutschland blieb weiterhin in viele Staaten zersplittert, und die Fürsten dachten gar nicht daran, das Volk an der Regierung zu beteiligen.

»

1. Wo trafen sich 1814/15 die Vertreter von über 200 Staaten und Städten?
Warum kamen sie zusammen?
(M 1, T 1)
2. In Europa gab es 1815 fünf Großmächte. Nenne sie aus M 1 und M 4.
3. Welche Lösung fanden die Staatsmänner auf dem Wiener Kongress für Deutschland? (T 2)

46

Resim 11: Almanya ders kitabı (1 puan yetersiz özellik)

Z wojskowego punktu widzenia konfederacja barska nie miała szans. Niekarne siły sprzysiężonych nigdy nie liczyły więcej niż 10–20 tysięcy ludzi. W armii rosyjskiej służyło 400 tysięcy żołnierzy. Prusy, które tylko czekały na prośbę carycy o pomoc, mogły zmobilizować 186 tysięcy. Austria dysponowała 300-tysięczną armią i bacznie przyglądała się rozwojowi wypadków.

Przeciwko konfederatom wystąpiły wojska rosyjskie i oddziały królewskie (co chwały królowi nie przynosi). W czerwcu padł Bar. Mogło się wydawać, że to już koniec – tymczasem walki wybuchły w Małopolsce, Wielkopolsce i na Litwie. Stłumiona w jednym miejscu, konfederacja odnawiała się w innym. Rosyjska piechota uganiała się za rozproszonymi oddziałami po ogromnym terenie Rzeczypospolitej. Co więcej, konfederatom sprzyjała sytuacja międzynarodowa. Turcja wypowiedziała Rosji wojnę, a Francja przysyłała partyzantom broń, pieniądze i instruktorów wojskowych.

W 1770 roku uczestnicy konfederacji ogłosili akt detronizacji Stanisława Augusta – jako „przyjaciela Moskwy, a kraju nieprzyjaciela i tyrana”. Rzecz jasna, akt ten nie miał mocy prawnej. W kolejnym roku odważyli się na rzecz w Polsce niesłychaną: porwali króla. Jednakże porywacze zabłądzili pod Warszawą, a Stanisław August zdołał przekonać jednego z nich, żeby go wypuścić na wolność.

Walki trwały cztery lata. W 1772 roku Turcja poprosiła Rosję o rozejm, a rosyjscy generałowie zadali ostateczne ciosy konfederatom. Ponad dziesięć tysięcy uczestników sprzysiężenia zostało zesłanych na Syberię.

Konfederacja barska do dziś wzbudza spory – bo i niełatwo ją ocenić. Jedni historycy podkreślają patriotyzm szlachty, która po latach gnuśności poderwała się do walki o niepodległość i honor państwa. Konfederaci odwołali się do takich wartości, jak wiara katolicka, miłość ojczyzny, poświęcenie życia, przywiązanie do polskości. Zapoczątkowali długą tradycję polskich powstań narodowych. Te ideały i sposób myślenia konfederatów barskich do dziś są bliskie wielu Polakom.

Inni historycy przedstawiają mniej korzystny obraz konfederacji barskiej. Jej uczestnicy dążyli do przywrócenia tych cech ustroju Rzeczypospolitej, które prowadziły ją do upadku. Wstrzymali reformy, nie szukali porozumienia z królem, pograżyli kraj w wyniszczającej wojnie domowej. Co gorsza, z powodu tej wojny Katarzyna II zgodziła się na I rozbiór Polski. Dlaczego?

Czteroletnie walki z konfederatami przekonały carycę, że sama Rosja nie zapanuje nad Rzeczpospolitą. Katarzyna II przyjęła więc ofertę Fryderyka II, by podzielić „polski tort” między sąsiadów.

Kazimierz Pułaski pod Częstochową. Pułaski (por. s. 29) był jednym z dowódców konfederacji barskiej; wstąpił się obroną Jasnej Góry. Obraz Juliusza Kossaka z XIX wieku.

- ?
10. Kto i kiedy zawiązał konfederację barską? Przedstaw jej cele.
 11. Z kim toczyli walkę konfederaci? Jaki był jej wynik?
 12. Wyjaśnij, na czym polegają różnice zdań w ocenie konfederacji barskiej.

Uusien aseiden rinnalla turvauduttiin myös vanhoihin keinoihin. Hyökkäyskäsky voitiin välittää rintamalle kirjekyyhkysten avulla.

Rivisotilaan näkökulmasta sota oli päämäärätöntä kuoleman odottamista. Sotilas joutui asumaan vuosia kylmissä ja liejuisissa juoksuhaudoissa rottien ja ruumiiden keskellä peläten koko ajan kaasuhyökkäystä. Jos vihollinen alkoi ampuu tykillä, ei juuri voinut muuta kuin pelätä osumaa. Kurjat olot, jatkuva paikallaanolo ja lähes olemattomat mahdollisuudet vaikuttaa omaan kohtaloon tekivät sotilaista masentuneita ja kyllästyneitä.

Myös merisodankäynti oli muuttunut. Ennen sotaa valmistuneissa suurissa taistelulaivoissa oli kääntyvät tykkitornit, joista voitiin ampuu joka suuntaan jopa laivan liikkuessa. Kun merimiinat, sukellusveneet ja vedessä kulkevia ohjuksia ampuvat torpedoveneet yleistyivät, suurvallat eivät enää uskaltaneet viedä suuria taistelulaivojaan satamista merelle. Koko sodan aikana käytiin vain yksi suuri meritaistelu, Tanskan rannikolla.

Uudet keksinnöt levittivät sodan myös ilmaan. Saksalaiset lähettivät suuria ilmalaivoja pommittamaan Englannin kaupunkia ja tehtaita. Kumpikin puoli käytti lentokoneita kuvaa-

Resim 13: Finlandiya ders kitabı (3 puan oldukça uygun özellik)

7- Sözcükler arası boşlukların dengeli olması

Tutarsız boşluklar nedeni ile okumayı kesintiye uğratmaması için otomatik olarak tam bloklama kullanılmaması, diğer bir deyişle yanlardan bloklama kullanılmaması(EK-1). Resim 14 de tam bloklama yapılmıştır. Resim 15 de tam bloklama yapıldı ise de satır sonları tire işareti konulduğu için okumada sürekliliği sağlamıştır. Resim 16'da ise sola bloklama yapılarak satır sonunda hareketlilik sağlanıp okuma kesintiye uğramamıştır.

Singapore's strategic location contributes to its success as a major air transportation hub.

Singapore is recognised worldwide as a global city. More than 7,000 multi-national companies⁶ have set up their headquarters in Singapore. Besides its strategic location, these companies are also attracted to Singapore because of its modern port and airport facilities. It also has the facilities to hold large-scale international meetings, conferences and exhibitions. Singapore also has an extensive telecommunications network and highly-skilled workers.

In September 2006, Singapore hosted the International Monetary Fund (IMF)-World Bank Annual Meeting.

IMF-World Bank Meeting, 2006

Visitors at Food and Hotel Asia, 2006

Large-scale trade exhibitions are held regularly in Singapore. For example, in 2006, Food and Hotel Asia was held at the Singapore Expo Convention and Exhibition Centre. These exhibitions attract thousands of visitors. They also generate millions of dollars in business deals for companies in Singapore and around the world.

Many international conferences and exhibitions are also held in Holland. One of the major exhibitions is the Midwinter Flora Exhibition which is held regularly. Many well-known exhibitors from all around the world showcase their designed floral and plant arrangements.

Midwinter Flora Exhibition in Holland, 2007

⁶Multi-national companies: businesses operating in more than one country

13

Resim 14: Singapur ders kitabı (1 puan yetersiz özellik)

Aşağıdaki paragrafları dikkatle okuyunuz.

**Bir TV Genel Müdürünün Anıları:
Nasıl Bir Televizyon Olacak?**

Benden yeni bir TV kanalının kurucu müdürü olmam istendiğinde kendime ilk sorum şu oldu, "Nasıl bir televizyon olacak?" Cevabım, "Doğru, temiz, özgür, ilkeli ve dürüst bir TV olacak." idi. Peki, "Bütün kitle iletişim araçları aynı ilkeyi benimsemiyor mu?" Sonra bazılarının haber ve bilgiyi doğru vermedikleri geldi aklıma. Oysa ki, her vatandaşın doğru bilgi alma hakkı vardı. Yani TV toplumu yanıltmadan, haberi olduğu gibi vermeli.

Düşünce özgürlüğünden, düşünce ve kanaatlerin çeşitli araç ve yollarla serbestçe açıklanması ve yayılması anlaşılmaktadır. Düşünce özgürlüğü sosyal gelişmenin temel koşulu, toplumun demokratik yapısının önemli göstergelerindendir. Bu özgürlük, birçok devletin anayasasında özgürlükler kapsamında güvence altına alınmıştır.

Düşünceyi açıklama özgürlüğü birçok başka özgürlüğün kaynağını ve temelini oluşturmaktadır. Kişinin varlığının temeli olan düşünceyi açıklama özgürlüğü, demokrasinin de temeli ve ayrılmaz bir parçasıdır. Bu özgürlük, serbest biçimde bilgi ve düşünceye ulaşabilme, düşünceyi açıklayabilme, başkalarına iletebilme, kimseyi düşünce ve kanaatleri nedeniyle suçlamamadır. Kişinin zihnindeki, açıklamadığı düşünceler düşünceyi açıklama özgürlüğü olarak kabul edilemez.

Düşünce özgürlüğünün anayasada güvence altına alınması neden önemlidir? Açıklayınız.

Resim 15: Türkiye ders kitabı (2 puan uygun özellik)

T2 Die Vorgeschichte

Im Jahre 1844 betrug der wöchentliche Lohn eines Webers etwa 20 Silbergroschen. 10 Jahre zuvor waren es noch 80 Silbergroschen. Dieser Lohnrückgang hing mit dem technischen Fortschritt in England zusammen. Dort stellte man die Stoffe in Fabriken viel billiger her. Gegen das Tempo der Maschinen hatten die schlesischen Handarbeiter keine Chance. Um die englischen Preise dennoch zu unterbieten, zahlten die schlesischen Fabrikbesitzer den Webern für ihre Stoffe immer weniger Geld.

T3 Der Protestzug

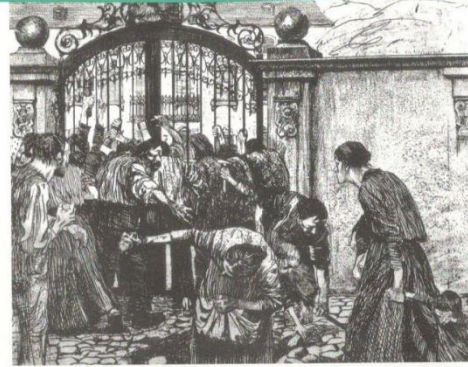
Am 3. Juni 1844 protestierten etwa 3 000 Weber vor den Gebäuden des Fabrikbesitzers Zwanziger gegen die Hungerlöhne. Doch ihre Forderungen nach besserer Bezahlung stießen auf taube Ohren. Daraufhin kam es zu den Gewalttaten, die in dem Zeitungsartikel geschildert werden.

T4 Das blutige Ende

Das herbeigerufene preußische Militär beendete den Aufstand mit einem Blutbad. Ohne Rücksicht schossen die Soldaten in die Menge, die sich mit Knüppeln und Steinen zur Wehr setzte. 11 tote und 24 schwer verletzte Demonstranten wurden gezählt. Die Polizei verhaftete 150 Weber. Sie wurden verurteilt zu Strafen bis zu 9 Jahren Haft und zu 20 bis 30 Peitschenhieben.

M2 Auszug aus Heinrich Heines Gedicht „Die schlesischen Weber“ von 1844:

„Im düsteren Auge keine Träne,
Sie sitzen am Webstuhl und fletschen die Zähne:
Deutschland, wir weben dein Leichentuch,
Wir weben hinein den dreifachen Fluch –
Wir weben, wir weben! (...)
Ein Fluch dem König, dem König der Reichen,
den unser Elend nicht konnte erweichen,
Der den letzten Groschen von uns erpresst
Und uns wie Hunde erschießen lässt –
Wir weben, wir weben! (...)“

M3 Sturm (Radierung der deutschen Malerin Käthe Kollwitz, 1897) Das Bild stammt aus der Bildfolge „Ein Weberaufstand“.

M4 Der Journalist Wilhelm Wolff berichtet 1845 unter dem Titel „Das Elend und der Aufruhr in Schlesien“ über die Gründe für den Weberaufstand:

„Inzwischen wurde die Not und das Drängen nach Arbeit von einzelnen Fabrikanten möglichst benutzt, um für geringen Lohn viel Ware zu erhalten. Unter diesen ragten die Gebrüder Zwanziger in Peterswaldau besonders hervor. Für ein Webe Kattun von 140 Ellen, woran ein Weber 9 Tage zu arbeiten hat und wofür andere Lohnherren 32 Silbergroschen zahlten, gaben sie nur 15 Silbergroschen. Für 160 Ellen* Barchent, welches 8 volle Tage angestrengter Arbeit erfordert, entrichteten sie 12 ½ und 12 Silbergroschen Lohn. Ja, sie erklärten sich bereit, noch 300 Weber in Arbeit zu nehmen, wofür diese ebensoviel für 10 Silbergroschen arbeiten wollten. Das bitterste Elend zwang die Armen, auch unter dieser Bedingung zu arbeiten. Von seinen 12 oder 10 Silbergroschen musste der Weber noch 2 ½ bis 3 Silbergroschen an den Spuler entrichten, alle Staats-, Gemeinde- und gutherrlichen Lasten tragen und – leben.“

*Elle: Alte Längeneinheit für Tüche.
Eine Elle entsprach etwa der Länge des Unterarms.

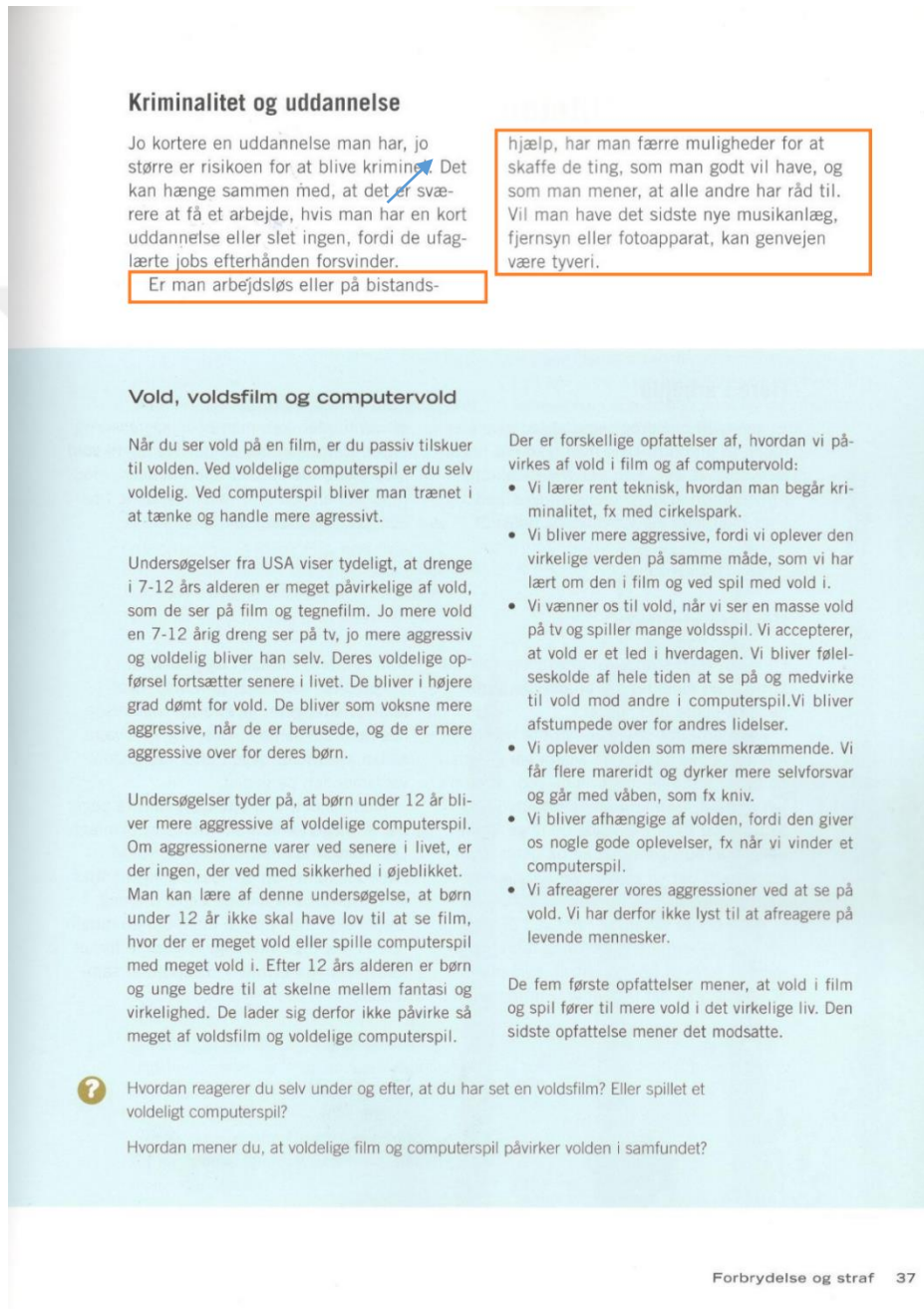
5. Setzt die Szene auf dem Gemälde M1 in ein Rollenspiel um.

* 6. Erkläre den Zusammenhang zwischen den Löhnen der schlesischen Weber und der Textilproduktion in England. (T2)

* 7. Welche Gründe nennt der Journalist Wilhelm Wolff für den Aufstand der Weber? (M4)

9- Metnin sayfadaki bütünlüğüne dikkat edilmesi

Görsel ve anlam bütünlüğü açısından paragraftaki son satırın diğer sayfanın başına ve ilk satırın sayfa sonuna gelmemesine özen gösterilmesi(EK-1). Resim 18'e bakıldığında paragraf uygunsuz şekilde parçalanmıştır. Resim 19'da ise paragraflar uygun tamamlanmıştır.

Resim 18: Danimarka ders kitabı (1 puan yetersiz özellik)

Düşünelim!

Akraba veya tanıdıklarınızdan yurt dışında yaşayanlar var mı? Varsa neden yurt dışında yaşadıklarını büyüklerinizden sorarak öğrendiklerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Kavramlar

Göç
İşsizlik
Sözleşme

Göç: İnsanların çeşitli sebeplerle geçici bir süre veya daimi olarak yaşadığı yeri değiştirmesi.

GÖÇÜN NEDEN VE SONUÇLARI

İnsanların yaşadığı yeri değiştirme sebepleri neler olabilir? Yaşadığınız yeri terk etseydiniz neler hissederdiniz?

“Doğduğun yer mi, doyduğun yer mi?”, “İstanbul'un taşı toprağı altındır.”, “Bülbülü altın kafese koymuşlar, ille de vatanım demiş.” sözlerini duymuşsunuzdur. Bu sözleri kimlerin söylediği bilinmez ama yaşadıkları yerden göç eden insanlar ile ilgili olduğu bellidir. Her göç eden insanın bir de hikâyesi vardır. İşte, Nazım Özer' in göç hikâyesi:

Nazım Özer, 1964 doğumlu. Hâlen bir kamu kuruluşunda kantin işletmeciliği yapmaktadır. Doğduğu yerin en önemli özelliği, bir göçmen köyü olmasıdır. Hikâyenin devamını Nazım Özer'in ağzından dinleyelim:

“Dedem anlatırdı. Kurtuluş Savaşı sonrasında imzalanan Lozan Barış Antlaşması ile Türkiye-Yunanistan arasında Mübadele Sözleşmesi imzalanmış. Bu sözleşmeye bağlı olarak Türkiye'de yaşayan Rumlar ile Yunanistan'da yaşayan Türklerin değişimi kararlaştırılmış. 1924 yılında dedem Rıfat Efendi, babam henüz iki yaşında iken Selanik'ten Mersin'e göç etmiş. Oradan Nevşehir'e, ardından Yozgat'ın Boğazlıyan ilçesi Yenipazar Köyü'ne gelerek yerleşmiş. Selanik'ten bizim köye dedemin yanı sıra pek çok aile gelmiş. Ayrıca 1938 ve 1951 yıllarında Bulgaristan'dan göç edenler de olmuş.

Ben bu köyde doğdum. İlkokulu bitirdikten sonra ortaokula başladım ancak geçim sıkıntısı nedeniyle okulu bitiremeden köyden ayrılıp Ankara'ya geldim. Pastane ve lokantalarda çırak olarak çalıştım.

Askerlik görevimi tamamladıktan sonra iş bulamadım. Tanıdıklarımın yardımıyla yurt dışına gittim. Dört yıl Libya'da inşaat işçisi olarak çalıştım. Ülkeme döndüm ve evlendim. Günlük işlerde çalışmaya başladım. Maddi sorunlar artınca yeniden yurt dışına, Rusya Federasyonu'na inşaatlarda çalışmaya gittim. Bir süre çalıştıktan sonra Ankara'ya dönerek kantin işletmeciliğine başladım. Hâlen bu işi yapıyorum.”

Nazım Özer hangi nedenlerle nerelere göç etmiştir? Göç sırasında yaşadığı zorluklar nelerdir? Örnek veriniz.

İnsanlar İlk Çağlardan beri yerleşmek için yaşam şartlarının daha iyi olduğu yerleri aramışlardır. Ekonomik, siyasi, dinî, sosyal nedenler ve doğal afetlere bağlı olarak yaşam yerlerini değiştirmişlerdir. Sürekli veya geçici olarak yapılan yer değiştirme, ülke sınırları içinde yapılıyorsa iç göç, ülkeler arasında yapılıyorsa dış göç olarak adlandırılmıştır. İç göç yurt içinde nüfusun dağılışını, dış göç ise nüfus miktarını etkiler.

Kırsal kesimde temel ekonomik faaliyet tarımdır. Doğal nüfus artışının yüksek olması, tarımda makineleşme, toprakların miras yolu ile bölünmesi, köylerde geçimi zorlaştırmakta ve işsizliği artırmaktadır. Ayrıca şehirlerdeki ekonomik, sosyal ve kültürel imkânlar da köyde yaşayanların ilgisini çekmektedir. Kendine, ailesine ve çocuklarına daha iyi gelecek kurmak isteyenler şehirlere göç etmektedir. Bu durum, kentlerde nüfus artışını hızlandırmaktadır.

Resim 19: Türkiye ders kitabı (3 puan oldukça uygun özellik)

4.2. İncelenen Ders Kitaplarının Metin Örgütleyicilerinin karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular ve Yorum

Tablo 2.

Metin Örgütleyicileri

		ABD	ALMANYA	DANİMARKA	FİNLANDİYA	FRANSA	İSVEÇ	JAPONYA ²	KANADA ³	POLONYA	SİNGAPUR	TÜRKİYE
10	Başlıkların etkili düzenlenmesi	3	2	2	2	3	2	2	3	2	2	1
11	İçindekiler listesinin işlevsel biçimde düzenlenmesi	3	2	1	2	1	1	3	-	1	2	3
12	İçindekiler listesinin dikkat çeken biçimde düzenlenmesi	3	2	1	3	2	1	3	-	1	3	1
13	Organizasyon şemasının etkili kullanılması	2	3	1	1	3	1	1	-	1	3	3
14	Her bölüm için ilgili başlık listesinin hazırlanması	1	1	1	1	1	1	3	1	1	1	3
15	Sözlük düzenlemesinin yapılması	3	2	1	1	3	1	-	-	1	1	3
16	Kaynakça düzenlemesinin yapılması	1	1	1	1	1	1	1	-	1	1	3
	Toplam	16	13	8	11	14	8	13	4	8	13	17

² Japonya yazı karakteri incelenemediğinden puanlanmamıştır.

³ Kanada ders kitabı e-kitap olarak incelendiği için puanlanamamıştır.

Gelişmiş ülkelerin sosyal bilgiler ders kitaplarının metin örgütleyicileriyle ilgili durumu karşılaştırmalı olarak tablo 2 de gösterilmiştir. Yedi maddenin tamamında ilgili en yüksek puana sahip ülkenin Türkiye sosyal bilgiler ders kitabı olduğu görülmektedir. Metin örgütleyicileriyle ilgili Türkiye ders kitabı oldukça uygun bir şekilde tasarlanmıştır. Başlıkların etkili düzenlenmesi maddesi toplamda 33 puandan 24 puan toplayarak metin örgütleyicileri içinde oldukça uygun özellik göstermektedir. Her bölüm için uygun başlık listesinin hazırlanması maddesi ve kaynakçaların etkili kullanılması maddesi yetersiz puan almıştır. Danimarka, İsveç ve Polonya ders kitabı metin örgütleyicileri maddelerinden en az puanı alarak yetersiz özellik göstermiştir.

10- Başlıkların etkili düzenlenmesi

Başlıkların olabildiğince kısa olması, uzun alt başlıklarda küçük harf kullanılması. Ana, alt ve yan başlıkların farklı karakterlerde ve harf boylarının aşamalı düzenlenmesi (ör: bölüm başlığının 22 punto, alt ve yan başların ise metin başlığından 1-2 punto küçük olması gibi(EK-1). Resim 20’de Türkiye ders kitabında başlıklarda harf boyutlarında bir aşamalılık yoktur, ana başlık küçük harflerden yan başlık büyük harflerden oluşmaktadır. Resim 21’de başlıklar arasında aşamalılık olsa da yan tarafta verilen ek bilginin başlığı büyük harflerden oluşmaktadır. Resim 22’de ise ABD ders kitabında başlıklar arasında punto geçişleri olduğu görülmüştür.

Nüfus Dağılımını Etkileyen Faktörler

Ülkemizde nüfusun dağılımını etkileyen etkenleri iki grupta inceleyebiliriz. Bunlar; doğal ve beşerî etkenlerdir.

DOĞAL ETKENLER

İklim: Kıyı bölgelerimizde denizlerin iklim üzerinde ılıtıcı etkisi vardır. Genel olarak sıcaklık şartlarının daha elverişli olduğu kıyı kuşağında nüfus yoğunluğu fazladır. Buna karşılık kuraklığın etkili olduğu ve kışların çok sert geçtiği karasal iklim alanlarında nüfus yoğunluğu daha azdır.

Yer şekilleri: Ülkemizde yüksek ve engebeli alanlarda ulaşım zor, ekonomik faaliyet alanları kısıtlı olduğu için nüfus azdır. Buna karşılık yüksekliği fazla olmayan düzlüklerde nüfus daha yoğundur.

Bikti örtüsü: Gür ormanların bulunduğu alanlarda insanların yerleşmesi ve çeşitli faaliyetlerde bulunması zordur. Karadeniz Bölgesinin doğusu ve batısında nüfusun seyrek olmasında ormanların geniş yer kaplamasının etkisi vardır.

Su kaynakları: Su, yaşamın temel ihtiyaçlarından biridir. Suyun bol olduğu yerlerde yerleşmeler ve nüfus daha yoğundur. İç Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerimizde su kaynaklarının az olduğu yerlerde nüfus seyrek.

BEŞERİ ETKENLER

Sanayi: Sanayi tesislerinin çok olduğu yerde iş imkânları da çoktur. Bu durum sanayileşmiş alanların göç almasına neden olur. İstanbul-Kocaeli-Sakarya illerinde bulunan sanayi tesisleri bu yörenin kalabalık nüfuslu olmasına neden olmuştur.

Tarım: İnsanların en eski ekonomik faaliyetlerinden biridir. İklim şartlarının da uygun olduğu, yılda birden fazla ürün alınan ve çok çeşitli ürünlerin yetiştiği, kıyı ovalarımızda nüfus yoğundur.

Turizm: Turizm giderek gelişen önemli bir ekonomik faaliyettir. Hizmet sektöründe çalışanlara iş imkânı sağlar, ticareti canlandırır. Bu nedenle deniz turizminin yoğunlaştığı Akdeniz ve Ege kıyılarımızda nüfus fazladır.

Ulaşım: Konumu nedeniyle önemli ve işlek yolların kavşak noktalarında kurulan yerleşmeler daha hızlı gelişir. İstanbul bu durumun en güzel örneğidir. Asya ve Avrupa kıtalarını birbirine bağlayan boğazın iki yakasında kurulması kara, deniz, demir ve hava yolları ile önemli merkezlerle bağlı olması kentin gelişmesini hızlandırmıştır. Ayrıca deniz kenarında yer alan Mersin, Antalya, İzmir, Samsun, Trabzon gibi kentlerimizin iç kesimlerle kara ve demir yolu bağlantıları vardır. Bu kentlerin gelişmelerinde ve nüfuslarının artmasında kara ve demir yollarının önemi büyüktür.

Yer altı kaynakları: İşletmeye açılan maden yatakları ve enerji kaynaklarının bulunduğu yerlerde iş imkânları oluşur. Bu durum nüfusu artırır. Ülkemizde Zonguldak, Manisa, Batman gibi kentlerin gelişmesinde enerji kaynakları zenginliği etkili olmuştur.

Sosyal ve kültürel etkenler: Yükseköğretim ve diğer eğitim kurumları, sinema ve tiyatro gibi kültürel faaliyetler, spor, sergi ve fuar organizasyonları ile hastaneler nüfusu artıran diğer etkenlerdendir. Büyük kentlerimiz bu etkinliklerin yapıldığı yerlerdir. Kalabalık nüfusları ile ticaretin canlı olduğu bu merkezlerin gelişmesinde, sosyal ve kültürel faaliyetler de önemli rol oynamaktadır.

? Yaşadığınız yerde nüfusun dağılımını etkileyen faktörler nelerdir? Bu faktörler nüfus dağılımını nasıl etkilemektedir? Açıklayınız.

35

CK - 26

Resim 20: Türkiye ders kitabı (1 puan yetersiz özellik)

EGYPTIERNAS TRE ÅRSTIDER

Det var 365 dagar mellan varje gång Nilen svämmade över. Utifrån det skrev egyptierna sin kalender. Det fanns tre årstider.

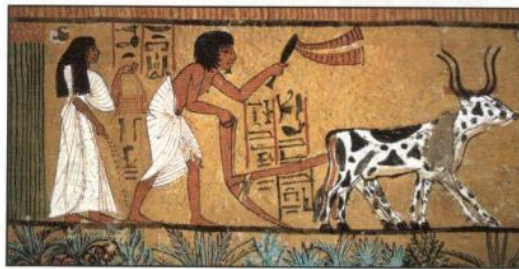
Den första var när floden var översvämmad och inget jordbruksarbete kunde göras. Då reste bönderna i sina vassbåtar av papyrus till templen eller till marknader. Det var också nu som kungen, farao, kunde kräva att bönderna skulle arbeta på hans stora byggen.

Den andra årstiden var när vattnet sjönk undan från stränderna. Då började det tunga arbetet med att plöja och så i den svarta jorden. Jordägaren anställde skrivare som kontrollerade arbetet och antecknade vilka som jobbade bra. Den som var lat kunde bli piskad.

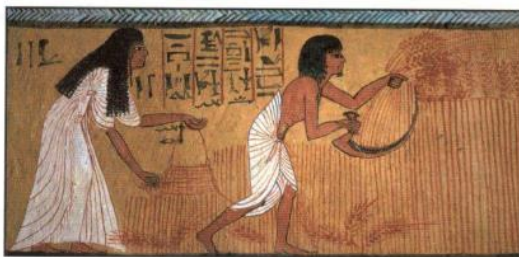
Den tredje årstiden var skördens. Då var det bråttom. Män, kvinnor och barn fick hjälpa till att skörda så ingenting fanns kvar på åkrarna när floden svämmade över igen.

Det gamla Egypten

Samtida med sumerernas stadsstater fanns i norra Afrikas Egypten också en högkultur. Även den uppstod i ett hett ökenland runt en stor flod. I årtusenden höll det gamla Egypten ihop som ett väldigt rike och än idag fascinerar dess enorma pyramider oss. Trots att de är uppåt 5 000 år gamla hör de till världens mäktigaste byggnader.

På väggarna i de gamla egyptiska gravkammarna finns mängder av målningar som visar livet i Egypten.

Bilderna och hieroglyferna berättar om hur folket arbetade. Här går mannen först och skär av den mogna säden. Kvinnan går efter och samlar ihop axen.

Samarbete kring jordbruk

Ökensanden saknar den näring som växtodling kräver och klimatet erbjuder inte mycket regn. Egyptierna samarbetade för att bygga dammar och vattenmagasin så de kunde spara vatten under regnperioden.

Nilen svämmade över varje år och lämnade kvar näringsrikt slam som sedan fungerade som gödsel på de näringsfattiga åkrarna. I och med det blev deras jordbruk så framgångsrikt att maten räckte till flera.

Precis som i Mesopotamien utvecklades även samarbetet så att några tog på sig att organisera och styra arbetet. En liten grupp människor tog sig mer makt och förmåner än de andra. Befolkningen blev större, byar växte och gick ihop till riken. Någon gång för 6 000 år sedan enades alla egyptiska byar under en och samma härskare. Egypten skulle finnas som ett rike i årtusenden.

Chapter 2 Review and Activities

★ Sum It Up ★

Section 1 Early People and Cultures

- ▶ The first Americans crossed a land bridge from Asia between 30,000 and 15,000 years ago.
- ▶ The first Americans adapted to the desert Southwest by learning to grow crops under dry conditions and building adobe houses.

Section 2 People of North America

- ▶ Native American cultures varied widely depending on geography.
- ▶ The religious beliefs of Native Americans reflected their close ties with the natural world.
- ▶ In the Eastern Woodlands, the five Iroquois nations formed a league to end warfare.

Section 3 Great Civilizations in the Americas

- ▶ The Mayan civilization boasted skill in astronomy, mathematics, and writing.
- ▶ The Aztecs of Mexico ruled a huge empire with millions of people.
- ▶ In South America, the Incas perfected advanced building techniques and built roads and bridges to unite their empire.

Section 4 After 1492

- ▶ Contact with Europeans had tragic consequences for Native Americans, as millions died of European diseases.
- ▶ The Columbian Exchange brought new products, technology, and ideas both to the Americas and to the rest of the world.

For additional review of the major ideas of Chapter 2, see *Guide to the Essentials of American History* or *Interactive Student Tutorial CD-ROM*, which contains interactive review activities, graphic organizers, and practice tests.

□ Reviewing the Chapter

Define These Terms

Match each term with the correct definition.

Column 1

1. culture
2. tribe
3. civilization
4. hieroglyphics
5. artifact

Column 2

- a. group of villages or settlements that share common customs
- b. advanced culture
- c. object made by humans
- d. complete way of life
- e. writing that uses pictures

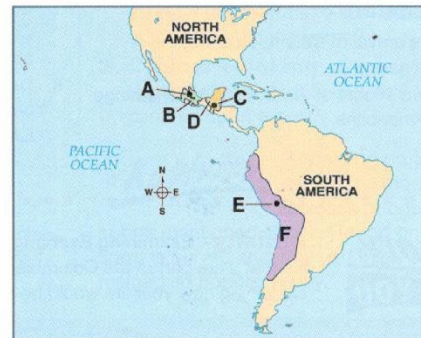
Explore the Main Ideas

1. What evidence suggests that early Native Americans traded with one another?
2. What was one important purpose of the religious ceremonies of Native Americans?
3. What role did women play in Iroquois society?
4. How did the Aztecs treat people captured in warfare?
5. (a) Describe one skill Native Americans learned from Europeans. (b) Identify two American products that Europeans adopted.

□ Geography Activity

Match the letters on the map with the following places:

1. Mayan civilization, 2. Aztec empire, 3. Incan empire, 4. Tenochtitlán, 5. Tikal, 6. Cuzco. **Interaction** How were the Aztecs able to grow crops on swampland?

11- İçindekiler listesinin işlevsel biçimde düzenlenmesi

Sayfa tasarımı biçimine, metinde kullanılan başlık sistemine ve içeriği tanıtmaya uygun olarak rahat okunabilir biçimde düzenlenmesi. Başlık ve alt başlıkların metindeki gibi harf boyutlarının aşamalı olmasına dikkat edilmesi ve içindekiler listesindeki başlıklardan sayfa numarasına normal koyulukta noktaların kullanılması gerekir(EK-1). Resim 23'e bakıldığında içindekiler listesindeki başlıklardan sayfa numarasına nokta işaretleri kullanılmamıştır. Resim 24'te içindekiler listesi rahat okunabilir biçimde düzenlenmiş olsa da başlıklardan sayfa numarasına nokta işaretleri kullanılmamış. Resim 25'de ise başlıklarda aşamalılık ve başlıklardan sayfa numaralarına nokta işaretleri kullanılmıştır.

Indhold	
1. Hvorfor er jeg, som jeg er?	3
2. Hvad skal vi med familien?	15
3. Forbrydelse og straf	28
4. Kultur og nationalitet	46
5. Mediernes magt	65
6. Uddannelse og arbejde	79
7. Sådan hænger økonomien sammen	97
8. Kan staten styre økonomien?	113
9. Sætter vi pris på miljøet?	128
10. Politik – hvad skal jeg med det?	144
11. Hvem bestemmer i politik i Danmark?	156
12. Magt og indflydelse i lokalsamfundet	171
13. Når danskerne bliver europæere	181
14. FN – verdens politibetjent?	195
15. Om ulande og ilande	211
Stikordsregister	223

Resim 23:Danimarka ders kitabı (1 puan yetersiz özellik)

CONTENTS

Getting to Know Singapore and Its Progress 2

About This Book 3

	CHAPTER	PAGE
	1 Singapore's Location in the World	4
	2 Singapore's Physical Environment	16
	3 Singapore's Progress in Transport and Communications	30
	4 Industries in Singapore	44
	5 Recreation in Singapore	58
	6 Education in Singapore	72
	7 Housing in Singapore	88
	Our Pride	102

Resim 24: Singapur ders kitabı (2 puan uygun özellik)

İÇİNDEKİLER

DERS KİTABI TANITIM ŞEMASI	10
----------------------------------	----

1. ÜNİTE

İLETİŞİM VE İNSAN İLİŞKİLERİ	12
İLETİŞİM BİR SANATTIR!	14
BİR TUŞLA DÜNYA EVİMİZE GELDİ!	20
ÖZGÜR BASIN DEMOKRASİNİN TEMELİDİR!	22
HERKESİ AYRI AYRI DİNLEMekten ZEVK ALIRIM	28
ÜNİTE DEĞERLENDİRMESİ	30

2. ÜNİTE

ÜLKEMİZDE NÜFUS	32
YAŞADIĞIMIZ YERLER	34
Nüfus Dağılışını Etkileyen Faktörler	35
TÜRKİYE NÜFUSUNUN ÖZELLİKLERİ	38
Nüfus Sayımları ve Nüfus Artışı	39
Türkiye'de Nüfusun Yaş ve Cinsiyetine İlişkin Bilgiler	40
Kır ve Kent Nüfusu	41
Nüfusun Eğitim Durumu	42
Nüfusun Çalışma Durumu	43
GÖÇÜN NEDEN VE SONUÇLARI	44
EĞİTİM VE ÇALIŞMA HAKKI	46
YERLEŞME VE SEYAHAT ÖZGÜRLÜĞÜ	48
ÜNİTE DEĞERLENDİRMESİ	50

3. ÜNİTE

TÜRK TARİHİNDE YOLCULUK	52
TÜRKLERİN YENİ YURDU ANADOLU	54
Anadolu'da İlk Türk Devleti ve Beylikler Kuruluyor	56
Türkiye Selçuklu Devleti Anadolu'da Siyasi Birliği Kuruyor	58
Siyasi Birlikten Yeniden Beyliklere	60
BEYLİKTEN DEVLETE: OSMANLI'NIN KURULUŞU	62
Kayılar Söğüt'te	62
Anadolu'dan Rumeli'ye Geçiş	64
KARALARIN VE DENİZLERİN HÂKİMİ OSMANLI	68
Osmanlı Yeni Başkentine Kavuşuyor	68
Sınırlar Genişliyor	70
Osmanlı Ordusu	72
Denizlerdeki Savaşlar	74

Resim 25: Türkiye ders kitabı (3 puan oldukça uygun özellik)

12-İçindekiler listesinin dikkat çeken biçimde düzenlenmesi

Gerektiğinde tanıtım amacına hizmet edici resim, şema, grafik etkiler kullanılarak öğrencinin ilgisine sunulması(EK-1). Resim 26’da İsveç ders kitabında içindekiler listesinde tanıtım amacına yönelik görseller kullanılmamıştır. Resim 27’de de Fransa ders kitabında içindekiler listesinde az sayıda görsel kullanılmıştır. Resim 28’de ise her konu için tanıtım amacına yönelik resimler kullanılmıştır.

Industri och demokrati i Sverige 206 Från fattigt bondesamhälle till industriland 208 Frihandel 209 Det anläggs järnvägar, gruvor och fabriker 209 Arbetarnas liv 211 Källor 212 När svenskarna flyttade till Amerika 215 Drömmen om Amerika förändrade Sverige 216 Uppgifter 217 Sverige blir demokratiskt 218 Ständsriksdagen avskaffas – första steget mot demokrati 218 Kvinnornas kamp för rättvisa 220 Källor 221 Uppgifter 225 USA – det nya landet 226 USA från slutet av 1700-talet till början av 1900-talet 228 Vägen västerut mot Stilla Havskusten 228 Slaveriet 230 Inbördeskrig mellan nord- och sydstaterna 231 Källor 232 USA blir världens ledande industriland 235 Uppgifter 237 Första världskriget och ryska revolutionen 238 Två skott startade världskriget 240 När USA kom med blev det världskrig 242 Första världskriget förändrade samhället 244 Ryska revolutionen 246 Ryska revolutionen startar 1917 247 Kommunisterna tar makten 248 Revolutionen tog fler liv än första världskriget 250 Uppgifter 251 9 Mellankrigstiden 252 Den ekonomiska krisen under mellankrigstiden 254 Den stora börskraschen i New York 1929 255 The New Deal – ett sätt att försöka lösa krisen 256 Diktaturernas tid 257 Stalins diktatur i Sovjetunionen 258 Uppgifter 261 Tyskland blev en nazistisk diktatur 262 Hitlers väg till makten 263 Nazisternas samhälle 264 Judeförföljelserna 265 Fanns det inget motstånd mot nazisterna? 267 Sverige under mellankrigstiden 268 Drömmen om ett folkhem 270 Uppgifter 273	Andra världskriget 274 En värld i kris 276 Tre aggressiva diktaturer bildar axelmakterna 276 Andra världskriget bryter ut 278 Krigets vändpunkt 280 Krigets slut i Europa 282 Varför förlorade Tyskland och Japan kriget? 283 Krigets resultat 284 Uppgifter 285 Förintelsen 286 Nazismens judehat 286 Massmorden börjar 289 Uppgifter 293 Sverige under andra världskriget 294 Sverige och de judiska flyktingarna 298 Sverige och Förintelsen 299 Uppgifter 301 USA och Västeuropa under efterkrigstiden 302 Fred och välfärd i Västeuropa efter andra världskriget 304 Fred i Europa 305 Europeisk union 306 Ekonomiska problem i den rika världen 307 Ungdomarnas uppror 308 USA under efterkrigstiden 312 De svartas kamp 312 Kriget mot fattigdomen 314 Uppgifter 317 Sverige under efterkrigstiden 318 Hur kunde Sverige bli så rikt? 320 Till storstäderna 322 Hur neutralt var Sverige i konflikten mellan USA och Sovjetunionen 324 Ekonomiska problem 326 Nya svenskar 327 Uppgifter 329 Källor 330 Det kalla krigets tid 334 Fiendskapen mellan USA och Sovjetunionen 336 Europa delas 337 Koreakriget 1950 338 Cubakrisen 1962, nära ett kärnvapenkrig 339 Vietnamkriget 340 Uppgifter 343 Kommunism i Kina 344 Maos Kina 344 Kulturrevolutionen 347 Israel och arabstaterna 348 Det nya landet Israel 348 Kampen om oljan i Mellanöstern 352 Uppgifter 355	Afrika, Asien och Sydamerika under andra hälften av 1900-talet 356 Kolonerna blir fria 358 Befrielsekrig 358 Indien blir självständigt 359 Indien delas 361 Nykolonialism 361 Maktkamp i de nya länderna 362 Apartheid 363 Sydamerika – USA:s bakgård 365 Militärkuppen i Chile 366 Jordens fattiga 368 Fattiga länder som blivit rika 369 Uppgifter 371 Kommunismens fall kalla krigets slut 372 Sovjetunionen kollapsar 374 Sovjetunionen splittras 377 Östeuropa blir fritt 378 Berlinmuren faller och Tyskland enas 381 Uppgifter 382 Krig i Jugoslavien 383 Varför blev det krig i Jugoslavien? 386 Kina en ny världsmakt 388 Missnöje och krav på demokrati 388 Bondbyar blir skyskrapestäder 390 Uppgifter 391 1900–2000 Stora och små händelser i Sverige under 100 år 392 Register 394 Bildförteckning 400
---	--	--

Resim 26: İsveç ders kitabı (1 puan yetersiz özellik)

Cartes – L'insertion inégale des territoires dans la mondialisation	300
Cartes – Les pays émergents : nouvelles puissances mondiales	302
Cours 1 – Les pays émergents, nouvelles puissances mondiales	304
Cours 2 – Mondialisation et inégalités de développement	306
■ L'essentiel	308
■ Méthode et capacités – Réaliser son croquis avec soin et efficacité	309
■ Exercices	310
Chapitre 20	
Les pays pauvres	312
Étude de cas – Un PMA d'Afrique : le Mali	314
Étude de cas – Un PMA d'Asie : le Bangladesh	318
Cartes – Les pays pauvres dans le monde	320
Cours 1 – Les pays pauvres	322
Cours 2 – Des pays pauvres en marge de la mondialisation	324
■ L'essentiel	326
■ Méthode et capacités – Connaître les grands types de graphiques	327
■ Exercices	328

Partie 3 Questions sur la mondialisation

Chapitre 21	
La mondialisation et la diversité culturelle	332
Exemples – La mondialisation et la diversité des langues	334
Exemples – La mondialisation et la diversité des religions	336
Cartes – La diversité culturelle dans le monde	338
Cours – Mondialisation et diversité culturelle	340
■ L'essentiel	342
■ Exercices	343
Chapitre 22	
La mondialisation et ses contestations	344
Étude de cas – Le coq sportif, une entreprise française dans la mondialisation	346
Cartes – La mondialisation en débat	350
Cours – La mondialisation et ses contestations	352
■ L'essentiel	354
■ Exercices	355
Repères Histoire 4°	356
Repères Géographie 4°	358
Lexique	362

exercices

Histoire

• Analyser Le Salon de Mme Geoffrin	34
• Comparer deux représentations de l'esclavage	46
• Comprendre le texte de l'abbé Sieyès	58
• La proclamation de la République, septembre 1792	78
• La Révolution et les religions	96
• La révolution des transports au XIX ^e siècle	129
• Comprendre la révolution de 1848 et la chute de la royauté	152
• Raconter les ambitions allemandes vues par les Français et les Italiens	168
• Analyser les colonies expliquées aux Français	184

Géographie

• Cartographier le trajet d'un clandestin	246
• Décrire la stratégie d'une multinationale	271
• Décrire et expliquer les principales caractéristiques d'un pays émergent	310
• Décrire et expliquer les caractéristiques essentielles d'un PMA	328

TICE

Histoire

• Découvrir la Compagnie des Indes	23
• Sélectionner des informations sur un navire négrier	47
• Théroigne de Méricourt, une femme de la Révolution	97
• Le Congrès de Vienne : un retour à l'ordre ancien ?	111
• Se documenter sur la tour Eiffel	131
• L'affaire Dreyfus et les débuts du cinéma	153

Géographie

• Décrire les principaux aménagements du port de Dunkerque	215
• Suivre un conteneur à partir du site Internet d'une compagnie maritime	231
• Produire une brochure pour vanter les atouts du tourisme tunisien	247
• À la découverte de Francfort, métropole européenne	259
• Identifier différentes formes d'urbanisation avec Google Earth	291
• Relever des statistiques concernant les pays émergents	311
• La diversité des langues dans le monde	343
• Des multinationales contestées	355

Resim 27: Fransa ders kitabı (2 puan uygun özellik)

CONTENTS

Getting to Know Singapore and Its Progress	2
About This Book	3

CHAPTER	PAGE
 1 Singapore's Location in the World	4
 2 Singapore's Physical Environment	16
 3 Singapore's Progress in Transport and Communications	30
 4 Industries in Singapore	44
 5 Recreation in Singapore	58
 6 Education in Singapore	72
 7 Housing in Singapore	88
 Our Pride	102

Resim 28: Singapur ders kitabı (3 puan oldukça uygun özellik)

13-Organizasyon şemasının etkili kullanılması

Ders kitabında konunun anlaşılabilirliğini artırmak için kullanılan uygulamaların amaçlarını kitabın başında tanıtım şeması olarak kullanılması. Resim 29’da ABD ders kitabında şema halinde değil de bölümler şeklinde kullanıldığı görülmüştür. Resim 30’da ise Türkiye ders kitabında organizasyon şemasının etkili kullanıldığı görülmüştür.

Resim 29:ABD ders kitabı (2 puan yeterli özellik)

DERS KİTABI TANITIM ŞEMASI

Bu bölümde bilgilerinizi kontrol etmek ve konuya ilginizi çekmek için sorulara ve konu ile ilgili kavramlara yer verilmiştir.

Bu işaret, cevaplayacağınız soruların ve yapacağınız tartışmaların başında yer almaktadır.

Anayasamızdan alınan maddelere yer verilmiştir.

Konuyu destekleyen gazete haberlerine yer verilmiştir.

Toprağın Gücü

Apağıda verilen dört farklı okuyucu...

Kara Toprak

Koyun verdi, kuzu verdi, sığır verdi,
Yarık verdi, ekmek verdi, et verdi,
Kazma ile oğruyorsa köy verdi,
Berenin sadık yalın kara toprağıdır.

... Havağı bekarsam hava alırım,
Toprağı bekarsam dus alırım,
Toprağı bekarsam nereden kalırım
Berenin sadık yalın kara toprağıdır.

Apağıda
Bilin ve Alın Aytağıdağı Eğin
Deriş, sayı 134, s. 9

Şiire göre toprak insanlara neler verir? Şiir "Toprak"ın etkisini nereden kalırım" dizesiyle toprağın insan hayatındaki her türlü rolünü anlatmaya çalışıyor?

Toprak tüm canlıların barınağıdır. Tarih öncesi devlerden günümüze kadar tarım yapmayı ve hayvancılığı teminleyi öğrenen insanın en iyi dostu toprak olmuştur. Bugün arkeolojik kazılarla elde edilen buluntular bu doğrultuda en önemli kanıtlardır.

Yan tarafta fotoğraflı yer alan Ankara'daki Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nin sanal ortamında Çatalhöyük'te alt bir ev görülmektedir. Bu evin duvarlarındaki boya başları o dönemde tamamen önemli olduğu kanıtlanmıştır. Çünkü boya, toprağın sürülmesinde önemli bir rol üstleniyordu. Toprağın sürülmesi ile ürünler, beslenmeye, çoğalmaya, kısırcaya yapılan anlamına geliyordu.

Çatalhöyük evinde olduğu gibi, arkeolojik müzelerde sergilenen buluntular ve eserler tarihte toprağın önemini, önemini rolünü gözler önüne sermektedir. Siz de bir arkeolojik müzeye sanal ya da gerçek bir gezi ile ziyaret ederek toprağın üretimdeki önemini gözlemleyebilirsiniz. Örneğin, Anadolu Medeniyetleri Müzesi gibi müzelerde www.kultur.gov.tr adresinden yararlanarak sanal gezi yapabilirsiniz.

Yapılan bir arkeolojik kazıda pipin pipin toprak mükürler, toprak kane ve çömlekler bulunmuştur. Bunlar, toprağın insan hayatındaki önemine hangi bakımdan kanıt olabilir?

118

Konu başlığıdır.

Başlığının altında konuya giriş yapan ifadeler yer verilmiştir.

Konu işleniş sırasında ihtiyaç duyacağınız bilgilere, kaynak gösterilerek yer verilmiştir.

Konuya ilgili internet haberlerine ve sitelerine yer verilmiştir.

Sosyal Devlet

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin bir başka niteliği de sosyal devlet olmasıdır. Sosyal devlet ilkesi, anayasamızın 1961 Anayasası ile giriş ve 1982 Anayasası'nda yerini konumlandırmıştır. Sosyal devlet kavramında ve yapmış olduğu uygulamalarında halen yarınını gözlemleyebilirsiniz.

Anayasamızın 5. maddesi devletin temel amaç ve görevlerini şöyle açıklar:

Maddesi 5- Devletin temel amaç ve görevleri, Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, vatandaşların ve toplumun refahı, huzur ve mutluluğunu sağlamak, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkesiyle bağdaştırmakla birlikte sosyal, siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırarak, insanın maddi ve manevi varlığını geliştirme için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.

Sosyal devlet aynı zamanda her vatandaşın eşit kabul eder ve herkese hizmet götürmeye çalışır. Sosyal devlet anlayışında devlet halkı için vardır ve halk için çalışır. Devlet, eğitim, öğretim, sağlık, yed, su, elektrik ve beşeriyet hizmetleri vatandaşlarına ulaştırmak zorundadır.

Anayasamızın 60 ve 61. maddelerinde ise sosyal devlet yapının bazı özellikleri şöyle belirtilmiştir:

Maddesi 60- Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir.

Maddesi 61- Devlet, harp ve vazir pehillerinin dul ve yetimlerini, malul ve gazileri korur ve toplumdaki kendilerine yararlı bir toplu sosyal sağlar.

Devlet, sakatların korunmasını ve toplum hayatına intibaklarını sağlayıcı tedbirleri alır. Yalınlar, devletçe korunur. Yalınlar, devlet yardım ve sağlanacak diğer hakları ve kolaylıkları kanunla düzenlenir. Devlet korumaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbir alır. Bu amaçla gerekli teşkilat ve tesisler kurar veya kurutur.

Sosyal devlet anlayışıyla ilgili, devletin yapıldığı uygulamaların bazı örnekleri birlikte inceleyelim:

YETİŞTİRME YARATILAN TARİH OLUPUR

Artık çocuklar aile ortamında büyüyecek

(Gazete haberi, 7 Ağustos 2011 (Düzenlenmiştir))

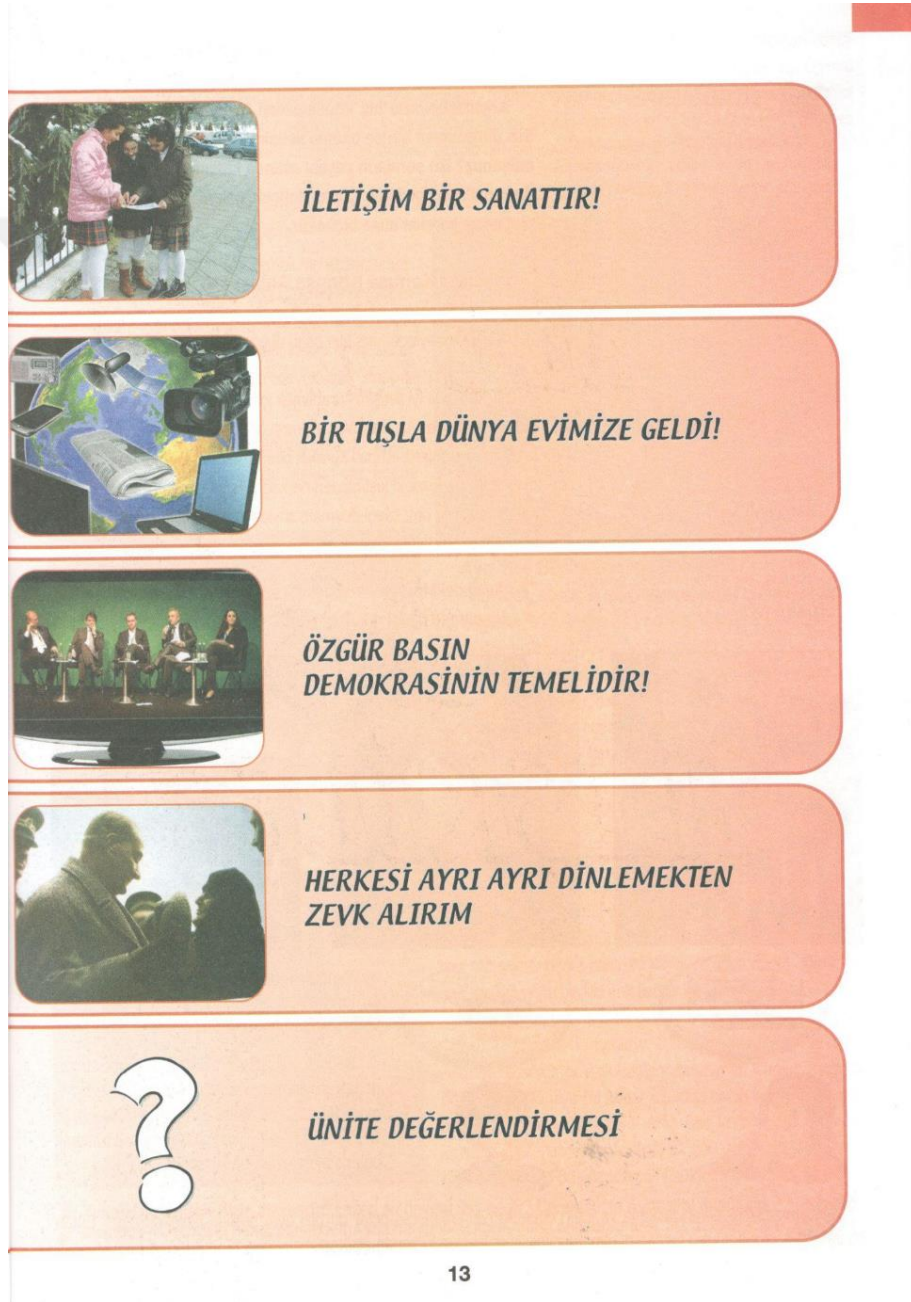
Devletin sosyal devlet olma niteliğine örnek başka hangi uygulamaları gösterebilirsiniz?

150

Resim 30:Türkiye ders kitabı (3 puan oldukça uygun özellik)

14- Her bölüm için ilgili başlık listesinin hazırlanması

Bölüm başında ana ve alt başlıkların içerik hedeflerine ve sayfa tasarım biçimine uygun olarak yer alması(EK-1). İncelenen gelişmiş ülkelere ait sosyal bilgiler ders kitaplarında Türkiye ve Japon ders kitaplarında her bölüm için ilgili başlık listesi düzenlenmiştir. Resim 31’de Türkiye sosyal bilgiler ders kitabına bakıldığında her bölüm için ilgi başlık listesinin hazırlanmış olduğu görülmüştür.

Resim 31: Türkiye ders kitabı (3 puan oldukça uygun özellik)

15- Sözlük düzenlemesinin yapılması

Bilinmeyen sözcükler ve teknik terimler için kitap sonunda bir sözlüğe yer verilmesi(EK-1). Resim 32’de Almanya sosyal bilgiler ders kitabı sözlük düzenlemesi kitap sonunda değil ilgili sayfalarda yapılmıştır. Resim 33’te ise ABD’ye ait sosyal bilgiler ders kitabında sözlük düzenlemesi kitap sonunda yapılmıştır.

1

T5 Menschenrechte in Gefahr
Viele Staaten der Erde haben die Menschenrechte in ihre Verfassungen aufgenommen. Es geschieht aber immer wieder, dass sie nicht beachtet werden. In mehr als 150 Ländern wurden nach Berichten von amnesty international in den letzten Jahren Menschen misshandelt und gefoltert. In vielen Ländern wird die freie Meinungsäußerung behindert, Zeitungen werden verboten, unliebsame Journalisten oder Menschen, die offen ihre Meinung sagen, werden beseitigt. Oft werden sie ohne Gerichtsverhandlung in Gefängnisse oder Lager gesteckt. Oder aber sie werden ermordet.

M2 Ideen der französischen Menschenrechtserklärung:

1. Die Menschen werden frei und gleich an Rechten geboren und bleiben es. (...)

2. Der Zweck jeder staatlichen Vereinigung ist die Erhaltung der natürlichen und unverletzlichen Menschenrechte. Diese Rechte sind Freiheit, Eigentum, Sicherheit und Widerstand gegen Unterdrückung.

3. Der Ursprung jeder Herrschaft liegt wesensmäßig beim Volke (...)

4. Die Freiheit besteht darin, alles tun zu können, was einem anderen nicht schadet.

6. (...) Da alle Bürger vor dem Gesetz gleich sind, so sind sie auch alle in der gleichen Weise zu allen Ehrenämtern, öffentlichen Stellungen und Beschäftigungen gemäß ihren Fähigkeiten zugelassen, ohne einen

anderen Unterschied als den ihrer Kräfte und Geistesgaben.

10. Niemand darf wegen seiner Ansichten, selbst nicht der religiösen, bedrängt werden, vorausgesetzt, dass ihre Äußerung nicht die durch das Gesetz festgelegte öffentliche Ordnung stört.

11. Die freie Mitteilung der Gedanken und Ansichten ist eines der kostbarsten Menschenrechte; daher kann jeder Bürger frei sprechen, schreiben, drucken, mit dem Vorbehalt, dass er verantwortlich ist für den Missbrauch dieser Freiheit in dem von dem Gesetz festgelegten Fällen.

M3 Grundrechte im Grundgesetz der Bundesrepublik Deutschland:

Artikel 1
(1) Die Würde des Menschen ist unantastbar. Sie zu achten und zu schützen ist Verpflichtung aller staatlichen Gewalt.
(2) Das deutsche Volk bekennt sich darum zu unverletzlichen und unveräußerlichen Menschenrechten als Grundlage jeder menschlichen Gemeinschaft, des Friedens und der Gerechtigkeit in der Welt.

Artikel 2
(1) Jeder hat das Recht auf freie Entfaltung seiner Persönlichkeit, soweit er nicht die Rechte anderer verletzt und nicht gegen die verfassungsmäßige Ordnung oder das Sittengesetz verstößt.
(2) Jeder hat das Recht auf Leben und körperliche Unversehrtheit. Die Freiheit der Person ist unverletzlich (...)

Lexikon

UNO (United Nations Organisation)
Die Vereinten Nationen wurden nach dem Ende des Zweiten Weltkrieges gegründet. Die UNO ist ein Zusammenschluss sehr vieler Staaten mit dem Ziel, den Frieden zu erhalten und die Rechte der Menschen zu schützen.

amnesty international (ai)
Eine Organisation, die sich für die Einhaltung der Menschenrechte in allen Ländern der Erde einsetzt.

Grundgesetz
Verfassung der Bundesrepublik Deutschland

Artikel 3
(1) Alle Menschen sind vor dem Gesetz gleich.
(2) Männer und Frauen sind gleichberechtigt.
(3) Niemand darf wegen seines Geschlechts, seiner Abstammung, seiner Rasse, seiner Sprache, seiner Heimat und Herkunft, seines Glaubens, seiner religiösen oder politischen Anschauungen benachteiligt oder bevorzugt werden.

Artikel 4
(2) Die ungestörte Religionsausübung wird gewährleistet.

Artikel 5
(1) Jeder hat das Recht, seine Meinung in Wort, Schrift und Bild frei zu äußern und zu verbreiten. ...

4. Suche in den Auszügen aus der Erklärung der Menschenrechte und dem Grundgesetz Aussagen zu den Freiheitsrechten und vergleiche diese. (T4, M2, M3)

5. Welche Rechte finden sich noch in beiden Erklärungen, welche Rechte finden sich nur im Grundgesetz? (M2, M3)

*** 6. Im Gemälde von Le Barbier wird mit einem Zeichen deutlich gemacht, dass sich die Erklärung der Menschenrechte auf die Ideen der Aufklärung beziehen. Findest du es? Erkläre. (M1)**

25

Resim 32: Almanya ders kitabı (2 puan uygun özellik)

★ Glossary ★

This glossary defines all vocabulary words and many important historical terms and phrases. These words and terms appear in blue or boldfaced type the first time that they are used in the text. The page number(s) after each definition refers to the page(s) on which the word or phrase is defined in the text. For other references, see the index.

Pronunciation Key

When difficult names or terms first appear in the text, they are respelled to help you with pronunciation. A syllable printed in SMALL CAPITAL LETTERS receives the greatest stress. The pronunciation key below lists the letters and symbols that will help you pronounce the word. It also includes examples of words using each sound and showing how they would be pronounced.

Symbol	Example	Respelling
a	hat	(hat)
ay	pay, late	(pay), (layt)
ah	star, hct	(stahr), (haht)
ai	air, dare	(air), (dair)
aw	law, all	(law), (awl)
eh	met	(meht)
ee	bee, eat	(bee), (eet)
er	learn, sir, fur	(lern), (ser), (fer)
ih	fit	(fiht)
i	mile	(mil)
ir	ear	(ir)
oh	no	(noh)
oi	soil, boy	(soil), (boi)
oo	root, rule	(root), (rool)
or	born, door	(born), (dor)
ow	plow, out	(plow), (owt)

Symbol	Example	Respelling
u	put, book	(put), (buk)
uh	fun	(fuhn)
yoo	few, use	(fyoo), (yooz)
ch	chill, reach	(chihl), (reech)
g	go, dig	(goh), (dihg)
j	jet, gently	(jeht), (JEHNT lee)
	bridge	(brihj)
k	kite, cup	(kit), (kuhp)
ks	mix	(mihks)
kw	quick	(kwihk)
ng	bring	(brihng)
s	say, cent	(say), (sehnt)
sh	she, crash	(shee), (krash)
th	three	(three)
y	yet, onion	(yeht), (UHN yuhn)
z	zip, always	(zihp), (AWL wayz)
zh	treasure	(TREH zher)

A

abdicate to give up power (p. 661)
abolitionist person who wanted to end slavery in the United States (p. 404)
absolute power total authority by a ruler over the people (p. 49)
adobe sun-dried clay brick (p. 35)
affirmative action program in areas such as employment and education to provide more opportunities for members of groups that faced discrimination in the past (p. 816)
affluence wealth (p. 798)
aggression any warlike act by one country against another without just cause (p. 731)
ally nation that works with another nation for a common purpose (p. 172)

altitude height above sea level (p. 19)
amend to change (p. 208)
amendment formal written change (p. 222)
amnesty government pardon (p. 479)
anarchist person who opposes organized government (pp. 550, 694)
annex to add on (pp. 355, 617)
apartheid South African government policy of separation of the races enforced by law (p. 835)
appeal to ask that a decision be reviewed by a higher court (p. 231)
appeasement practice of giving in to an aggressor nation's demands in order to keep peace (p. 734)
apprentice (uh PREHN tihs) person who learns a trade or craft from a master (p. 120)

appropriate to set aside money for a special purpose (p. 226)
aqueduct channel for carrying water (p. 50)
archaeology (ahr kee AHL uh jee) study of evidence left by early people in order to find out about their culture (p. 32)
armistice agreement to stop fighting (pp. 627, 660)
arsenal warehouse for guns and ammunition (p. 438)
Articles of Confederation first constitution of the United States (p. 189)
artifact (AHRT uh fakt) object made by humans and used by archaeologists to learn about past human cultures (p. 32)
artisan worker who has learned a trade, such as carpentry (p. 379)
assembly line method of production in which workers add

16- Kaynakça düzenlemesinin yapılması

Metin içinde kullanılan kaynaklara kaynakçada yazım kurallarına ve öğrenci düzeyine dikkat edilerek yer verilmesi(EK-1). İncelenen gelişmiş ülkelerin sosyal bilgiler ders kitaplarından sadece Türkiye ders kitabının sonunda kaynakça düzenlemesi yapılmıştır. Resim 34'te Türkiye'ye ait ders kitabında kaynakça düzenlemesi yapılmıştır.

Resim 34: Türkiye ders kitabı (3 puan oldukça uygun özellik)

4.3. İncelenen Ders Kitaplarının Görsel Öğelerin Tasarımının Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular ve Yorum

Ders kitaplarında görsel öğelerin tasarımının sağlam olması kitabın etkililiğini artırıp öğrenmeyi desteklemektedir. Öğrencinin düzeyi gözetilerek ders kitaplarına eklenmiş görsellerin eğitimin kalitesine olumlu yönde katkı sağlayacaktır. Ders kitaplarında Resimleme, fotoğraf, şema vb. görsel öğelerin tasarlanırken görsellerin mesaj aktarımına, desenin sağlam olmasına, yalınlık ve basitlik ilkesine ve diğer maddelere uygun olarak tasarlanması gerekmektedir. Ders kitaplarında görsel öğelerin tasarımı on iki maddeden oluşmaktadır. Gelişmiş ülkelerin ders kitaplarındaki görsel öğelerin tasarımı karşılaştırmalı sunumu aşağıda tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3.*Görsel Öğelerin Tasarımı*

		ABD	ALMANYA	DANİMARKA	FINLANDİYA	FRANSA	İSVEÇ	JAPONYA	KANADA	POLONYA	SİNGAPUR	TÜRKİYE
17	Görsel öğelerin mesaj aktarımına katkıda bulunmaları	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
18	Görsel öğelerin mesaj aktarımında öğrenci için uyarıcı olması	3	3	3	3	3	3	1	3	3	3	3
19	Resimlemelerde desenin sağlam olması	2	3	3	2	3	2	1	3	3	3	3
20	Tasarımda yalınlık ve basitlik ilkesine uyulması	2	3	3	2	2	2	2	2	3	3	3
21	Görsel öğelerde vurgulamanın etkili kullanılması	3	3	1	2	3	3	2	2	3	3	2
22	Görsel öğelerde öğrenci düzeyine uyulması	3	3	2	2	3	3	2	3	2	3	2
23	Görsel öğelerin renkli olması	2	3	3	3	3	3	2	3	2	3	3
24	Tasarımda bütünlük ilkesine uyulması	3	3	2	3	3	3	3	3	3	2	3
25	Çizginin amaca uygun kullanılması	2	2	3	2	2	3	2	3	2	3	2
26	Tasarımda denge ilkesine uyulması	2	1	1	1	3	3	3	3	3	3	1
27	Rengin amaca uygun kullanılması	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2
28	Görsel öğelerin boyutlarının amaca uygun kullanılması	2	2	3	2	2	2	2	3	2	3	3
	Toplam	29	31	28	27	32	32	25	33	31	34	30

Gelişmiş ülkelerin sosyal bilgiler ders kitaplarının görsel öğelerin tasarımı ile ilgili durumu karşılaştırmalı olarak tablo 3'te gösterilmiştir. On iki maddenin tamamında görsel öğelerin tasarımıyla ilgili en yüksek puana sahip ülke Singapur sosyal bilgiler ders kitabı olduğu görülmüştür. Görsel öğelerin tasarımıyla ilgili bütün ülkeler "oldukça uygun" bir şekilde tasarlanmıştır. Tablo 3 incelendiğinde 17. madde ile ilgili bütün ülkelerin ders kitapları aynı puanı yani en yüksek puanı almış olup buna göre oldukça uygun olduğu anlaşılmaktadır. Rengin amacına uygun kullanılması

maddesine göre incelenen ders kitaplarının en az puanı aldığı görülmüştür. Bu durumda incelenen eğitim alanında gelişmiş ülkelerin ve Türkiye'nin sosyal bilgiler ders kitaplarının görsel öğelerin tasarımına göre hazırlandığı görülmüştür.

17- Görsel öğelerin mesaj aktarımına katkıda bulunmaları

Resimleme, fotoğraf, şema vb. görsel öğelerin metin içeriğine uygun, yaratıcı, yönlendirici, düşündürücü, mesajı özetleyici ve bilgilendirici biçimde tasarlanmaları(EK-1). Resim 35'te konuyla ilgili bilgilendirici görseller kullanılmıştır.

4 Les exploits guerriers de Bonaparte
Bonaparte franchissant les Alpes, lors de la seconde campagne d'Italie (1800). (Huile sur toile de J.-L. David, 1804, musée du Château de Malmaison.)

Questions

Se situer dans le temps

1 Doc 1. Quand Bonaparte devient-il Premier consul ? Consul à vie ? Empereur ?

Décrire et expliquer

2 Docs 1 et 3. Comment Bonaparte est-il parvenu au pouvoir ? Quels moyens utilise le peintre pour mettre en valeur le pouvoir dont dispose le Premier consul Bonaparte (doc 3) ?

3 Doc 2. Comment Bonaparte veut-il terminer la Révolution ?

4 Doc 4. Comment Bonaparte utilise-t-il l'art pour mettre en valeur ses exploits guerriers ? Selon vous, dans quel but ?

5 Docs 5 et 6. Retrouvez dans le tableau (doc 6) les insignes de la monarchie et ceux de l'empire. Que pouvez-vous en déduire sur la nature du régime que dirige Napoléon Ier ?

Récit

Racontez et expliquez comment Napoléon Bonaparte réalise son ascension vers le pouvoir personnel.

5 La Constitution de l'an XII (1804)

Art. 1er – Le Gouvernement de la République est confié à un empereur qui prend le nom d'Empereur des Français.

Art. 2 – Napoléon Bonaparte, Premier consul actuel de la République, est Empereur des Français.

Art. 3 – La dignité impériale est héréditaire dans la descendance directe, naturelle et légitime de Napoléon Bonaparte (...).

Art. 53 – Le serment de l'Empereur est ainsi conçu : « Je jure de maintenir l'intégrité du territoire de la République (...), de respecter et de faire respecter l'égalité des droits, la liberté politique et civile, (...) de gouverner dans la seule vue de l'intérêt, du bonheur et de la gloire du peuple français. »

Constitution de l'an XII (1804).

6 Napoléon Ier, empereur des Français, 1804

(Huile sur toile de J.-A.-D. Ingres, 1806, 260 x 163 cm, musée de l'Armée, Paris.)

Chapitre 5 - LES TEMPS FORTS DE LA RÉVOLUTION (1789-1804)

71

Resim 35: Fransa ders kitabı (3 puan oldukça uygun özellik)

18- Görsel öğelerin mesaj aktarımında öğrenci için uyarıcı olması

Resimleme, fotoğraf, şema, vb. görsel öğelerin öğrencinin imgelem gücünü harekete geçirici, onlarda heyecan duygusunu uyandırıcı ve estetik beğenilerini güçlendirici biçimde tasarlanmış olması(EK-1). Resim 36'da Japon ders kitabına ait kullanılan görselde heyecan uyandırıcı nitelikte hazırlanmadığı görülmüştür. Resim 37'de ise Danimarka ders kitabında estetik beğenileri güçlendirici görsel kullanıldığı görülmüştür.

11 国民国家の出現

61 イギリスの産業革命

62 アメリカ独立戦争

アメリカ独立戦争

革命でもあった アメリカ独立戦争

**民主主義の理想実現を目指す
新興国アメリカの誕生**

北アメリカ東岸では、イギリスからの移住者による13植民地が、それぞれ議會を設けて自治を行っていた。18世紀後半、フランスとのフレンチ・インディアン戦争で多くの負債を抱えたイギリスが、植民地への課税を強ざると、植民地側はこれに反発。代表なくして課税なし」と主張し、イギリス製品の不買運動で印紙税を撤回させ、1773年には東インド会社に茶の独占販売権を与える茶法に反発してボストン茶会事件を起こした。74年には植民地の代表が集まって大陸會議を開き、イギリスに抗議するが、イギリスがこれを無視したため、75年、両者はついに武力衝突する「アメリカ独立戦争」。76年に大陸會議は、基本的人権とそれを侵害する政府に対する革命権を主張する「アメリカ独立宣言」を発表。翌年には連合規約を採択し、13植民地の連合による「アメリカ合衆国」の成立をうたった。

独立戦争では、当初アメリカ側は苦戦したが、フランスなどがアメリカを援助したことで戦局は逆転。83年のパリ条約で独立が承認された。そして87年には、人民主権、連邦主義、三権分立を謳う「合衆国憲法」が制定され、89年にはワシントンを初代大統領とする連邦政府が成立した。

1773年
ボストン茶会事件
アメリカの先住民に変装した植民地の急進派が、ボストン港に停泊していた東インド会社の船を襲撃し、積み荷の茶を海に投棄した事件。

1775年
レキシントン-コンコードの戦い
植民地側の軍事物資を押収するためにイギリス軍が出動したのを機に、戦闘開始。植民地とイギリスの最初の武力衝突で、独立戦争の始まりとなった。

1783年
パリ条約で割譲
英米間で締結されたパリ条約で、ミシシッピ川以東のイギリス領ルイジアナがアメリカに割譲された。

1781年
ヨークタウンの戦い
独立戦争における最後の戦い。アメリカ、フランスの連合軍がイギリス軍に大勝。

独立時(1783年)の13州
当初はそれぞれが独自の憲法をもち、中央政府の政権基盤は脆弱だった。合衆国憲法の批准もなかなか進まなかった。

18世紀なかばの北米植民地

1755-1763年
フレンチ・インディアン戦争
英仏の北米での覇権争い。イギリスが勝利し、北米の広大な植民地が英領となる。

1775年
植民地の反英激化
印紙税、茶法などへの反発。

1776年7月4日
アメリカ独立宣言
「自由、平等の実現」

1783年
パリ条約
アメリカ合衆国の正式独立(13州)

市民革命
フランス革命(1789年)などへ影響を及ぼす

ワシントン
アメリカ合衆国初代大統領。農場主の出身で、アメリカ独立戦争に際し、植民地軍の総司令官として活躍した。1787年、フィラデルフィア連邦憲法制定会議の議長に推され、次いで89年に大統領に選出。92年には再選された。高潔、無私の人柄が愛され、今なお合衆国建国の父として崇拝されている。

Resim 36: Japonya ders kitabı (1 puan yetersiz özellik)

Flertalskultur og mindretalskulturer

Danmark og næsten alle andre stater består af én dominerende kultur og af flere adskilte mindretalskulturer.

Flertalskulturen, den danske kultur, er som nævnt stærkt præget af modernitet. Den er temmelig internationaliseret, og den er ikke markeret særlig tydeligt i forhold til andre kulturer. Derfor er det så svært at beskrive det særlige ved at være dansk.

Til gengæld er nogle af *mindretalskulturerne* præget af et meget stærkt indre sammenhold. På nogle områder er der også tydelige værdier, der klart adskiller sig fra flertalskulturen. Fx gifter de fleste tyrkere i Danmark sig i en yngre alder end de fleste danskere. Familierne holder tæt sammen, bor ofte i nærheden af hinanden, og det er almindeligt, at forældrene har indflydelse på unges valg af ægtefælle. Det er dog også sådan, at mindretalsgruppen tyrkere har mange forskellige "udgaver" af de særlige værdier, og nogle kommer tæt på danske værdier på en række områder.

I forholdet mellem etniske grupper eller mellem flertalskulturen og mindretalskulturer skelnes der mellem *assimilation* og *integration*.

Assimilation er, når mindretallet efter-

hånden helt kommer til at ligne flertalskulturen. Danskere, der udvandrede til USA for hundrede år siden, blev efterhånden assimileret. Udvandrerne børn holdt op med at tale dansk. Efterhånden var der kun meget få eller ingen særlige kulturelle kendetegn eller en særlig livsstil, der adskilte dem, der var af dansk afstamning, fra flertalskulturen i USA.

På det tidspunkt var idealet i USA, at landet skulle være en "melting pot" (en smeltegryde). De oprindelige nationaliteter og folkeslag skulle opløses, og ud af det skulle komme en "rigtig" amerikaner. Det blev sikkert aldrig helt opfyldt for mange, men det var lettere at fastholde tankegangen, fordi alle amerikanere (bortset fra indianerne) jo havde været indvandrere på et eller andet tidspunkt.

I dag er idealet om "the melting pot" stort set forladt. Der tales nu om, at USA er en "salad bowl" (en salatskål). Alle grupperne er forskellige, og bliver ved med at være forskellige på nogle områder, men de tilpasser sig hinanden og formår at leve sammen. Måske bliver salaten endda mere velsmagende ved at bestå af forskellige slags grøntsager (etniske grupper). En til-

Resim 37: Danimarka ders kitabı (3 puan oldukça uygun özellik)

19- Resimlemelerde desenin sağlam olması

Resimlemelerde kullanılan figürlerin hareketlerine dikkat edilerek sağlam çizilmiş olması, örneğin oturan bir figürün izleyende o duyguyu uyandırması(EK-1). Resim 38'de kullanılan görselde bir eylem ve hareketlilik yoktur. Resim 39'da verilmek istenilen mesaj açıkça anlaşıldığı görülmüştür. Resim 40'da ise Danimarka ders kitabına ait görselde hareketlilik sağlandığı görülmüştür.

秦の中央集権システム

漢 前202～後220年
郡国制
皇帝
諸侯
郡
縣
鄉
里
地方
封建制
のちに形骸化し、中央集権化が進んだ

秦 前221～前206年
中央集権体制
郡県制
皇帝
朝廷
郡
縣
鄉
里
秦の始皇帝が全国に適用
郡と県は朝廷が直轄

周 (西周) 前1100ごろ～前770年ごろ
封建制
王
諸侯
縣
邑
周王が有力氏族を諸侯とし、邑を封土として与えた

春秋・戦国時代
諸侯が力をつけ、群雄割拠となる

文字の統一
貨幣の統一
度量衡の統一
車軌の統一
秦の主な政策
焚書坑儒
車軸の長さ統一
長さ、容積、重さの基準を統一

秦の中国統一を可能にした 始皇帝の中央集権システム

20 秦の中国支配システム

周が封建制による支配を確立。戦乱の時代に崩壊へ向かった

中国の統一は、2000年以上にわたり維持された

秦の始皇帝によって確立された。

2000年以上にわたり維持された中国の統治システムは、秦の始皇帝によって確立された。

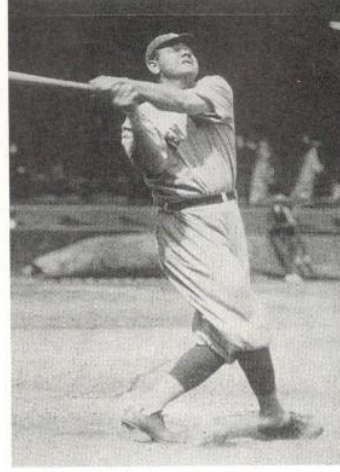
紀伝体で記された「史記」と「漢書」

歴史書の規範とされる「史記」は、武帝の怒りに触れたとされる司馬遷の著による中国上古から武帝期までの通史である。本紀（年代記）と列伝（伝記）とで構成される紀伝体の形式をとっている。また、後漢の班固も前漢一代を記録する「漢書」を紀伝体で著した。「漢書」は、後（日本）を記載する最初の文獻でもある。

焚書坑儒

秦の始皇帝は、国を治めるにあたり、新しい思想統制と言論弾圧を行った。中国統一から8年後の前213年、学者たちが昔の先例を引いて今の政治を批判するのを禁ずるために、諸侯・占いで農事関係以外の書籍を焼き捨てさせた。また翌年、始皇帝に批判的な言論をなす儒学者をはじめ数百人を咸陽（かんよう）で坑（あな）埋めにして殺したという。

Resim 38: Japonya ders kitabı (1 puan yetersiz özellik)

Viewing HISTORY

Sports Heroes of the 1920s

In the 1920s, as today, Americans loved to follow the triumphs of famous athletes. The photograph at left shows Helen Wills at age 19, when she won the second of her seven United States tennis championships. She also won the Wimbledon title eight times. The mighty hitting of Babe Ruth, right, helped the New York Yankees win seven World Series in 13 years. ★ **Why do you think sports stars attract so much admiration?**

Other writers

Other poets such as Countee Cullen and Claude McKay also wrote of the experiences of African Americans. A graduate of New York University and Harvard, Cullen taught in a Harlem high school. In the 1920s, he won prizes for his books of poetry.

McKay came to the United States from Jamaica. In his poem "If We Must Die," he condemned the lynchings and other mob violence that black Americans suffered after World War I. The poem concludes with the lines "Like men we'll face the murderous, cowardly pack, / Pressed to the wall, dying but fighting back!"

Zora Neale Hurston, who grew up in Florida, wrote novels, essays, and short stories. Hurston grew concerned that African American folklore "was disappearing without the world realizing it had ever been." In 1928, she set out alone to travel through the South in a battered car. For two years, she collected the folk tales, songs, and prayers of black southerners. She later published these in her book *Mules and Men*.

Heroes of the Roaring Twenties

Radio, movies, and newspapers created heroes and heroines known across the country. Americans followed the exploits of individuals whose achievements made them stand out from the crowd.

Athletes

Some of the best-loved heroes of the decade were athletes. Each sport had its stars. Bobby Jones won almost every golf championship. Bill Tilden and Helen Wills ruled the tennis courts. Jack Dempsey reigned as world heavyweight boxing champion for seven years. At the age of 19, Gertrude Ederle awed the world when she became the first woman to swim across the English Channel.

College football also drew huge crowds. Many Americans who had never attended college rooted for college teams. Flappers and their dates paraded in the stands wearing the latest fashion—thick, bulky raccoon

Resim 39: ABD ders kitabı (2 puan uygun özellik)

Der er flere måder at drive handel på

En økonom fra vesten var sendt til Fiji-øerne i Stillehavet, hvor han skulle rådgive unge forretningsfolk i, hvordan de startede virksomheder og lavede regnskaber m.m. Her mødte han en ung fijianer, der var vendt tilbage til Fiji efter flere år i Australien, hvor han havde sparet et pænt beløb sammen. Hjemme fik han af forsamlingen af høvdinge lov til at åbne en købmandsforretning.

Straks efter butikkens åbning kom alle de forskellige høvdinge hos ham og "købte" varer uden at betale, og det gjaldt også købmandens egen store familie. Efter nogen tid var butikkens varelager væk, og der var slet ikke penge i kassen til at købe nye varer hjem.

Økonomen tænkte: "Det er godt, jeg er her, så kan jeg lære den unge købmand, hvordan han skal drive sin forretning." Men så skete der noget, der var uventet

for økonomien. Den unge købmand gik rundt til høvdingene og til sin familie og fortalte om sine problemer, og straks betalte de større eller mindre beløb til købmanden, så han kunne købe nye varer. Ikke beløb, der lige svarede til, hvad de havde "købt" hos ham, men beløb svarende til hvilken status eller rang de havde i Fiji-samfundet. De højest rangerende betalte mest.

Snart var der igen varer i butikken, og det hele gentog sig den ene gang efter den anden. Folk hentede varer uden at betale, og når der skulle skaffes nye varer, gik købmanden rundt og samlede penge ind.

Økonomen måtte indse, at der var to forskellige måder at handle på, og at de var en del af to forskellige kulturer. Den ene kultur er ikke nødvendigvis bedre eller rigtigere end den anden.

Resim 40. Danimarka ders kitabı (3 puan oldukça uygun özellik)

20-Tasarımda yalnlık ve basitlik ilkesine uyulması

Resimleme, fotoğraf vb. görsel öğeleri oluşturan biçimlerin ne tam gerçekçi ne de tam soyut olması. Yalın anlaşılır ve mesajın gerektirdiği kadar detay kullanılması(EK-1). Resim 41'de bakıldığında Japon ders kitabında kullanılan görsel de haritada verilmek istenilenin dışında ayrıntıya gidilmemiş. Resim 42'de ise Danimarka ders kitabında resimlemeye gidilmiş ve görselde gereksiz dikkati bozacak ayrıntılardan kaçınılmış.

Resim 41: Japonya ders kitabı (2 puan uygun özellik)

Psykolog Jens Andersen har i Politiken udtalt: "Voksne bliver nemt butlere for deres børn. Og det er ikke i børnenes interesse. Børn har brug for alderssvarende udfordringer. Det er vigtigt, at børn hele tiden bliver udfordret på deres kompetencer. Forældrene skal ikke ordne tingene for dem, lige så snart det bliver svært. At være selvhjulpne er med til at styrke børns selvværd og fornemmelse af, hvad de kan i den her verden. Det er væsentligt, at de får en forestilling om, at de kan en masse ting. Og hvis de ikke kan, så kan de lære det."

Resim 42: Danimarka ders kitabı (3 puan oldukça uygun özellik)

21- Görsel öğelerde vurgulamanın etkili kullanılması

Bir görsel öğeye bakarken göz hareketlerinin daha çok sol üst köşede odaklandığı bulgusundan hareketle içerik elveriyorsa vurgulanması gereken öğelerin sol üst köşeye yerleştirilmesine dikkat edilmesi(EK-1). Resim 43’de Danimarka ders kitabında görsel metnin ortasına yerleştirilmiş. Resim 44’de de vurgulanmak istenen öğenin olması gereken yere yakın bir şekilde kullanıldığı görülmüştür. Resim 45’de ise Polonya ya ait ders kitabında görselin sayfa da olması gerektiği yerde kullanıldığı görülmüştür.

Resim 43: Danimarka ders kitabı (1 puan yetersiz özellik)

Türkiye Selçuklu Devleti Anadolu'da Siyasi Birliği Kuruyor

Devletin "Selçuklu" ismini taşımasının sebebi ne olabilir?

Anadolu'da kurulan ilk Türk devletlerinden biri zaman içinde bu toprakların büyük bölümüne hâkim olan Türkiye Selçuklu Devleti'dir. Türkiye Selçuklu Devleti'ni kurucusu Süleyman Şah'ın anlatımıyla birlikte tanıyalım.

Ben Büyük Selçuklu Devleti'ne adını veren Selçuk Bey'in torunlarından Süleyman Şah'ım. Malazgirt Zaferi'nin ardından Anadolu'nun fethiyle görevlendirildim. İç karışıklık yaşayan Bizans'ın zayıflığından yararlanarak İznik'e kadar ilerledim ve burayı başkent yaparak Türkiye Selçuklu Devleti'ni kurdum (1075). Fetih ve gazalarda bulunarak devletimin topraklarını Marmara Denizi'nden Suriye'ye kadar genişlettim. Devletimi Anadolu'daki en güçlü devlet hâline getirdim.

Askerlerime ve halkıma karşı doğruluk ve adaletten ayrılmamaya çalıştım. Böylece Müslüman olmayan halkın da devlete bağlılığını sağladım. Bizans'ın kötü idaresi yüzünden perişan olan halk, huzura kavuştu. Anadolu'ya göç eden Türk boylarına yerleşebilecekleri topraklar verdim.

Süleyman Şah'ın ölümünden sonra yerine oğlu I. Kılıç Arslan geçti. I. Kılıç Arslan devletin sınırlarını Doğu ve Güneydoğu Anadolu'ya kadar genişletti. Ancak Avrupa'dan gelen Haçlı tehlikesi Anadolu'da siyasi birliği sağlamasına engel oldu.

Avrupa'nın farklı devletlerinin bir araya gelerek oluşturdukları kalabalık Haçlı ordusu Anadolu'yu kolayca geçebileceklerini düşünüyordu. Ancak I. Kılıç Arslan, Danişmentlilerin de desteğini alarak Haçlı ordusuna büyük kayıp verdi (1097). Haçlı ordusu buna rağmen Anadolu'yu geçerek Kudüs'e ulaştı ve şehri ele geçirdi. Peki, Haçlı Seferleri'nin sebepleri nelerdi ve bu seferler sırasında neler yaşandı? Aşağıdaki resmi ve metni inceleyerek bu sorunun cevabını bulalım.

Haçlılar geçtikleri yerlerde yaşayan halka inanç farkı gözetmeksizin zarar vermişlerdir.

XI. yüzyılda, Avrupa'da Katolik kilisesinin öncülüğünde Hz. İsa'nın doğduğu Kudüs'ün, Müslümanlardan alınması fikri ortaya çıktı. Bu, Haçlı Seferleri'nin görünen sebebiydi. Türklerin güçlenerek Suriye ve Filistin'i, ardından Anadolu'yu fethederek Hristiyanların yaşadıkları ülkelere hâkim olmaları Avrupa'yı tedirgin ediyordu. Yine Avrupa'nın içine düştüğü ekonomik bunalım da Haçlı Seferleri'nin bir başka sebebini oluşturuyordu.

Haçlı Seferleri bölgede yaşayan halkın ve seferlere katılanların hayatında ne gibi değişikliklere yol açmış olabilir?

„My, naród Stanów Zjednoczonych”...

Pogrzeb ustawy stemplowej. Niewidoczny tu napis na trumience głosi: „Urodzona 1765, zmarła 1766”. Angielski rysunek satyryczny z XVIII wieku.

Rząd Anglii pragnął jednego: ciągnąć z kolonii jak największe zyski. Hamował rozwój rzemiosła w Ameryce, żeby koloniści musieli kupować angielskie wyroby – a cały handel kazał prowadzić za pośrednictwem brytyjskich okrętów.

Osadnicy tolerowali tę zależność, gdyż wojska angielskie chroniły ich przed Francuzami z Kanady. Jednak w 1763 roku, po wojnie siedmioletniej (por. s. 21) – w Ameryce toczony między Anglią a Francją – Kanada została przyłączona do Korony Brytyjskiej. Minęło zagrożenie ze strony „płonącej” granicy kanadyjskiej. Podległość wobec Anglii stała się dla kolonistów ciężarem.

Rząd angielski widział tę sprawę inaczej. Wojna, która zapewniła bezpieczeństwo koloniom, pochłonęła ogromne sumy pieniędzy. Londyn uważał, że koloniści powinni pokryć część kosztów utrzymania w Ameryce brytyjskiej administracji i 10-tysięcznego wojska.

Dlatego w 1765 roku nałożył na kolonie podatek zwany **opłatą stemplową**: pobierano ją od każdego listu, druku (także gazety) i pisma urzędowego.

W Ameryce zawrzało. Nie z powodu pieniędzy, zresztą niewielkich. Kolonistów oburzyło, że rząd angielski nałożył podatek bez pytania ich o zdanie. I że nawet nie miałby jak zapytać, gdyż w angielskim parlamencie nie zasiadał ani jeden Amerykanin. Rzucili więc hasło: „Żadnych podatków bez przedstawicielstwa [w parlamencie]”, po czym uchwalili bojkot* angielskich towarów.

Rząd brytyjski ustąpił: zniósł opłatę stemplową. Jednak wkrótce potem wprowadził niewielkie cła na towary importowane przez kolonistów, takie jak szkło, herbatę czy papier. Dochód z tych celi był przeznaczony na utrzymanie brytyjskiej administracji kolonii.

Wówczas w wielu miastach Ameryki doszło do rozruchów. Koloniści napadali na celników, oblewali ich smołą i posypywali pierzem. Londyn postanowił więc znieść owe opłaty. Pozostawił tylko niewielkie cło na herbatę. Miało ono pokazać, że to Anglia decyduje o handlu kolonii. Tak też zostało odebrane przez Amerykanów.

Amerykanie leją gorącą herbatę do gardła angielskiego poborcy cel; wcześniej oblali go smołą i posypali pierzem. Brytyjska rycina propagandowa z XVIII wieku.

- ?
4. Wskaż różnice pomiędzy koloniami angielskimi na Północy i na Południu.
 5. Przedstaw politykę rządu brytyjskiego w stosunku do kolonii w Ameryce.
 6. Wyjaśnij przyczynę i opisz początkowy przebieg konfliktu kolonistów z Anglią.

22- Görsel öğelerde öğrenci düzeyine uyulması

Resimleme, fotoğraf vb. görsel öğelerin öğrencilerin yaşantılarına, onların somut deneyimlerine uygun olması(EK-1). Resim 46'da Danimarka ders kitabında yaşantılarına uygun görsel seçilmiştir. Resim 47'de ise ABD'ye ait ders kitabında çocukların somut deneyimlerine uygun görsel kullanıldığı görülmüştür.

Flertalskultur og mindretalskulturer

Danmark og næsten alle andre stater består af én dominerende kultur og af flere adskilte mindretalskulturer.

Flertalskulturen, den danske kultur, er som nævnt stærkt præget af modernitet. Den er temmelig internationaliseret, og den er ikke markeret særlig tydeligt i forhold til andre kulturer. Derfor er det så svært at beskrive det særlige ved at være dansk.

Til gengæld er nogle af *mindretalskulturerne* præget af et meget stærkt indre sammenhold. På nogle områder er der også tydelige værdier, der klart adskiller sig fra flertalskulturen. Fx gifter de fleste tyrkere i Danmark sig i en yngre alder end de fleste danskere. Familierne holder tæt sammen, bor ofte i nærheden af hinanden, og det er almindeligt, at forældrene har indflydelse på unges valg af ægtefælle. Det er dog også sådan, at mindretalsgruppen tyrkere har mange forskellige "udgaver" af de særlige værdier, og nogle kommer tæt på danske værdier på en række områder.

I forholdet mellem etniske grupper eller mellem flertalskulturen og mindretalskulturer skelnes der mellem *assimilation* og *integration*.

Assimilation er, når mindretallet efter-

hånden helt kommer til at ligne flertalskulturen. Danskere, der udvandrede til USA for hundrede år siden, blev efterhånden assimileret. Udvandrerne børn holdt op med at tale dansk. Efterhånden var der kun meget få eller ingen særlige kulturelle kendetegn eller en særlig livsstil, der adskilte dem, der var af dansk afstamning, fra flertalskulturen i USA.

På det tidspunkt var idealet i USA, at landet skulle være en "melting pot" (en smeltgryde). De oprindelige nationaliteter og folkeslag skulle opløses, og ud af det skulle komme en "rigtig" amerikaner. Det blev sikkert aldrig helt opfyldt for mange, men det var lettere at fastholde tankegangen, fordi alle amerikanere (bortset fra indianerne) jo havde været indvandrere på et eller andet tidspunkt.

I dag er idealet om "the melting pot" stort set forladt. Der tales nu om, at USA er en "salad bowl" (en salatskål). Alle grupperne er forskellige, og bliver ved med at være forskellige på nogle områder, men de tilpasser sig hinanden og formår at leve sammen. Måske bliver salaten endda mere velsmagende ved at bestå af forskellige slags grøntsager (etniske grupper). En til-

Resim 46: Danimarka ders kitabı (2 puan uygun özellik)

be desegregated "with all deliberate speed." In a few places, schools were integrated fairly smoothly. In many others, officials resisted.

In Little Rock, Arkansas, Governor Orval Faubus opposed integration. In 1957, he called out the National Guard to keep African American students from attending Central High School. President Eisenhower stepped in because the Arkansas governor was defying a federal law. Eisenhower sent troops to Little Rock. Under their protection, black students entered Central High.

Eisenhower was the first President since the days of Reconstruction to use armed federal troops in support of African American rights. The action showed that the federal government could make significant efforts in the protection of people's civil rights.

In the courts

In the same year as *Brown v. Board of Education*, the Supreme Court decided another case, *Hernández v. Texas*. That case had been brought by Mexican Americans seeking their own civil rights.

James DeAnda, a Mexican American, was one of the lawyers who helped bring the Hernández case before the Supreme Court. DeAnda had previously worked to desegregate areas of Corpus Christi, Texas, where Mexican Americans were not allowed to buy houses.

In the case of *Hernández v. Texas*, DeAnda and other lawyers argued that Mexican Americans in Texas were denied equal protection under the law in that they were prevented from serving on juries. The Supreme Court agreed and ended the exclusion of Mexican Americans from Texas jury lists. In future years, other minority groups would use this decision to help them claim their civil rights.

Montgomery Bus Boycott

In December 1955, Rosa Parks was riding home from work on a crowded bus in Montgomery, Alabama. The driver ordered her to give up her seat so that a white man could sit down, as Alabama's Jim Crow laws required. Parks, a well-known activist and

secretary of the local chapter of the NAACP, refused to leave her seat. She was arrested, fingerprinted, and sent to jail.

Organized protest

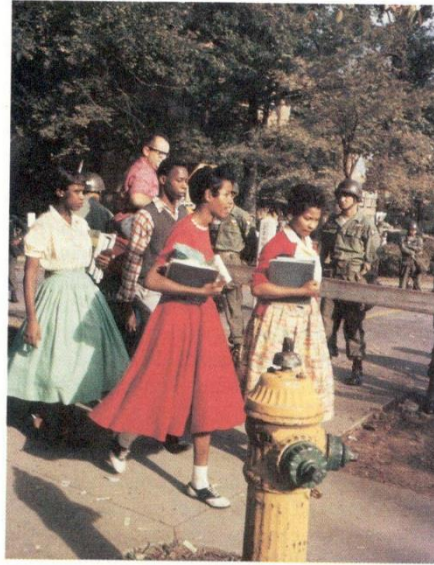
In response, a number of women from the NAACP composed a letter asking all African Americans to **boycott**, or refuse to use, the buses. The women hoped that the boycott would financially hurt the city and force it to end segregation on the buses. The women made thousands of copies of the letter and distributed them to the African American people of Montgomery.

To support the protest, Montgomery's black leaders formed a new organization, the Montgomery Improvement Association (MIA). They chose Dr. **Martin Luther King, Jr.**, a Baptist minister, to head the organization.

Viewing HISTORY

Ending Segregated Schools

In 1957, the governor and many citizens of Arkansas opposed a federal court order to integrate Central High School in Little Rock. In the end, President Eisenhower had to send soldiers to protect students going to and from school. ★ How do you think the students in this photograph felt as they went to school each day?

Resim 47: ABD ders kitabı (3 puan oldukça uygun özellik)

23 - Görsel öğelerin renkli olması

Resimleme, fotoğraf vb. görsel öğelerin özellikle ilköğretim birinci devrede renkli olması fakat çok sayıda renk kullanılmaması(EK-1). Resim 48'de Polonya ders kitabında görsellerin renkli olduğu görülmüştür. Resim 49'da ise Fransa ders kitabında kullanılan görsel öğeler de farklı renkler kullanıldığı görülmüştür.

Resim 48: Polonya ders kitabı (2 puan uygun özellik)

COURS 2

La société de l'âge industriel

► Comment l'industrialisation fait-elle émerger une nouvelle société ?

A Le triomphe de la bourgeoisie

1. La croissance économique de l'âge industriel profite à la **bourgeoisie** qui devient la classe dominante en Europe occidentale et aux États-Unis. Elle tire sa fortune de l'industrie, de la banque, du commerce, et pratique le **capitalisme** (doc 1). Il y a les « **maîtres de forges** » comme **Schneider** en France (voir pp. 118-119), **Krupp** en Allemagne, ou encore les « **rois du chemin de fer** » comme **Vanderbilt**, les pionniers de l'automobile comme **Ford**, aux États-Unis.

2. La bourgeoisie d'affaires accède au **pouvoir politique**. Par ses élus dans les parlements, elle œuvre au maintien du **libéralisme**. Son **train de vie est fastueux**. Elle va à l'opéra, au théâtre, fréquente les stations balnéaires... (doc 5). Ses **valeurs** sont le travail, l'épargne, la famille, le respect des convenances.

B La naissance du prolétariat ouvrier

1. Avec le développement des usines, le nombre d'**ouvriers** augmente pour constituer un immense **prolétariat**. Les ouvriers sont pour la plupart des paysans déracinés, qui ont quitté les campagnes où la mécanisation leur a ôté leur travail.

2. Sans qualification, ils effectuent des tâches pénibles et sous-payées (doc 4). Pour améliorer leur sort, ils recourent à la **grève**, souvent réprimée.

3. Entassés dans les villes ou dans les **banlieues**, les ouvriers vivent dans des conditions misérables. Mais leur vie s'améliore à la **Belle Époque**. Des **lois sociales** réglementent le travail (voir pp. 120-121).

C L'émergence des classes moyennes

1. Instruites, les **classes moyennes** tirent profit de l'industrialisation et du développement des villes. Elles sont constituées de commerçants et de **salariés** qui occupent des postes dans l'industrie, la banque, les grands magasins, ou encore dans l'administration.

2. Disposant de revenus convenables, ce nouveau groupe social, qui vit à la ville, tente d'imiter le **mode de vie bourgeois** (doc 2).

122

1 Le triomphe de la bourgeoisie d'affaires

Le Bureau du coton à La Nouvelle-Orléans (États-Unis), huile sur toile d'Edgar Degas, 74 x 92 cm, 1873, musée des Beaux-Arts, Pau.

► Comment voit-on que ces personnages sont des bourgeois d'affaires ?

2 Vendeurs dans les grands magasins

Il se nommait Hutin, était fils d'un cafetier d'Yvetot, et avait su, en dix-huit mois, devenir un des premiers vendeurs, par une souplesse de nature, une continuelle caresse de flatteries, qui cachaient un appétit furieux. (...)

Favier pariait aux courses, Hutin canotait¹ et entretenait des chanteuses de café-concert. Mais un même besoin d'argent les fouettait, ils ne songeaient qu'à l'argent, ils se battaient pour l'argent du lundi au samedi, puis ils le mangeaient tout le dimanche.

Extraits de *Au Bonheur des dames*, Émile Zola, 1883.

1. Canoter : faire de la barque.

1 Quelles sont les activités des personnages du texte ?

2 Pourquoi peut-on dire qu'ils appartiennent à la classe moyenne ?

Vocabulaire

Bourgeoisie : depuis le XIXe siècle, classe sociale dominante, très diversifiée, mais dont les membres ont en commun la richesse, l'influence, le prestige.

Capitalisme : voir p. 118.

Libéralisme : doctrine prônant la liberté d'entreprendre et l'absence d'intervention de l'État dans l'économie.

Prolétariat : classe des travailleurs ne disposant que de leur salaire pour vivre. Pour Karl Marx, le terme désigne la classe ouvrière exploitée par le capitalisme.

Resim 49: Fransa ders kitabı (3 puan oldukça uygun özellik)

24- Tasarımda bütünlük ilkesine uyulması

Resimleme, fotoğraf vb. görsel öğelerin içindeki tüm elemanların bir konu ile ilgili olarak bütünlük içinde düzenlenmiş olması(EK-1). Resim 50’de Singapur ders kitabında aynı görselde farklı sporlara ait örnekler bir arada verilmiş. Resim 51’de Türkiye ders kitabında konuyla ilgili figürlerin bir arada kullanıldığı görülmüştür.

Resim 50: Singapur ders kitabı (2 puan uygun özellik)

Basın özgürlüğü, bilim ve sanat özgürlüğü, yayın hakkı, dernek kurma özgürlüğü, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı gibi hak ve özgürlükler de düşünceyi açıklama özgürlüğünün tamamlayıcısı niteliğindedir. Düşünce ve kanaatler basında yayınlandığında basın özgürlüğü, bilim ve sanat araçlarıyla açıklandığında bilim ve sanat özgürlüğü adını alır. Basın ve haberleşme özgürlüğünün ilk koşulu, haber, düşünce ve kanıları serbestçe açıklama, öğrenme ve toplanma olanağının bulunmasıdır. Basın ve haberleşme özgürlüğünün gereği olan düşünceyi açıklayabilme hakkının kullanılabilmesi için haber, düşünce ve kanıları yayma hakkının bulunması gerekir. Haberleşme özgürlüğünün başlıca ögesi olan basın özgürlüğü, düşünceyi açıklama özgürlüğünün sonucudur. Bu özgürlüğün ön koşulu, kaynağı belgelenmeyen hiçbir haberi yayımlamamaktır.

İşte bu bilgiler ışığında TV'de doğru bilgilendirmek için haberi çarpıtmadan, yanıltmadan tarafsız olarak yayımlamalıyız. Habere konu olan kişi ve kurumların tümüne yer vermeliyiz.

Bizim kanalımızda özel yaşamın gizliliğine saygı gösterildiğine herkes inanmalıdır.

Devlet, aile ve kişi sırları açıklanmamalıdır. Yayınlarımızda, suça teşvik ya da suçlulara destek vermek kesinlikle yer almamalıdır. Ulusal çıkarlara aykırı her davranışın karşısında olup Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı kalmak temel ilkelerimiz olmalıdır. Gündemi oluştururken düşüncelerimizi bilim ve kanıtlara dayalı olarak vermeliyiz. Toplumu yanıltacak yalan haberlere asla yer vermemeliyiz. Aksi halde kitle iletişim özgürlüğüne zarar vermiş oluruz.

? Televizyon kanalının kurucu müdürü doğru bilgi verme hakkını nasıl tanımlıyor? Kendi cümlelerinizle yazınız. Metinde geçen özel yaşama saygı göstermeye ilişkin ifadeleri bularak ne anlama geldiklerini söyleyiniz. Siz bir gazeteci olsaydınız, kamuoyuna doğru bilgi ve olguların aktarılması için neler yapardınız? Açıklayınız.

Resim 51: Türkiye ders kitabı (3 puan oldukça uygun özellik)

25- Çizginin amaca uygun kullanılması

Resimleme, fotoğraf vb. görsel öğeleri tasarlamada kullanılan çizginin (iskeletin) genellikle yön duygusu için kullanılması. Özel olarak ise örneğin, eğik, kıvrımlı çizgilerin hareket duygusu için; yatay çizgilerin gerginlik için; dikey çizgilerin ise kesinlik ve yönerge ifadesi için kullanılması(EK-1). Resim 52'de Japonya ders kitabında yatay çizgilerin kullanıldığı görülmüştür. Resim 53'te ise Danimarka ders kitabında fotoğraflama yerine çizgilerle resimlemeye gidilmiştir.

Resim 52: Japonya ders kitabı (2 puan uygun özellik)

Der er flere måder at drive handel på

En økonom fra vesten var sendt til Fiji-øerne i Stillehavet, hvor han skulle rådgive unge forretningsfolk i, hvordan de startede virksomheder og lavede regnskaber m.m. Her mødte han en ung fijianer, der var vendt tilbage til Fiji efter flere år i Australien, hvor han havde sparet et pænt beløb sammen. Hjemme fik han af forsamlingen af høvdinge lov til at åbne en købmandsforretning.

Straks efter butikkens åbning kom alle de forskellige høvdinge hos ham og "købte" varer uden at betale, og det gjaldt også købmandens egen store familie. Efter nogen tid var butikkens varelager væk, og der var slet ikke penge i kassen til at købe nye varer hjem.

Økonomen tænkte: "Det er godt, jeg er her, så kan jeg lære den unge købmand, hvordan han skal drive sin forretning." Men så skete der noget, der var uventet

for økonomen. Den unge købmand gik rundt til høvdingene og til sin familie og fortalte om sine problemer, og straks betalte de større eller mindre beløb til købmanden, så han kunne købe nye varer. Ikke beløb, der lige svarede til, hvad de havde "købt" hos ham, men beløb svarende til hvilken status eller rang de havde i Fiji-samfundet. De højest rangerende betalte mest.

Snart var der igen varer i butikken, og det hele gentog sig den ene gang efter den anden. Folk hentede varer uden at betale, og når der skulle skaffes nye varer, gik købmanden rundt og samlede penge ind.

Økonomen måtte indse, at der var to forskellige måder at handle på, og at de var en del af to forskellige kulturer. Den ene kultur er ikke nødvendigvis bedre eller rigtigere end den anden.

Resim 53: Danimarka ders kitabı (3 puan oldukça uygun özellik)

26- Tasarımda denge ilkesine uyulması

Resimleme, fotoğraf vb. görsel öğeleri tasarlamada kullanılan elemanların dengeli bir biçimde yerleştirilmiş olması, simetrik dengeyi kullanmaktan kaçınılması, hareket ve dikkat çekme özelliği açısından asimetrik dengenin kullanılması. Boşluk doluluk oranına dikkat edilmesi(EK-1). Resim 54'te Almanya ders kitabında görseller arasında ve metinle ilişkisinde hareketliliğe dikkat edilmediği görülmüştür. Resim 55'de ABD ders kitabında görseller arasında asimetrik denge kullanılmıştır. Resim 56'da ise Singapur ders kitabında görseller ile metin arasında hareket ve asimetrik denge kullanılmıştır.

2

M2 Der Bundespräsident ist das Staatsoberhaupt der Bundesrepublik Deutschland. Er überprüft, ob ein Gesetz nach den Regeln des Grundgesetzes zustande gekommen ist und unterschreibt es dann. 2004 wurde Horst Köhler (links) zum neuen Bundespräsidenten gewählt und in Anwesenheit des Bundestagspräsidenten (rechts) vereidigt.

Der Bundesrat

Die 69 Stimmen der Bundesländer im Bundesrat

Nordrhein-Westfalen	✓✓✓✓✓
Bayern	✓✓✓✓✓
Baden-Württemberg	✓✓✓✓✓
Niedersachsen	✓✓✓✓✓
Hessen	✓✓✓✓✓
Sachsen	✓✓✓✓✓
Rheinland-Pfalz	✓✓✓✓✓
Berlin	✓✓✓✓✓
Sachsen-Anhalt	✓✓✓✓✓
Thüringen	✓✓✓✓✓
Brandenburg	✓✓✓✓✓
Schleswig-Holstein	✓✓✓✓✓
Mecklenburg-Vorpommern	✓✓✓✓✓
Hamburg	✓✓✓✓✓
Saarland	✓✓✓✓✓
Bremen	✓✓✓✓✓

© Erich Schmidt Verlag

M3 Der Bundesrat besteht aus den Vertretern der Bundesländer. Die Länder haben je nach Einwohnerzahl drei bis sechs Stimmen.

M4 Das Bundesverfassungsgericht prüft, ob die Gesetze, die der Bundestag beschließt, nicht gegen das Grundgesetz verstoßen.

M5 Die Bundeskanzlerin trägt als Regierungschefin für die Politik der Bundesregierung die Verantwortung. Angela Merkel (CDU) wurde 2005 zur Bundeskanzlerin gewählt.

M6 Aus dem Grundgesetz der Bundesrepublik Deutschland:

„Art. 3: Alle Menschen sind vor dem Gesetz gleich.
Art. 38, 1: Die Abgeordneten des Deutschen Bundestages sind Vertreter des ganzen Volkes.
Art. 38, 2: Wahlberechtigt ist, wer das achtzehnte Lebensjahr vollendet hat.“

4. Arbeite mit M3:

- Welche Länder haben die meisten Stimmen im Bundesrat, welche die wenigsten?
- Wovon hängt die Zahl der Stimmen ab?
- Wie viele Stimmen hat dein Bundesland im Bundesrat?

5. Arbeite mit M2:

- Wie heißt unser Bundespräsident?
- Welche Aufgaben hat er?

6. Wie heißen die Bundeskanzler der Bundesrepublik Deutschland seit 1949. Wann regierten sie? Frage deine Eltern oder suche im Internet nach der Antwort.

57

Resim 54: Almanya ders kitabı (1 puan yetersiz özellik)

Webster of the North

Daniel Webster of New Hampshire was perhaps the most skillful public speaker of his time. With eyes flashing and shoulders thrown back, Webster was an impressive sight when he stood up to speak in Congress. An observer described him as a "great cannon loaded to the lips."

Like many New Englanders, Webster had opposed the War of 1812. He even refused to vote for taxes to pay for the war effort. After the war, he wanted the federal government to take a larger role in building the nation's economy.

Clay of the West

Henry Clay spoke for the West. You have already met Clay as a leader of the War Hawks who pushed for war against Britain in 1812.

Clay was born in Virginia. When he was 20, he traveled across the Cumberland Gap into Kentucky. As a young lawyer, he was once fined for brawling with an opponent. Usually, however, he charmed both friends and rivals. Supporters called him "Gallant Harry of the West." Like Webster, Clay strongly favored a more active role for the central government.

A New National Bank

After the War of 1812, leaders like Calhoun, Webster, and Clay had to deal with the nation's economic weakness. The problem was due in part to the lack of a national bank.

The charter for the Bank of the United States ran out in 1811. Without the Bank to lend money and regulate the nation's money supply, the economy suffered. State banks made loans and issued money. Often, they put too much money into circulation. With so much money available to spend, prices rose rapidly.

In the nation's early years, Republicans like Jefferson and Madison had opposed a national bank. By 1816, however, many Republicans believed that a bank was needed. They supported a law to charter the second Bank of the United States. By lending money and restoring order to the nation's money supply, the Bank helped American businesses grow.

Protection From Foreign Competition

Another economic problem facing the nation was foreign competition, especially from

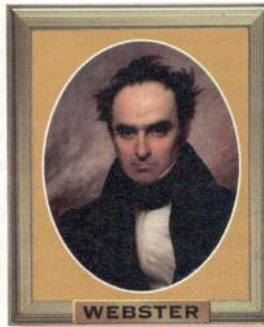

CLAY

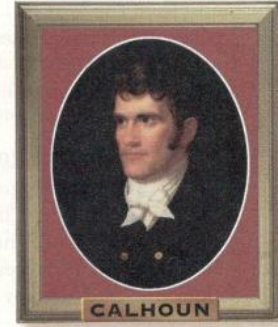
Viewing HISTORY

Three Sectional Leaders

Henry Clay, left, was the first major political leader to emerge from the new states of the West. Along with Daniel Webster and John C. Calhoun, below, Clay played a major role in government for more than 30 years. ★ What role did sectional politics play in the rise of Webster, Calhoun, and Clay?

WEBSTER

CALHOUN

Singapore's strategic location contributes to its success as a major air transportation hub.

Singapore is recognised worldwide as a global city. More than 7,000 multi-national companies⁶ have set up their headquarters in Singapore. Besides its strategic location, these companies are also attracted to Singapore because of its modern port and airport facilities. It also has the facilities to hold large-scale international meetings, conferences and exhibitions. Singapore also has an extensive telecommunications network and highly-skilled workers.

In September 2006, Singapore hosted the International Monetary Fund (IMF)-World Bank Annual Meeting.

IMF-World Bank Meeting, 2006

Visitors at Food and Hotel Asia, 2006

Large-scale trade exhibitions are held regularly in Singapore. For example, in 2006, Food and Hotel Asia was held at the Singapore Expo Convention and Exhibition Centre. These exhibitions attract thousands of visitors. They also generate millions of dollars in business deals for companies in Singapore and around the world.

Many international conferences and exhibitions are also held in Holland. One of the major exhibitions is the Midwinter Flora Exhibition which is held regularly. Many well-known exhibitors from all around the world showcase their designed floral and plant arrangements.

Midwinter Flora Exhibition in Holland, 2007

⁶Multi-national companies: businesses operating in more than one country

27- Rengin amaca uygun kullanılması

Resimleme, fotoğraf vb. görsel öğelerde yer alan obje ve figürlerin renklerinin, önemli bilgi ve ayrıntılara ışık tutacak, benzerlik ve farklılıklara işaret edecek, estetik duygu uyandıracak biçimde kullanılması(EK-1). Resim 57’de Danimarka ders kitabında kullanılan görsellerde sadece bir rengin tonları kullanılmıştır. Resim 58’de ise Singapur ders kitabında kullanılan renklerin farklılıkları gösterdiği görülmüştür.

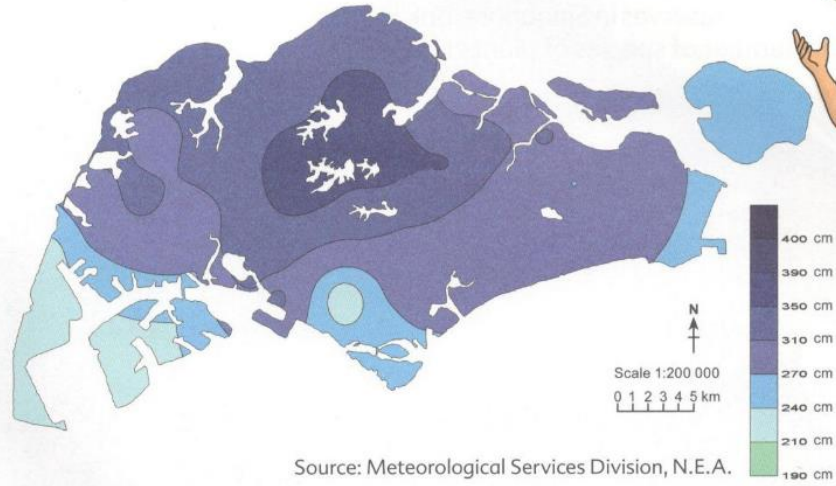
Resim 57: Danimarka ders kitabı (1puan yetersiz özellik)

Various parts of Singapore receive different amounts of rain.

Although all parts of Singapore receive rain, various parts of the country receive different amounts of rain. The central part of Singapore receives more rain because these areas are generally hilly and forested.

The main reservoirs are also located in the central part of the island. Why are they located there?

Rainfall in different parts of Singapore, 2006

On 19 December 2006, Singapore was hit by one of the worst floods since 1931. It rained continuously for 24 hours causing low-lying areas in Olive Road and Joan Road as well as Upper Thomson Road and Mandai Road to flood. The flood lasted for more than a day and it affected the businesses of nurseries located in Thomson. A director of one of the nurseries said that the water from MacRitchie Reservoir rushed down very quickly. There was no time to save the plants which were washed away.

Floods, December 2006

28- Görsel öğelerin boyutlarının amaca uygun kullanılması

Resimleme, fotoğraf vb. görsel öğelerin içeriği ayrıntı gerektiriyorsa boyutların büyük ve geniş tutulması(EK-1). Resim 59'da Polonya ya ait ders kitabında kullanılan görsel içeriği ayrıntı gerektirmediği küçük boyutta kullanılmıştır. Resim 60'da Danimarka ders kitabında kullanılan görsellerin ayrıntıyı gösterecek büyüklükte kullanıldığı görülmüştür.

Od dyrektoriatu do cesarstwa

Genialny Korsykanin

Dyrektoriat okazał się organem przekupnym i nieudolnym. Ośmieliło to zwolenników monarchii do podjęcia próby zamachu stanu* (1795 rok). Buntownikom udało się nawet opanować część Paryża. Wówczas jeden z dyrektorów wezwał na pomoc 26-letniego generała **Napoleona Bonaparte**. Ten ścignął do stolicy artylerię, stłumił bunt kilkoma salwami z armat – i uratował republikę. Tak rozpoczęła się jedna z najbardziej niezwykłych karier w dziejach.

Napoleon Bonaparte, a właściwie Buonaparte, nie był Francuzem. Przyszedł na świat na Korsyce, wyspie nabytej przez Francję zaledwie rok przed jego urodzeniem. Jako dziesięcioletek pojechał na naukę do szkoły wojskowej we Francji. Zyskał tam opinię ponurego, zamkniętego w sobie odludka (izolował się, gdyż koledzy dokuczali mu z powodu obcego pochodzenia).

Napoleon marzył o wyzwoleniu Korsyki spod francuskiego panowania. Porzucił te marzenia, gdy dostrzegł szansę kariery w rewolucyjnej armii francuskiej. Jego ambicja i pragnienie sławy nie znały granic.

W 1793 roku Napoleon dowodził artylerią podczas oblężenia Tuluzy. Było to zbuntowane francuskie miasto, wspierane przez Anglików. Bonaparte tak znakomicie pokierował ogniem armat, że zmusił do ucieczki angielską flotę. W nagrodę w wieku zaledwie 24 lat został mianowany generałem. Taki awans byłby niemożliwy w innych armiach Europy. Tylko rewolucyjna Francja nie bała się promować młodych, zdolnych ludzi bez arystokratycznych korzeni.

W 1796 roku generała Bonaparte skierowano na front włoski, gdzie republika francuska toczyła wojnę z Austrią (por. s. 41). Zastał żołnierzy przypominających raczej zgraję wygłodzonych obdartusów niż wojsko. W dwa tygodnie przekształcił ich w niepokonaną armię. Obiecał im „zaszczyty, sławę i bogactwo”. Uwierzyli mu. Odtąd tak było już zawsze: żołnierze go uwielbiali, gotowi oddać dla niego życie, on zaś bezwzględnie ich wykorzystywał do realizacji własnych planów.

W krótkim czasie Napoleon odniósł zwycięstwa, które pozwoliły mu zająć północne Włochy. Tam, nie pytając nikogo o zgodę, utworzył kilka nowych państw.

Sukcesy Napoleona wynikały z nowego, błyskotliwego sposobu dowodzenia. Generał błyskawicznie przerzucał wojska z jednego miejsca na drugie, oskrzydlał* przeciwnika i silnymi oddziałami przelamywał jego najsłabsze punkty. Był geniuszem wojskowości – jednym z najwybitniejszych dowódców w dziejach.

Bonaparte przekracza Alpy w 1800 roku (by ponownie dotrzeć do Włoch). Ten propagandowy obraz miał ukazać chwałę Napoleona jako wielkiego wodza. W rzeczywistości jechał on nie na koniu, lecz na mule, i to prowadzonym za uzdę przez przewodnika. Malował Jacques Louis David (czytaj: żak lui) na początku XIX wieku.

Słowniczek

oskrzydlać – zająć wojsko nieprzyjaciela z boków

zamach stanu – gwałtowne i bezprawne przejęcie władzy w państwie, często przy pomocy wojska

Resim 59: Polonya ders kitabı (2 puan uygun özellik)

Folketinget åbner det nye folketingsår den første tirsdag i oktober.

Hvad er parlamentarisme?

I Danmark har vi *parlamentarisme*. Det betyder, at regeringen skal gå af eller udskrive nyvalg, hvis den får et flertal imod sig i Folketinget. Hvis fx 80 af Folketingets medlemmer stemmer for et forslag fra regeringen, 86 imod og resten undlader at stemme, skal regeringen gå af eller udskrive nyvalg.

Nogle gange bliver regeringen alligevel siddende, selv om den stemmes ned. Det hænger sammen med udtrykket et *kabinetsspørgsmål* (kabinet betyder regering). Hvis regeringen før afstemningen i Folketinget om et lovforslag meddeler, at den vil gå af eller udskrive nyvalg, hvis den kommer i mindretal, er der tale om et kabinetsspørgsmål.

På den måde kan regeringen måske presse nogle partier, der ville have stemt mod regeringen, til at stemme for lovforslaget. Måske fordi partierne frygter at tabe stemmer, hvis der bliver valg.

Andre gange – når lovforslaget er mindre vigtigt for regeringen – siger den, at der ikke er tale om kabinetsspørgsmål. På den måde viser regeringen, at den godt vil acceptere at få et flertal imod sig og går altså ikke af.

En regering skal dog altid gå af eller udskrive nyvalg, hvis et flertal i Folketinget udtrykker mistillid til den eller til statsministeren. Man siger, at regeringen har fået et *mistillidsvotum*.

Resim 60: Danimarka ders kitabı (3 puan oldukça uygun özellik)

4.4. İncelenen Ders Kitaplarının Sayfa Tasarımının Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular ve Yorum

Ders kitaplarında sayfa tasarımı okumanın akıcılığını sağlayabilmek için hem bir sayfanın içerisindeki öğelerin hem de birden fazla sayfanın kendi arasında görsel bir bütünlük içerisinde organize olmasını gerektirir. Ders kitaplarının sayfa tasarımı 8 maddeden oluşmaktadır. Gelişmiş ülkelerin ders kitaplarındaki sayfa tasarımı karşılaştırmalı sunumu aşağıda tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4.

Sayfa Tasarımı

		ABD	ALMANYA	DANİMARKA	FİNLANDİYA	FRANSA	İSVEÇ	JAPONYA	KANADA	POLONYA	SİNGAPUR	TÜRKİYE
29	Belirli bir bütünlük ve görsel devamlılığın sağlanması	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
30	Görsel öğelerin okuma akışını engellememesi	2	1	3	3	1	1	1	3	2	1	1
31	Görsel öğelere yeterince yer verilmesi	3	3	1	3	3	3	1	3	3	3	3
32	Görsel öğelerin yerleştirilmesinde hareketin sağlanması	2	1	2	2	2	2	2	3	2	3	1
33	Görsel öğelerin ilgili metnin yakınında yer alması	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
34	Boşlukların etkili kullanılması	2	1	3	3	1	3	2	2	2	3	1
35	Karşılıklı iki sayfanın birlikte düzenlenmesi	2	2	2	3	3	3	3	3	3	1	3
36	Sayfa numarasının ayrı bir tasarım ögesi olarak düzenlenmesi	1	1	1	1	2	1	1	2	1	1	1
	Toplam	18	15	18	21	18	19	16	22	19	18	16

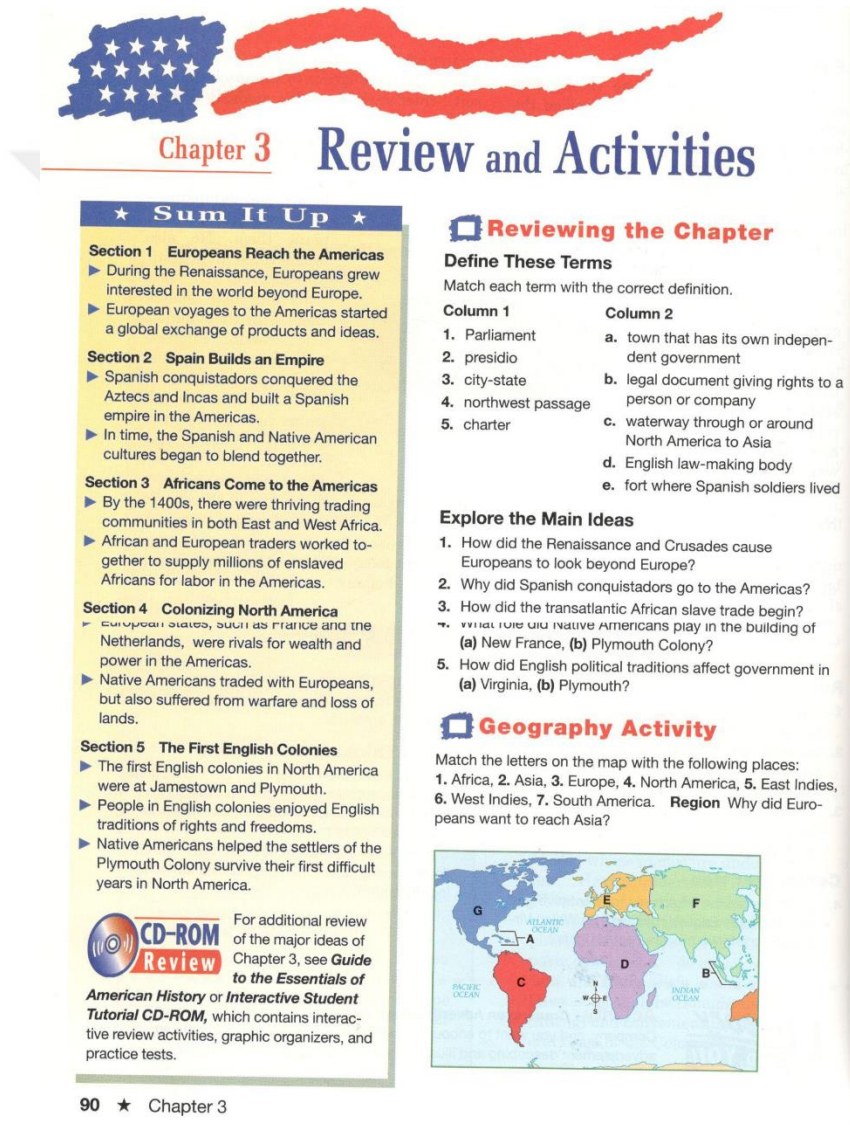
Gelişmiş ülkelerin sosyal bilgiler ders kitaplarının sayfa tasarımıyla ilgili durumu karşılaştırmalı olarak tablo 4’te gösterilmiştir. Sekiz maddenin tamamında sayfa tasarımıyla ilgili en yüksek puana sahip ülke Kanada sosyal bilgiler ders kitabı olduğu görülmektedir. Sayfa tasarımıyla ilgili Kanada kitabı oldukça uygun bir şekilde tasarlanmıştır. Tablo 4 incelendiğinde 29. ve 33. madde ile ilgili bütün ülkelerin ders

kitapları aynı puanı yani en yüksek puanı almış olup buna göre oldukça uygun olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda incelenen eğitim alanında gelişmiş ülkelerin ve Türkiye'nin sosyal bilgiler ders kitaplarında belirli bir bütünlük ve görsel devamlılığın sağlandığı ve görsel öğelerin metnin yakınında yer aldığı görülmektedir. Sayfa numarasının ayrı bir tasarım ögesi olarak düzenlenmesi kriterine göre incelenen ders kitaplarının toplamda diğer kriterlere göre en az puanı almıştır. Ülke bazında incelendiğinde en çok puanı Kanada ders kitabının aldığı görülmektedir. En az puanı da Almanya ders kitabının aldığı görülmüştür.

29- Belirli bir bütünlük ve görsel devamlılığın sağlanması

Tasarımda tüm sayfalarda ve kitabın bütününde sayfa düzeni, yazı karakteri, satır boşluğu, kenar boşluk ayarları vb. tipografik öğelerde ve görsel öğelerde birbiriyle uyumlu (estetik kaygıyla ve özgün bir biçim anlayışıyla) bir bütünlük ve devamlılık oluşturma(EK-1). Resim 61’de ABD ders kitabında görsel figürlerin sayfalar arasında bir devamlılık gösterdiği ve diğer tasarımsal kriterlerde de benzerlik gösterdiği görülmüştür.

Resim 61: ABD ders kitabı (3p oldukça uygun özellik)

30- Görsel öğelerin okuma akışını engellememesi

Resimleme, fotoğraf, şema vb. görsel öğelerin okuma akışını engellemeyecek biçimde yerleştirilmesi. Başlığın altına ve metnin ortasına paragraf arasına yerleştirilmemesi, metin ile görsel öğeler arasında 4 mm dolaylarında hayli bir çerçevenin bırakılması(EK-1). Resim 62’de Fransa ders kitabında kullanılan görseller metin içine uygunsuz yerleştirilmiştir. Resim 63’te Polonya ya ait ders kitabında görsel metni ikiye böldüğü görülmüştür. Resim 64’te ise Finlandiya ya ait ders kitabında kullanılan görsel metnin altına yerleştirilmiştir.

étude

La Révolution et les femmes

• Dès 1789, les femmes s'engagent dans la Révolution. Elles fondent des clubs, **participent activement aux journées révolutionnaires**, revendiquent l'égalité des droits avec les hommes. Si les révolutionnaires leur accordent le droit de divorcer, ils leur refusent en revanche l'accès aux **droits politiques**. La femme n'est que l'épouse du citoyen, dévouée à sa famille et cantonnée aux tâches domestiques.

► **Quelle est la place des femmes dans la Révolution ?**

1 5 et 6 octobre 1789, les Parisiennes marchent sur Versailles

Près de 8 000 femmes, furieuses à cause de la cherté du pain, décident de ramener à Paris Louis XVI et sa famille. Elles espèrent améliorer le ravitaillement en blé dans la capitale. (Eau-forte, 1789, musée Carnavalet, Paris.)

2 Olympe de Gouges

- **1748** : naissance d'Olympe de Gouges à Montauban dans une famille de la petite bourgeoisie. Elle reçoit une bonne éducation.
- **1788** : elle écrit une pièce de théâtre contre l'esclavage.
- **1789** : elle est favorable à la monarchie constitutionnelle.
- **1791** : elle est révoltée par la Constitution de 1791 qui n'accorde pas le droit de vote aux femmes. Elle réclame publiquement des droits politiques pour les femmes dans la *Déclaration des droits de la femme et de la citoyenne*. Elle revendique le droit de divorcer.
- **1793** : solidaire des Girondins et opposée à Robespierre, elle est guillotinée.

Aquarelle de Mme Aubry, musée Carnavalet, Paris.

3 Le combat pour les droits de la femme et de la citoyenne

Préambule. Les mères, les filles, les sœurs, représentantes de la nation, demandent d'être constituées en Assemblée nationale. (...) En conséquence, le sexe supérieur en beauté comme en courage dans les souffrances maternelles reconnaît et déclare (...) les droits suivants de la Femme et de la Citoyenne.

Article 1er. La femme naît libre et demeure égale à l'homme en droits. (...)

Art. 4. La liberté et la justice consistent à rendre tout ce qui appartient à autrui ; ainsi l'exercice des droits naturels de la femme n'a de bornes que la tyrannie perpétuelle que l'homme lui oppose (...).

Art. 6. La loi doit être l'expression de la volonté générale : toutes les Citoyennes et Citoyens doivent concourir personnellement, ou par leurs représentants, à sa formation ; elle doit être la même pour tous.

Olympe de Gouges, projet de *Déclaration des droits de la femme et de la citoyenne*, septembre 1791.

Resim 62: Fransa ders kitabı (1 puan yetersiz özellik)

Cesarz Francuzów

Rola pierwszego konsula nie zaspokajała ambicji Napoleona. Po pięciu latach sprawowania urzędu postanowił przyjąć tytuł cesarski. Wcześniej, by sprawdzić nastroje Francuzów, kazał przeprowadzić plebiscyt w tej sprawie. „Za” głosowało ponad 3,5 miliona obywateli, „przeciw” – zaledwie 2,5 tysiąca.

Koronacja cesarska Napoleona i jego żony, Józefiny. W obecności papieża Bonaparte sam włożył sobie koronę na głowę, a potem ukoronował Józefinę. Gest ten miał podkreślić jego niezależność od Kościoła. Malował Jacques Louis David.

Mając takie poparcie, Bonaparte nie musiał się wahać. W grudniu 1804 roku koronował się na **cesarza Francuzów** jako Napoleon I. Zwróćcie uwagę na jego tytuł: cesarz Francuzów, nie Francji. Monarcha chciał w ten sposób podkreślić, że republika nadal istnieje, a jej obywatele sami wybrali sobie władcę. W rzeczywistości Francja stała się **cesarstwem** – całkowicie zależnym od woli jednego człowieka.

? 9. Dlaczego Napoleon koronował się na cesarza Francuzów? Wyjaśnij znaczenie tego tytułu.

Bitwa trzech cesarzy

Celami, z których Napoleon nigdy nie zrezygnował, były chwała wielkiego wodza i prawodawcy oraz dominacja Francji nad Europą. Takich zamiarów nie dało się zrealizować pokojowo. Panowanie Bonaparte'go wypełniły wojny, nazwane **wojnami napoleońskimi** (1803–1815). Ogarnęły one większość Europy, od Hiszpanii i Portugalii po Rosję.

Podboje cieszyły się poparciem burżuazji, gdyż dostarczały rynków zbytu dla francuskiego przemysłu. Na eksporcie jego wyrobów bogacili się właściciele manufaktur i fabryk oraz handlowcy – czyli właśnie burżuazja.

Saksa laajenee

Italian Ciano ja Mussolini, Saksan Hitler, neuvottelun tulkki, Britannian Chamberlain, Ranskan Daladier ja Saksan von Ribbentrop Münchenissä 30. syyskuuta 1938. Tšekkoslovakian edustajia ei ollut kutsuttu paikalle.

Hitler oli valtaan noustessaan luvannut nostaa Saksan takaisin suurvallaksi nöyryyttävien vuosien jälkeen. Lopetettuaan sotakorvausten maksamisen Hitler ryhtyi hakemaan hyvitystä Saksan aluemenetyksiin. Vuonna 1936 hän marssitti Saksan armeijan Ranskan rajalle Reininmaalle. Versailles'n rauhansopimuksen mukaisesti alue oli demilitarisoitu, eli se kuului kylä Saksaan mutta siellä ei ollut lupa pitää sotavoimia. Ranska ja Britannia eivät ryhtyneet vastatoimiin Reininmaan valtauksen jälkeen.

Menestyksestään rohkaistuneena Hitler ryhtyi vuonna 1938 neuvottelemaan Tšekkoslovakian kanssa rajansiirroista. Tšekkoslovakian pohjoisosan alueella, jota saksalaiset kutsuivat sudeettialueeksi, asui merkittävä saksalaisvähemmistö. Hitlerin mukaan tuo vähemmistö oli liitettävä Saksaan. Tšekkoslo-

Resim 64: Finlandiya ders kitabı (3 puan oldukça uygun özellik)

31- Görsel öğelere yeterince yer verilmesi

Öğrencinin imgesel düşünmesi açısından resimleme, fotoğraf, şema vb. görsel öğelere sayfa tasarımında öğrenci düzeyine göre yeterince yer verilmesi(EK-1). Resim 65'te Japon ders kitabında genel olarak harita kullanmak dışında başka bir görsel öğe kullanılmamıştır. Resim 66'da ABD'ye ait ders kitabında öğrenci düzeyine göre görsellere yeterince yer verilmiştir.

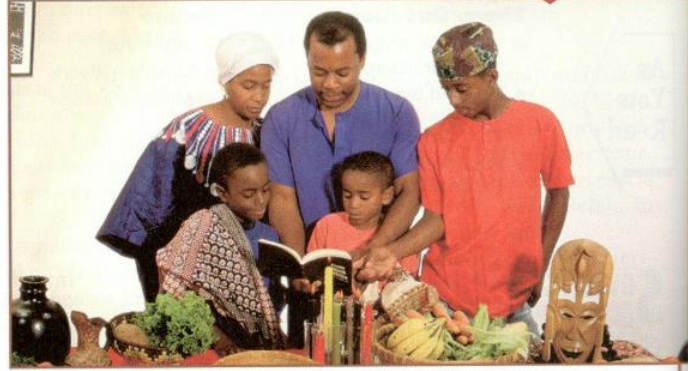
Resim 65: Japonya ders kitabı (1 puan yetersiz özellik)

Linking Past and Present

Past

Present

African Art

In many African societies, elaborate masks were used in political, religious, and social ceremonies. At left is a mask of a West African king, carved by African artists several hundred years ago. At right, a similar mask is present during an American family's celebration of Kwanzaa. ★ How else does this American family show pride in its African roots?

mapmaker praised Mansa Musa's great wealth by writing these words on the map:

“So abundant is the gold in his country that he is the richest and most noble king in all the land.”

Later, in the 1400s, Songhai (SAWNG hi) became the most powerful kingdom in West Africa. Timbuktu, located on the Niger River, was one of Songhai's thriving cities. Timbuktu boasted over 100 schools, including a university.

Connections With Economics

Captain Theodore Canot, a European slave trader, witnessed the busy economy of the West African town of Timbo: “They weave cotton, work in leather, fabricate iron, . . . engage diligently in agriculture, and, whenever not laboriously employed, devote themselves to reading and writing.”

Village and Family Life

Throughout Africa, most people lived in small villages and made a living by herding or farming. Many farmers worked the same land as their parents and grandparents before them. In rain forests close to the coast, farmers grew yams and other crops. In the grasslands, they raised millet, rice, and other grains. During the 1500s, Africans also began to grow corn, which had been introduced from the Americas.

Family relations played an important part in African life. Children had duties not only to their parents but also to aunts, uncles, and cousins. Grandparents received special respect. These kinds of close family ties are called a **kinship network**. Kinship ties encouraged a strong sense of community and cooperation.

African religions helped to stress the importance of kinship. Religious ceremonies honored ancestors and the spirits of the Earth. Farmers believed that by farming the

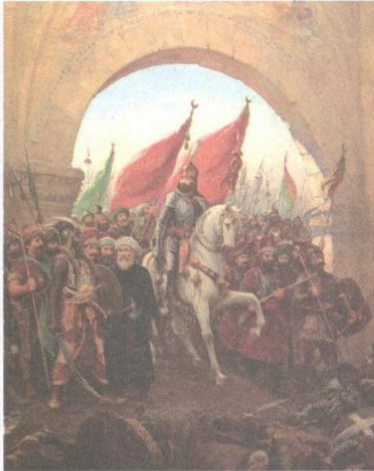
32- Görsel öğelerin yerleştirilmesinde hareketin sağlanması

Resimleme, fotoğraf, şema vb. görsel öğelerin yerleştirilmesinde monotonluktan uzak durulması. Devamlı çerçeve içine alınmaması, hep aynı yerlere yerleştirilmemesi, hep aynı büyüklükte olmaması vb(EK-1). Resim 67’de Türkiye ders kitabında kullanılan görseller tekdüze yerleştirilmiş. Resim 68’de İsveç ders kitabında görselin çerçeve içine alınmamıştır. Resim 69’da ise Singapur ders kitabında görseller özgün şekilde yerleştirilerek dikkat çekici hale getirilmiştir.

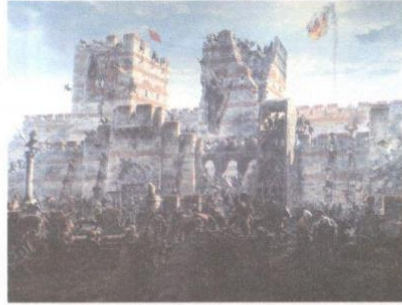
Kuşatmayı şiddetli çarpışmalar takip etti. Büyük toplar surları dövüyor ancak şehir bir türlü düşmüyordu. Şehrin en zayıf yeri olan Haliç’e zincirler nedeniyle Osmanlı donanması giremiyordu. II. Mehmet kuşatmanın en önemli kararını burada verdi. Osmanlı donanmasından 70 kadirga yanda temsili resimdeki gibi bir gecede kızaklar yardımıyla karadan yürütülerek Haliç sularına indirildi. Sabahleyin Türk donanmasını gören Bizanslılar, şaşkınlıkla paniğe kapılarak kara surlarını savunmaktayken bir anda Haliç’teki surları savunmaya yöneldiler. Böylece kara surlarının savunması zayıfladı. 29 Mayıs 1453 günü tüm askerlerin katılımıyla gerçekleştirilen hücumla Osmanlı askerleri şehre girmeyi başardı. İstanbul fethedildi ve Bizans İmparatorluğu yıkıldı.

Donanmanın karadan Haliç’e indirilmesini gösteren tablo

Fatih’in asker ve komutanlarıyla İstanbul’a girişini gösteren tablo

Fetihten önce son hücumu gösteren resim

Şehrin fethiyle "Fatih" (fetheden) unvanını alan II. Mehmet korku içindeki Bizanslılara, canlarına ve mallarına asla zarar verilmeyeceğine dair söz verdi ve emniyet içerisinde evlerine gittelerini sağladı.

ÇK - 44

İstanbul’un fethi ile Anadolu ve Rumeli toprakları arasında geçiş kolaylaştı. Marmara ve Karadeniz’den geçen ticaret yolları denetim altına alındı. İstanbul, devletin yeni merkezi oldu.

Fatih Sultan Mehmet, İstanbul’u fethinden sonra şehrin her alanda gelişmesi amacıyla büyük imar hareketlerine girişti. Aşağıda bu dönemde inşa edilmiş eserlerden örnekler görmektesiniz.

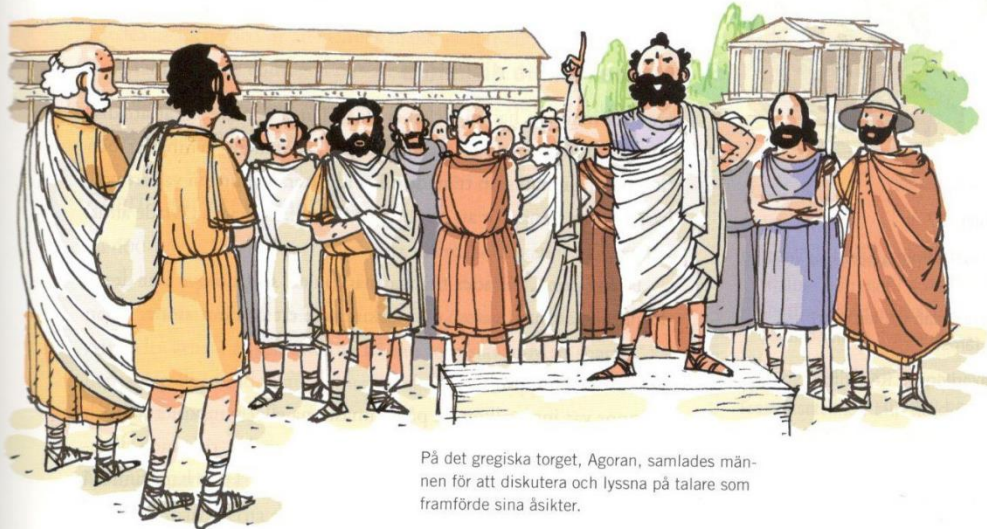
Fatih külliyesi cami, medrese, türbe, mektep, kütüphane, hastane, misafirhane, kervansaray gibi yapılardan oluşmaktadır.

4000’e yakın dükkânı ile Kapalı Çarşı dünyanın en eski ve büyük kapalı çarşılarından biridir.

Resim 67: Türkiye ders kitabı (1 puan yetersiz özellik)

Aten – världens första demokrati

På det gregiska torget, Agoran, samlades männen för att diskutera och lyssna på talare som framförde sina åsikter.

Aten var den största grekiska stadsstaten. På 400-talet f.Kr. hade där utvecklats ett nytt sätt att styra. Stadsstaten styrdes inte av någon kung utan till stor del av medborgarna själva. De samlades 40 gånger om året på ett torg för att tillsammans besluta om de viktigaste frågorna. 18 000 personer hade plats att sitta och lyssna på talare och delta i diskussionerna. Besluten fattades sedan genom omröstning.

Vi kallar detta sätt att styra Aten för demokrati. Ordet demokrati kommer från grekiskan, *demos* betyder folk och *kratein* betyder styra. Demokrati betyder alltså ungefär folkstyre. Men egentligen var det inte folkstyre. För det var inte hela folket som var med utan bara medborgarna. Och medborgare var bara de som var med i armén.

För att vara med i armén måste man vara en fri man och född i staden. Så kvinnor, invandrare och slavar räknades inte som medborgare. Därför var det bara ungefär en person av tio som fick rösta.

Resim 68: İsveç ders kitabı (2 puan uygun özellik)

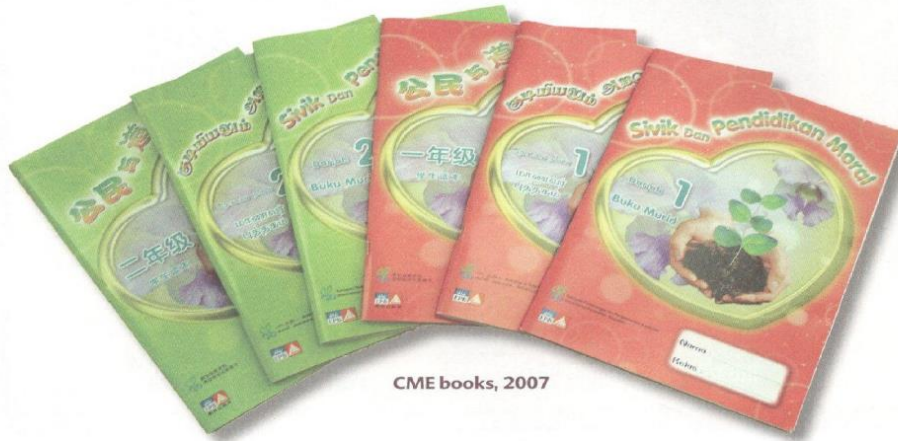

Values education and character development are important aspects of the Singapore education system.

Civics and Moral Education (CME) aims to develop pupils into responsible citizens who love and care for their family and society.

I like CME! It teaches me the importance of good behaviour, social responsibility and loyalty to Singapore. I have learnt to be a responsible citizen who loves and cares for my family, society and nation.

CME books, 2007

Pastoral Care and Career Guidance has been introduced in schools to provide for the total well-being and development of pupils. It aims to create a conducive learning environment in the school by fostering interaction and communication in the classrooms. It also enhances the self-esteem of pupils, cares for their mental health and helps them in their career choices.

A counselling session conducted in school

Resim 69: Singapur ders kitabı (3 puan oldukça uygun özellik)

33- Görsel öğelerin ilgili metnin yakınında yer alması

Resimleme, fotoğraf, şema vb. görsel öğelerin ilgili metnin hemen yanında üstünde veya altında yer alması(EK-1). Resim 70'te Almanya ya ait ders kitabında kullanılan görsellerin metnin yakınında kullanıldığı görülmüştür.

Was soll aus Deutschland werden?

Im Jahre 1815 ging eine lange Zeit der Revolution und der Kriege zu Ende.
Unter Napoleons Druck hatte sich das Deutsche Reich aufgelöst.
Würde es nun ein neues Reich geben?

M1 Europas Herrscher auf dem Wiener Kongress, 1815 (zeitgenössische Radierung)
Der Gastgeber ist Kaiser Franz von Österreich in weißer Uniform. Zu seiner Rechten sitzt König Friedrich Wilhelm III. von Preußen. Links von ihm steht Zar Alexander I. von Russland. Großbritannien und Frankreich sind durch Gesandte vertreten.

T2 Ein Deutscher Bund
Europa brauchte Frieden. Deshalb sollte kein Staat zu stark werden. Ein vereintes Deutschland hätte das europäische Gleichgewicht gestört. So dachten die führenden Männer des Wiener Kongresses. Und in Deutschland wollte natürlich auch keiner der vielen Könige und Fürsten auf seine Herrschaft verzichten. Deshalb einigten sie sich 1815 auf einen lockeren Zusammenschluss ihrer Staaten in einem Deutschen Bund. Im kleinsten dieser unabhängigen Länder lebten etwas mehr als 5000 Einwohner; die beiden größten, Österreich und Preußen, waren europäische Großmächte. Es gab keine zentrale Regierung, nur einen Bundestag in Frankfurt. In diesem „Bundestag“ saßen aber keine gewählten Volksvertreter, sondern die Gesandten der Regierungen.

T1 Der Wiener Kongress
In den Befreiungskriegen gegen Napoleon hatten in Deutschland Menschen aus allen Volksschichten große Opfer gebracht. Sie waren als Freiwillige begeistert in den Krieg gezogen oder hatten bereitwillig einen Teil ihrer Habe geopfert: Decken, Pferde und sogar ihre goldenen Eheringe. Viele träumten von einem starken Vaterland, in dem das Volk die Politik mitbestimmen sollte.

In Wien kamen im September 1814 Kaiser, Könige, Fürsten und Diplomaten zusammen. Nach dem Sturz Napoleons wollten sie Europa nach ihrer Vorstellung neu ordnen. Dabei sollte möglichst viel beim Alten bleiben. Am liebsten wollten die Könige und Fürsten ihre Länder wieder so regieren, wie sie das schon vor der Französischen Revolution getan hatten.

T3 Enttäuschte Hoffnungen
Besonders die vielen jungen Menschen, die für die Freiheit Deutschlands gekämpft hatten, waren bitter enttäuscht. Deutschland blieb weiterhin in viele Staaten zersplittert, und die Fürsten dachten gar nicht daran, das Volk an der Regierung zu beteiligen.

»

1. Wo trafen sich 1814/15 die Vertreter von über 200 Staaten und Städten?
Warum kamen sie zusammen?
(M 1, T 1)

2. In Europa gab es 1815 fünf Großmächte. Nenne sie aus M 1 und M 4.

3. Welche Lösung fanden die Staatsmänner auf dem Wiener Kongress für Deutschland? (T 2)

46

Resim 70: Almanya ders kitabı (3 puan oldukça uygun özellik)

34- Boşlukların etkili kullanılması

Sayfa düzenlemede öğrencinin zihnini karıştıracak, sıkışık ve kalabalık etkiden uzak durulması(EK-1). Resim 71’de Almanya ya ait ders kitabında metin üç sütuna ayrılmış ve sıkışık bir şekilde tasarlanmıştır. Resim 72’de de Kanada ders kitabında sayfa düzenlemesi karmaşıklığı önleyecek yeterlilikte tasarlanmıştır. Resim 73’te ise İsveç ders kitabında sayfa düzenlenmesinde sıkışık ve kalabalık etkiden uzak durulmuştur.

T5 Menschenrechte in Gefahr
Viele Staaten der Erde haben die Menschenrechte in ihre Verfassungen aufgenommen. Es geschieht aber immer wieder, dass sie nicht beachtet werden. In mehr als 150 Ländern wurden nach Berichten von amnesty international in den letzten Jahren Menschen misshandelt und gefoltert. In vielen Ländern wird die freie Meinungsäußerung behindert, Zeitungen werden verboten, unliebsame Journalisten oder Menschen, die offen ihre Meinung sagen, werden beseitigt. Oft werden sie ohne Gerichtsverhandlung in Gefängnisse oder Lager gesteckt. Oder aber sie werden ermordet.

M2 Ideen der französischen Menschenrechtserklärung:

1. Die Menschen werden frei und gleich an Rechten geboren und bleiben es. (...)

2. Der Zweck jeder staatlichen Vereinigung ist die Erhaltung der natürlichen und unverjähren Menschenrechte. Diese Rechte sind Freiheit, Eigentum, Sicherheit und Widerstand gegen Unterdrückung.

3. Der Ursprung jeder Herrschaft liegt wesensmäßig beim Volke (...)

4. Die Freiheit besteht darin, alles tun zu können, was einem anderen nicht schadet.

6. (...) Da alle Bürger vor dem Gesetz gleich sind, so sind sie auch alle in der gleichen Weise zu allen Ehrenämtern, öffentlichen Stellungen und Beschäftigungen gemäß ihren Fähigkeiten zugelassen, ohne einen

anderen Unterschied als den ihrer Kräfte und Geistesgaben.

10. Niemand darf wegen seiner Ansichten, selbst nicht der religiösen, bedrängt werden, vorausgesetzt, dass ihre Äußerung nicht die durch das Gesetz festgelegte öffentliche Ordnung stört.

11. Die freie Mitteilung der Gedanken und Ansichten ist eines der kostbarsten Menschenrechte; daher kann jeder Bürger frei sprechen, schreiben, drucken, mit dem Vorbehalt, dass er verantwortlich ist für den Missbrauch dieser Freiheit in dem von dem Gesetz festgelegten Fällen.

M3 Grundrechte im Grundgesetz der Bundesrepublik Deutschland:

Artikel 1
(1) Die Würde des Menschen ist unantastbar. Sie zu achten und zu schützen ist Verpflichtung aller staatlichen Gewalt.
(2) Das deutsche Volk bekennt sich darum zu unverletzlichen und unveräußerlichen Menschenrechten als Grundlage jeder menschlichen Gemeinschaft, des Friedens und der Gerechtigkeit in der Welt.

Artikel 2
(1) Jeder hat das Recht auf freie Entfaltung seiner Persönlichkeit, soweit er nicht die Rechte anderer verletzt und nicht gegen die verfassungsmäßige Ordnung oder das Sittengesetz verstößt.
(2) Jeder hat das Recht auf Leben und körperliche Unversehrtheit. Die Freiheit der Person ist unverletzlich (...)

Artikel 3
(1) Alle Menschen sind vor dem Gesetz gleich.
(2) Männer und Frauen sind gleichberechtigt.
(3) Niemand darf wegen seines Geschlechts, seiner Abstammung, seiner Rasse, seiner Sprache, seiner Heimat und Herkunft, seines Glaubens, seiner religiösen oder politischen Anschauungen benachteiligt oder bevorzugt werden.

Artikel 4
(2) Die ungestörte Religionsausübung wird gewährleistet.

Artikel 5
(1) Jeder hat das Recht, seine Meinung in Wort, Schrift und Bild frei zu äußern und zu verbreiten. ...

Lexikon

UNO (United Nations Organisation)
Die Vereinten Nationen wurden nach dem Ende des Zweiten Weltkrieges gegründet. Die UNO ist ein Zusammenschluss sehr vieler Staaten mit dem Ziel, den Frieden zu erhalten und die Rechte der Menschen zu schützen.

amnesty international (ai)
Eine Organisation, die sich für die Einhaltung der Menschenrechte in allen Ländern der Erde einsetzt.

Grundgesetz
Verfassung der Bundesrepublik Deutschland

4. Suche in den Auszügen aus der Erklärung der Menschenrechte und dem Grundgesetz Aussagen zu den Freiheitsrechten und vergleiche diese. (T4, M2, M3)

5. Welche Rechte finden sich noch in beiden Erklärungen, welche Rechte finden sich nur im Grundgesetz? (M2, M3)

* 6. Im Gemälde von Le Barbier wird mit einem Zeichen deutlich gemacht, dass sich die Erklärung der Menschenrechte auf die Ideen der Aufklärung beziehen. Findest du es? Erkläre. (M1)

25

Resim 71: Almanya ders kitabı (1 puan yetersiz özellik)

On July 6, 1534, Cartier recorded an encounter, near Gaspé Peninsula, with some people of Stadacona. He and some of his crew left their ship in a longboat — a boat with oars — so they could investigate the shore. Compare this encounter with the previous encounter. What is similar? What is different?

July 6, 1534

We caught sight of two fleets of canoes that were crossing a cove from one side to the other, which numbered in all some forty or fifty canoes. When one of the fleets reached the shore, a large number of people sprang out and set up a great clamour. They made frequent signs to us to come ashore, holding up some furs on sticks. But we were only one longboat and we did not care to go, so we rowed towards the other fleet, which was still on the water.

The people on shore, seeing we were rowing away, came after our boat in their canoes, showing many signs of joy and of their desire to be friends.

We waved to them to go back, which they would not do, but paddled so hard that they soon surrounded our longboat with their seven canoes. And when they had come alongside our longboat, we shot off two guns which frightened them so much that they began to paddle off in very great haste, and did not follow us any more.

— Adapted from Cartier's journal of 1534 in H.P. Biggar, *The Voyages of Jacques Cartier*. Ottawa: Public Archives of Canada, 1924 (Number 11), pages 49–51.

LANGUAGE LIVES!

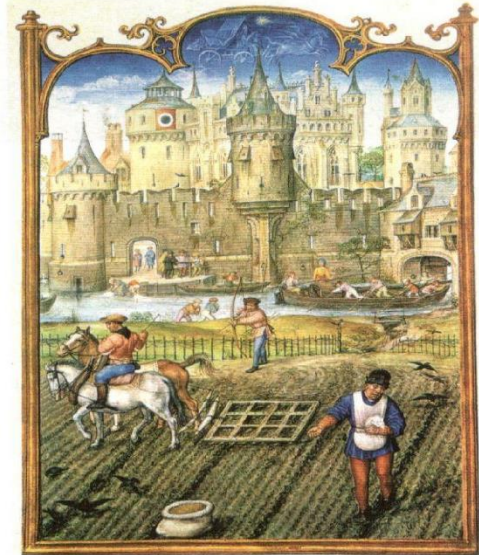
Cartier's voyages inspired the expression *faux comme diamants du Canada*—“false as diamonds from Canada.” The expression became common in France and the rest of Europe after 1543, when Cartier returned with “riches” he had found in Canada. But his diamonds were only quartz crystals and his gold only iron pyrite. Cartier was disgraced, and France stopped expeditions to Canada for nearly fifty years.

Did you know? Canada's name comes from a word in the language the people of Stadacona spoke — a language related to Iroquois. *Canada* is a version of *kanata*, meaning village or settlement.

Befolkningen växer och städer byggs

Omkring år 1000 började jordbruket gå bättre. Bogträet var en viktig uppfinning som hade kommit till Europa. När bonden selade på hästen ett bogträ kunde han använda alla hästens krafter. Då orkade hästen dra en plog. Med en plog blev fälarna djupare och det gick att vända på jorden. Tack vare bogträet och den nya plogen, kunde man nu odla sådan jord som tidigare varit för tung.

Klimatet blev också varmare, så det växte bättre på åkrarna. När maten räckte till fler växte befolkningen. I Europa var åren 1000 till 1300 en storhetstid. Nya områden odlades upp, städer och ståtliga kyrkor byggdes. Konst och vetenskap blomstrade.

Det börjar byggas fler städer i Europa

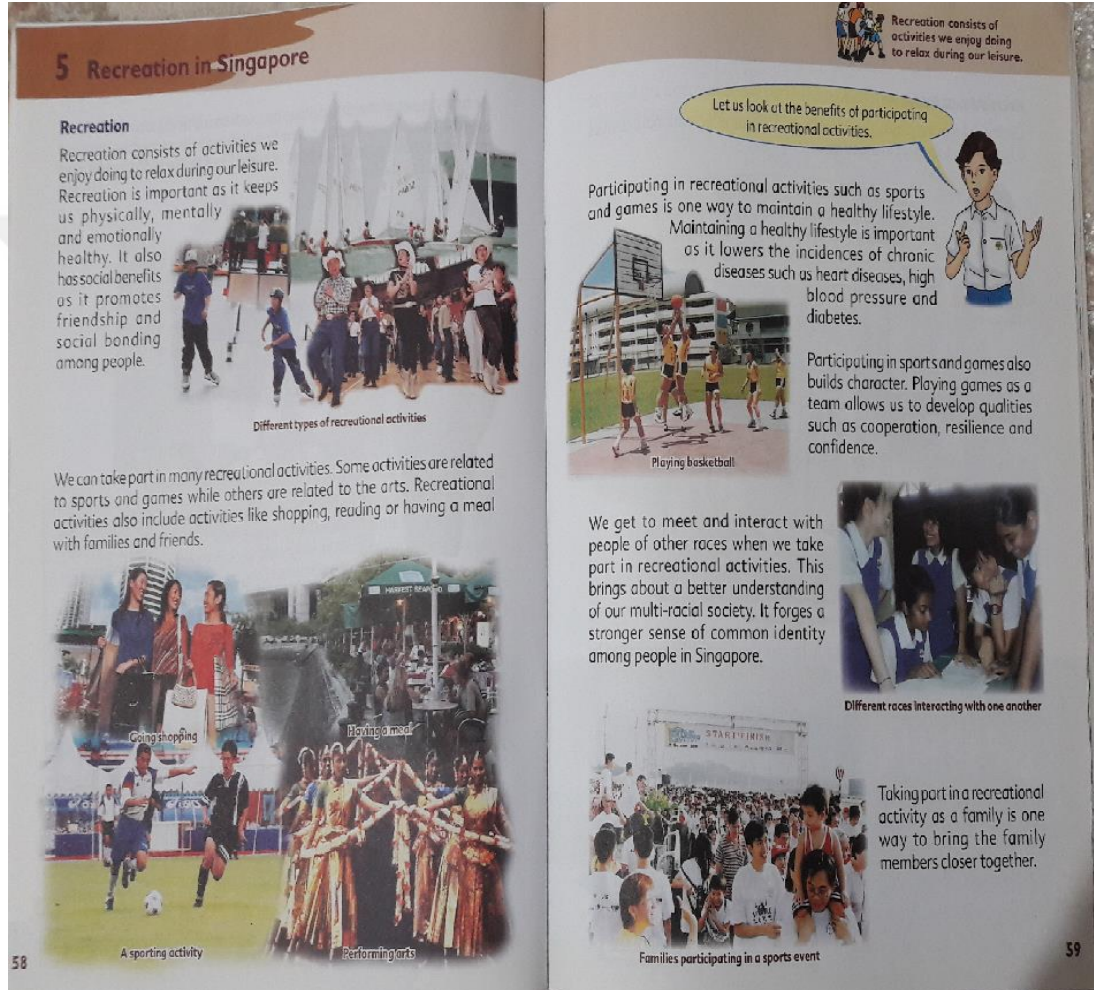
Fler människor kunde nu ägna sig åt annat än att arbeta med jordbruket, eftersom det fanns så mycket mat. Många kunde även köpa varor som inte var livsnödvändiga, som kryddor och vackra tyger. Köpmän började därför resa och köpa varor från olika områden. Ju fler som började handla med varandra, desto vanligare blev det att köpmännen betalade med silver och silvermynt. Längs kusterna byggdes hamnar för köpmännens skepp. Och det uppstod marknadsplatser i närheten av kloster och borgar, där det bodde människor som kunde betala.

Runt marknadsplatserna bosatte sig köpmän och hantverkare. För att få skydd mot rövare byggde de en mur runt sina hus. Allt fler flyttade dit, och marknadsplatserna blev till städer.

Bogträet tryckte inte på hästens luftstrupe när den skulle dra något tungt. Hästen blev nu använd också som dragdjur. En man sår för hand och hästen drar en enkel harv som myllar ner kornen. Hungliga fåglar vill kalasa på utsädet men en jägare med pilbåge försöker skrämman iväg dem.

35- Karşılıklı iki sayfanın birlikte düzenlenmesi

Karşılıklı iki sayfanın tek bir kompozisyon olarak düşünülmesi(EK-1). Resim 74'te Singapur ders kitabında karşılıklı iki sayfanın üst tarafı aynı renkle boyanmıştır. Resim 75'da Danimarka ders kitabında karşılıklı iki sayfa renkleri yönüyle birlikte düzenlenmiştir. Resim 76'de ise Polonya ders kitabın da karşılıklı iki sayfa hem renklerle hem de görselle birlikte düzenlenmiştir.

Resim 74: Singapur ders kitabı (1 puan yetersiz özellik)

Grundloven i sin første udformning fra 1849. Grundloven er underlagt ændringer i løbet af tiden.

Grundloven og dens betydning

Den 5. juni er grundlovsdag. Det fejrer mange danskere med en fri-dag. Grundlovsdag er højt. Over hele landet afholdes grundlovsdage hvor politikerne og andre kendte mennesker taler. Grundlovsdagen er en festdag for demokratiet i Danmark.

Den 5. juni 1849 fik Danmark sin første grundlov. Lovens indhold er de regler, der ligger til grund for det danske samfund.

166 Samfundsstudier

og af staten eller af andre mennesker. Kun hvis det er meget vigtigt for samfundet, kan du tvinges til mod din vilje at stå på noget, du selv og så skal du have fuld erstatning for det. Et eksempel: Samfundet har bestemt at bygge et jernbanespor mellem to byer. Hvis du ikke frivilligt sælger jorden, kan du blive dømt til at sælge den mod fuld erstatning.

- Det betyder, at enhver, der ønsker det, kan få erstatning (men det er ikke en ret at have erstatning).
- De, som ikke kan forsørge sig selv, kan få hjælp af samfundet.
- Den personlige frihed er ukrænkelig. Man kan ikke blive sat i fængsel på sin politiske eller religiøse overbevisning eller afstammelse.
- Den evangelisk-lutherske kirke er den danske statskirke og støttes af staten. Kongen eller dronningen skal tilhøre den evangelisk-lutherske kirke.

Grundloven fortæller således, at Danmark er et valg-løst samfund, hvor man lægger vægt på borgernes frihed, og at samfundet tager sig af de svage.

De nye medlemmer af Folketinget skal skrive deres navn på, at de vil overholde grundloven. Her ses medlemmerne af grønlandske folketingsråd i Nuuk.

Skal vi have en ny grundlov?

Den nuværende grundlov er fra 1953. Nogle mener, at vi skal have en ny grundlov. Men der er ikke enighed om, hvad der skal stå i den.

Grundloven er svær at ændre. Først skal den nye grundlov vedtages af Folketinget. Så skal den udskrives nyt valg til Folketinget. Derefter skal det nye Folketing vedtage den nye grundlov. Og så skal den til folkeafstemning. Ved folkeafstemningen skal mindst 40 % af vælgerne stemme for grundlovsændringen. Hvis fx 39 % stemmer for og 21 % stemmer imod, bliver den nye grundlov ikke gennemført.

I forbindelse med den nye grundlov diskuteres følgende spørgsmål:

- Skal kongehuset afskaffes til fordel for en republik? Skal kongen eller dronningen erstattes af en præsident? Den nuværende grundlov siger: "Regeringsformen er indskrænket monarkisk." (paragraf 2)
- Skal en katolik, en buddhist, en hindu, en jøde, en muslim eller en ateist kunne blive konge eller dronning af Danmark? Eller præsident? Den nuværende grundlov siger: "Kongen skal tilhøre den evangelisk-lutherske kirke." (paragraf 6)
- Skal statsministeren vælges direkte af vælgerne? Vælgerne stemmer altså om, hvilken person, de ønsker som statsminister. Den person, der får flest stemmer, bliver statsminister. Den nuværende grundlov omfatter ikke denne mulighed for at udpege en statsminister.
- Skal der være folkeafstemning om et spørgsmål, hvis fx 10 % af vælgerne skriver under på, at de vil have en folkeafstemning? Der er intet i den nuværende grundlov om en sådan regel.
- Skal stat og kirke adskilles? Den nuværende grundlov siger: "Den evangelisk-lutherske kirke er den danske folkekirke og understøttes som sådan af staten"

Hvem bestemmer i politik i Danmark? 167

Resim 75: Danimarka ders kitabı (2 puan uygun özellik)

36- Sayfa numarasının ayrı bir tasarım ögesi olarak düzenlenmesi

Sayfa numarasının metinden bağımsız olarak tasarlanması(EK-1). Resim 77’de ABD ders kitabında sayfa numaraları farklı bir tasarım olarak tasarlanmadığı görülmüştür. Resim 78’de Fransa ders kitabında sayfa numaralarının altı renklendirilmiş.

Walls were made of stone and sun-dried bricks, called **adobe**. When the Spanish explored the Southwest in the early 1500s, they called these houses **pueblos** (PWEHB lohzh), or villages. Similar in some ways to modern apartment buildings, pueblos could shelter hundreds of families.

At Pueblo Bonito, in New Mexico’s Chaco Canyon, a giant house was once home to 1,000 people. Its 800 rooms are tiny, but the Anasazis spent much of their time in sunny, outdoor courtyards. The house has no stairways or hallways. To reach rooms on the upper floors, people climbed steep ladders.

Cliff dwellings

Sometime between 1,000 and 800 years ago, some Anasazis sought protection from warlike neighbors. To make their villages harder to attack, they built adobe houses along the cliffs that dotted the region. Toe-holds cut into the rock let the Anasazis climb up and down the cliff walls. On top of the cliffs, they planted corn and other crops.

Anasazi pottery

A network of roads connected Anasazi villages. Along these roads, traders carried cotton, sandals made from yucca leaves, and blankets woven from turkey feathers. Some Anasazi traders headed into present-day Mexico to trade with people there.

In the late 1200s, the Anasazis abandoned most of their villages. Archaeologists think that a **drought**, or long dry spell, hit the region. One legend speaks of such a disaster:

“ Snow ceased in the north and the west; rain ceased in the south and the east; the mists of the mountains above were drunk up; the waters of the valleys below were dried up. . . . Our ancestors who dwelt in the cliffs fled . . . when the rain stopped long, long ago. ”

Later, some of the Anasazis may have gone back to their homes. Most, however, became part of other cultures. Today, descendants of these early people preserve traditions of the ancient Anasazi culture.

★ Section 1 Review ★

Recall

- Identify** (a) Native American, (b) Mound Builder, (c) Hohokam, (d) Anasazi.
- Define** (a) glacier, (b) artifact, (c) archaeology, (d) culture, (e) adobe, (f) pueblo, (g) drought.

Comprehension

- How did ancient people first arrive in the Americas?
- Describe three kinds of evidence that archaeologists study.

- (a) How did the Hohokams farm the desert? (b) Why did the Anasazis abandon their villages?

Critical Thinking and Writing

- Applying Information** Review the subsection The First Americans Migrate From Asia on page 30. How does the information in this subsection support the idea that geography affects history?
- Recognizing Points of View** Why have archaeologists and Native Americans sometimes clashed over the digging up of burial grounds?

Activity Writing a Survival Plan Unplug that computer! Circumstances have forced you to live for a year in the desert Southwest. Write a plan explaining how you might adapt to your environment, as early Native Americans did. Consider all your options!

Chapter 2 ★ 35

Resim 77: ABD ders kitabı (1 puan yetersiz özellik)

4 D'Alembert et le monde des Lumières

a Parmi les amis de d'Alembert

Marie-Thérèse Geoffrin (1699-1777)

Célèbre pour sa beauté et son esprit, elle fait de son salon rue Saint-Honoré l'un des centres de la vie parisienne. Elle y reçoit d'Alembert, Diderot, Voltaire, et bien d'autres philosophes et artistes de son temps. Elle tient une correspondance suivie avec les monarques éclairés d'Europe comme Catherine II de Russie ou Stanislas de Pologne.

Denis Diderot (1713-1784)

Écrivain, critique d'art, philosophe, il dirige avec d'Alembert la publication de l'*Encyclopédie* pour laquelle il rédige plus d'un millier d'articles. Invité par Catherine II de Russie, il séjourne à Saint-Petersbourg entre octobre 1773 et mars 1774.

François-Marie Arouet, dit Voltaire (1694-1778)

Il est l'un des chefs de file des Lumières. Écrivain et philosophe, il combat pour la tolérance et contre le fanatisme. Inquiété pour ses idées religieuses et politiques, il passe une partie de sa vie loin de France. Il séjourne plusieurs années à la cour de Frédéric II de Prusse. Il est un ami fidèle de d'Alembert.

Julie de Lespinasse (1732-1776)

À partir de 1764, elle reçoit, dans son salon de la rue de Bellechasse à Paris, Condorcet, Turgot, Montesquieu. On a pu dire de son salon qu'il était le « laboratoire » de l'*Encyclopédie*. Elle est liée à d'Alembert par une amitié profonde.

b D'Alembert, un homme apprécié

De cette société [le salon de Mme Geoffrin], l'homme le plus gai, le plus animé, le plus amusant dans sa gaieté, c'était d'Alembert. Après avoir passé sa matinée à chiffrer de l'algèbre et à résoudre des problèmes de dynamique et d'astronomie, il sortait de chez sa vitrière comme un écolier échappé du collège, ne demandant qu'à se réjouir ; et, par le tour vif et plaisant que prenait alors cet esprit si lumineux, si profond, si solide, il faisait oublier en lui le philosophe et le savant, pour n'y plus voir que l'homme aimable.

J.-F. Marmontel, *Mémoires d'un père pour servir à l'instruction de ses enfants*, 1800.

5 L'impératrice de Russie et d'Alembert

Je vous sais trop honnête homme pour attribuer vos refus à la vanité ; je sais que la cause n'en est que l'amour du repos pour cultiver les lettres et l'amitié. Mais à quoi tient-il ? Venez avec tous vos amis ; je vous promets, et à eux aussi, tous les agréments et facilités qui peuvent dépendre de moi ; et peut-être vous trouverez plus de liberté et de repos que chez vous (...). J'avoue que l'éducation de mon fils me tient si fort à cœur, et vous m'êtes si nécessaire, que peut-être je vous presse trop. Pardonnez mon indiscretion en faveur de la cause, et soyez assuré que c'est l'estime qui m'a rendue si intéressée.

Catherine.

D'après une lettre manuscrite de Catherine II de 1758, impératrice de Russie à d'Alembert.

Questions

Se situer dans le temps et dans l'espace

1 À quelle époque vit d'Alembert ? Dans quelle ville ?

Décrire et expliquer

2 Docs 1, 4 et 5. Quelle est l'origine sociale de d'Alembert ? Dans quel milieu évolue-t-il ensuite ? Retrouvez deux éléments montrant sa réussite.

3 Docs 1, 2 et 4. Quel est le rôle de d'Alembert dans l'élaboration de l'*Encyclopédie* ? Avec qui le partage-t-il ?

4 Docs 2 et 3. Montrez que la science est mise à l'honneur au XVIIIe siècle.

5 Docs 1 à 4. Pourquoi peut-on dire que d'Alembert est un savant ?

6 Docs 1 et 3. Qui s'oppose aux idées développées dans l'*Encyclopédie* ? Comment ? Selon vous, pourquoi ?

Récit

Racontez la vie et l'œuvre du savant d'Alembert en montrant qu'elles symbolisent l'esprit des Lumières du XVIIIe siècle.

Conseils

Pour écrire ou dire votre récit :

- évoquez la reconnaissance de ses travaux ;
- dites dans quel milieu il évolue et quelles idées il défend avec les philosophes de son temps ;
- montrez que sa liberté de pensée a des conséquences sur sa vie.

Resim 78: Fransa ders kitabı (2 puan yeterli özellik)

4.5. İncelenen Ders Kitaplarının Kapak Tasarımının Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular ve Yorum

Ders kitaplarının öğrenciyle ilk etkileşimi kapak üzerinden olur. Kapak tasarımı iyi düzenlenmiş bir ders kitabının öğrenciler tarafından daha çok tercih edilebileceği söylenebilir. Kapak üzerinde bulunan bilgilerin ve görsellerin kitabı tanıtıcı kılması ve içeriği yansıtması gerekir. Ders kitaplarının kapak tasarımı 6 maddeden oluşmaktadır. Gelişmiş ülkelerin ders kitaplarındaki kapak tasarımı karşılaştırmalı sunumu aşağıda tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5.

Kapak Tasarımı

		ABD	ALMANYA	DANİMARKA	FİNLANDIYA	FRANSA	İSVEÇ	JAPONYA ¹	KANADA ²	POLONYA	SİNGAPUR ³	TÜRKİYE
37	İçerik ve sayfa düzeni ile ilişkili olması	3	3	1	3	3	3	3	-	3	3	3
38	Sırt yazısının yukarıdan aşağıya doğru yazılması	3	1	3	3	1	3	3	-	3	-	3
39	Kapak bilgilerine dikkat edilmesi	2	3	2	3	2	2	2	-	3	3	3
40	Yazı karakterinin seçimine dikkat edilmesi	1	3	3	3	3	3	-	-	3	1	3
41	Ön ve arka kapağın bir bütün olarak tasarlanması	3	3	3	3	3	3	1	-	3	3	3
42	Kapağın estetik ve albenili hazırlanması	2	2	1	2	3	2	2	-	3	3	3
	Toplam	14	15	13	17	15	16	11	-	18	13	18

Gelişmiş ülkelerin sosyal bilgiler ders kitaplarının kapak tasarımıyla ilgili durumu karşılaştırmalı olarak tablo 5’te gösterilmiştir. Altı maddenin tamamında kapak tasarımıyla ilgili en yüksek puana sahip ülkeler Polonya ve Türkiye sosyal bilgiler ders kitabı olduğu görülmektedir. Kapak tasarımıyla ilgili Polonya ve Türkiye ders kitabı oldukça uygun bir şekilde tasarlanmıştır. Tablo 5 incelendiğinde 37. ve 41. madde ile

¹ Japonya yazı karakteri incelenemediğinden puanlanmamıştır.

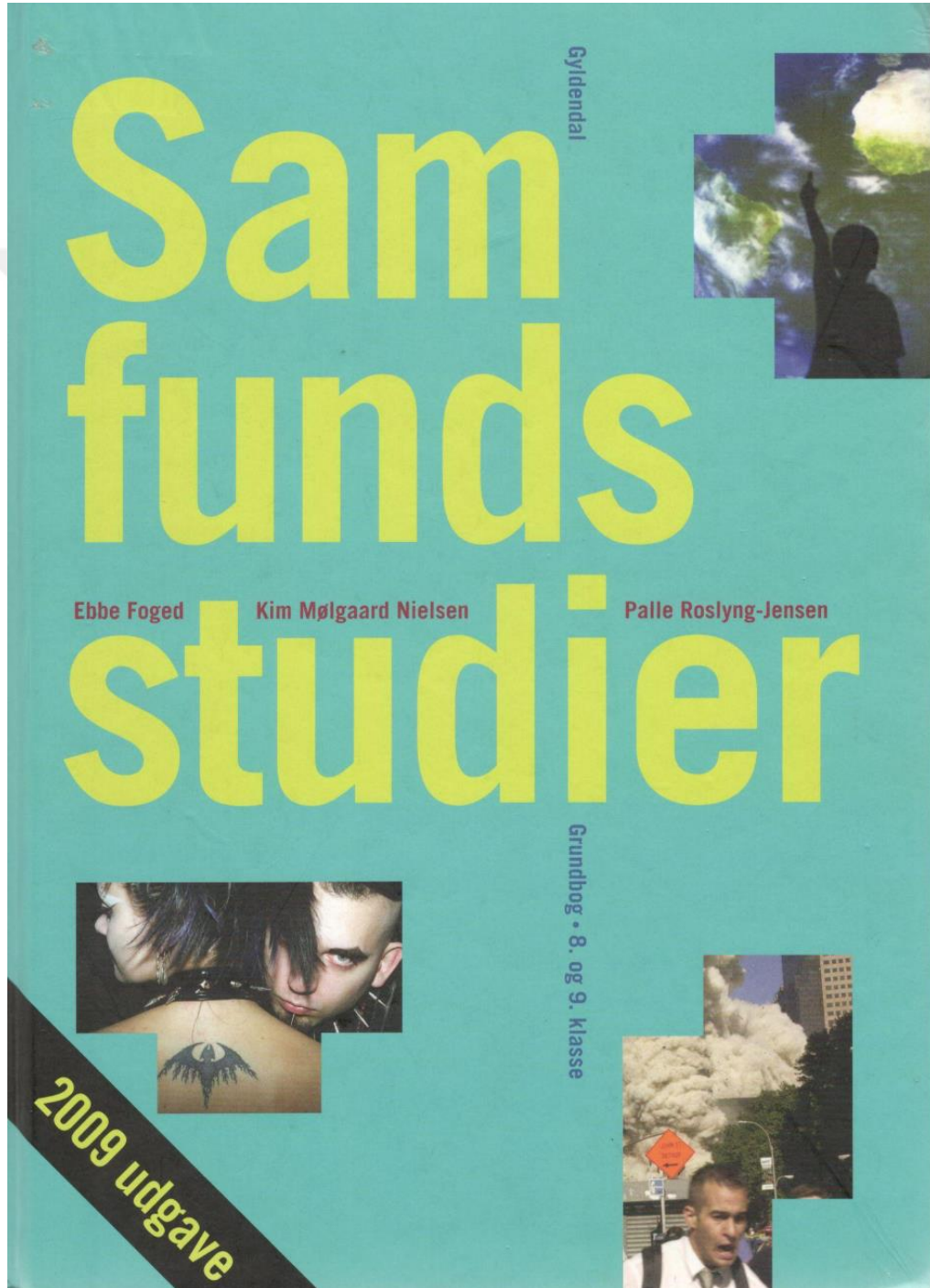
² Kanada ders kitabı e-kitap olarak incelendiği için puanlanamamıştır.

³ Singapur ders kitabının sırtı olmadığından puanlanamamıştır.

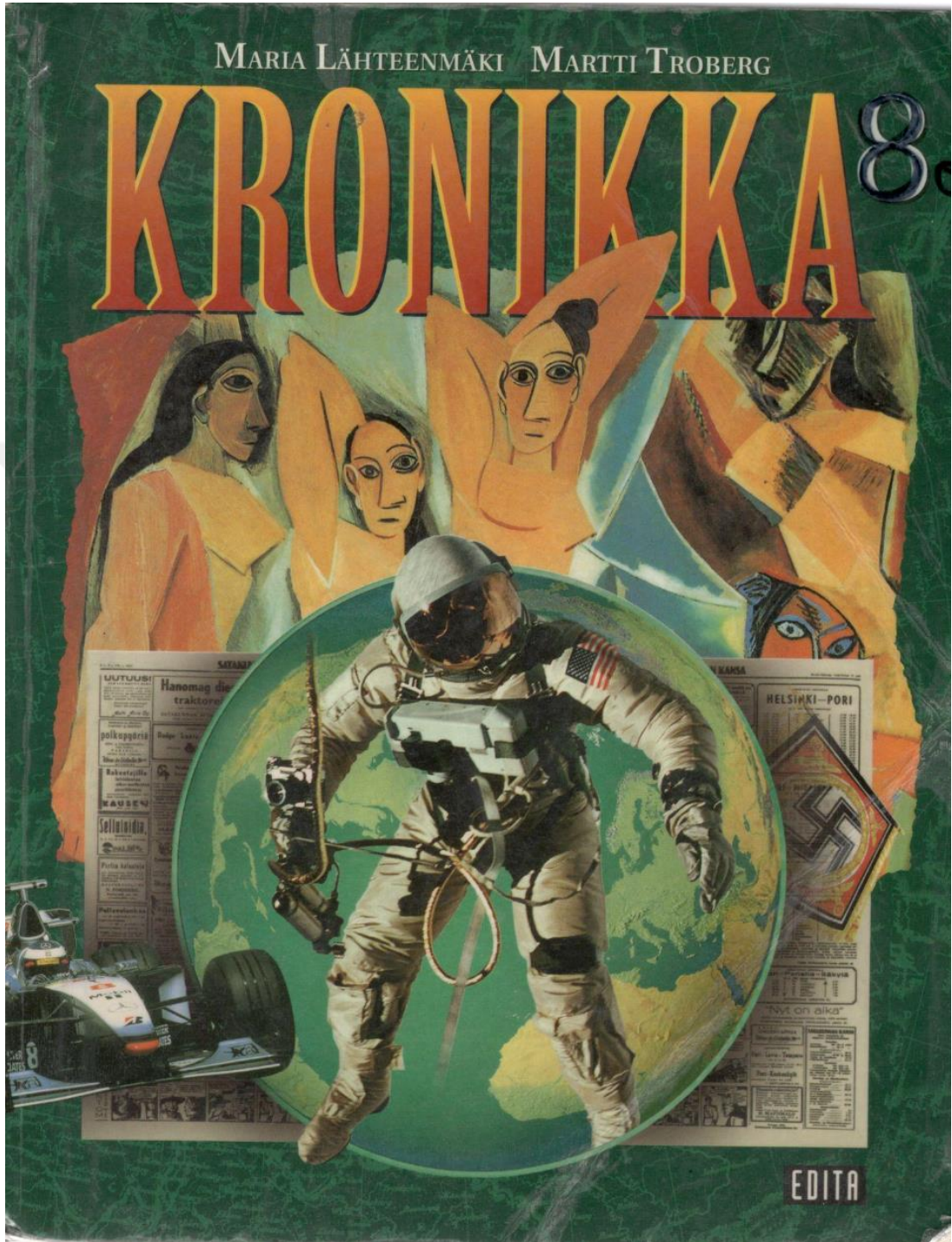
ilgili incelenen ülkelerin ders kitapları en çok puanı almış olup buna göre oldukça uygun olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda incelenen eğitim alanında gelişmiş ülkelere Danimarka dışında diğer ülkeler ve Türkiye'nin sosyal bilgiler ders kitaplarında kapağın içerik ve sayfa düzeniyle ilişkili olduğu görülmüştür. Aynı şekilde kapak tasarımı olarak ders kitaplarında ön ve arka kapağın bir bütün olarak tasarlanması ile ilgili kritere, Japonya hariç incelenen ülkelerin ve Türkiye'nin sahip olduğu ve oldukça uygun olduğu anlaşılmaktadır. Singapur ders kitabı sayfa sayısı olarak az olduğu için sırt yazısının yukarıdan aşağıya doğru yazılması kriterine göre incelenememiştir. Japon ders kitabı başka bir alfabe kullandığı için yazı karakterinin seçimine dikkat edilmesi kriterine göre incelenememiştir. Kanada ders kitabı e-kitap olarak incelendiği için kapak tasarımıyla ilgili kriterlerle incelenememiştir.

37- İçerik ve sayfa düzeni ile ilişkili olması

Kapak tasarımıının içerik ve sayfa tasarımı ile biçem anlayışı bakımından tutarlı olması(EK-1). Resim 79’da Danimarka ders kitabının kapağındaki görsellerin içerik ve sayfa tasarımıyla tutarlı olmadığı görülmüştür. Resim 80’de Finlandiya ders kitabının kapağı ve sayfa tasarımı uyumludur.

Resim 79: Danimarka ders kitabı (1 puan yetersiz zellik)

Resim 80: Finlandiya ders kitabı (3 puan oldukça uygun özellik)

38- Sırt yazısının yukarıdan aşağıya doğru yazılması

Kitapların özellikle raflarda taranırken sırt yazısının kolaylık sağlaması için yukardan aşağıya tasarlanması(EK-1). Resim 81’de Fransa ders kitabında sırt yazısı aşağıdan yukarı doğru yazılmıştır. Resim 82’de ise Polonya ders kitabında sırt yazısı yukarıdan aşağıya doğru yazıldığı görülmüştür.

Resim 81: Fransa ders kitabı (1 puan yetersiz özellik)

Resim 82: Polonya ders kitabı (3 puan oldukça uygun özellik)

39- Kapak bilgilerine dikkat edilmesi

Kitabın kapağında ve sırtında yayın evi, yazar, kitap adı ve öğrenci sınıf düzeyinin yazılmış olması. İç kapakta ise kapak bilgileri dışında kapak, sayfa tasarımcısı ve resimleyenini yani tasarımcının adlarının bulunması(EK-1). Resim 83'te Japon ders kitabının kapak ve sırtında olması gereken bilgilerin hepsi yoktur. Resim 84'te Türkiye ders kitabının kapak ve sırtında yer alması gereken bilgilerin tam olduğu görülmüştür.

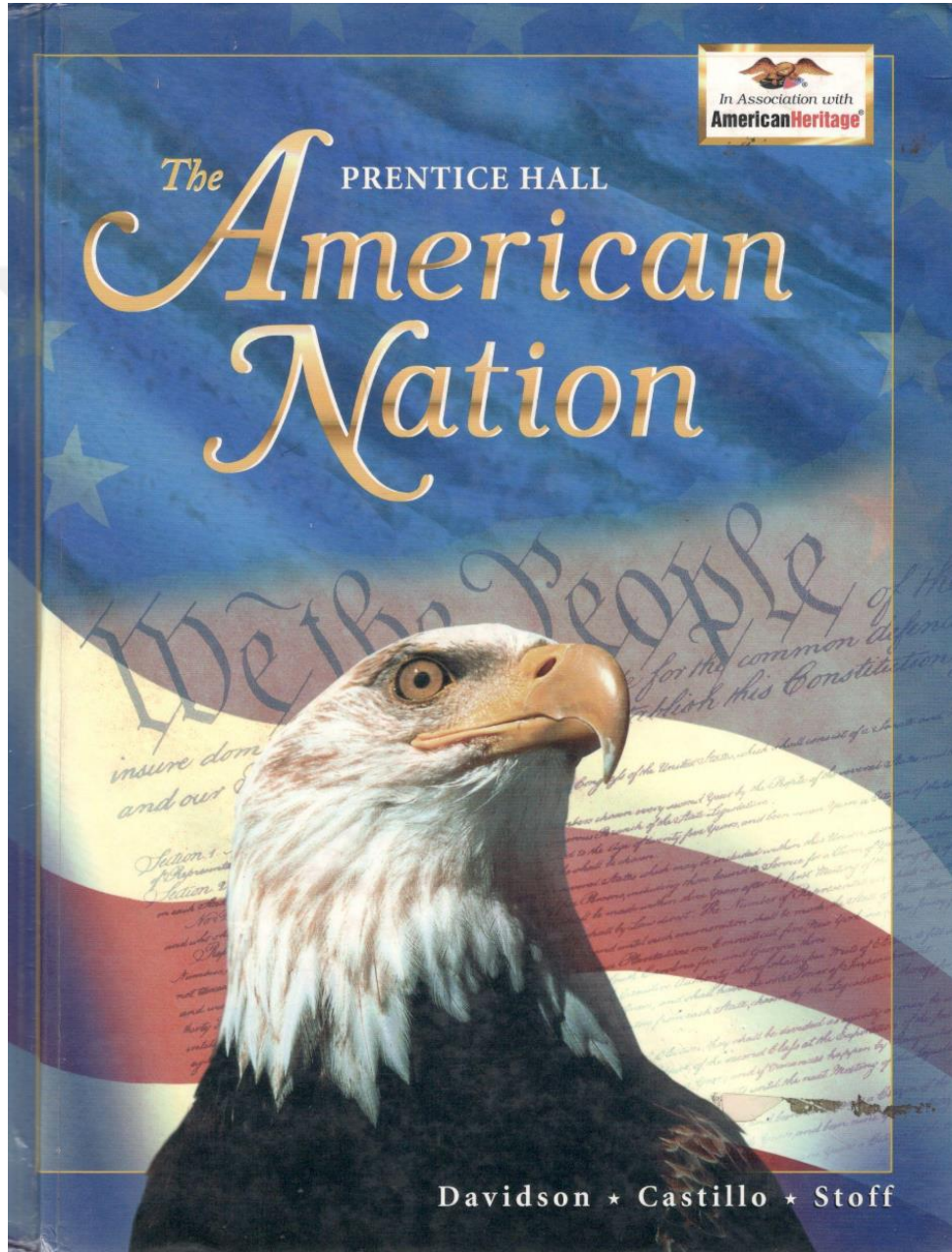
Resim 83: Japonya ders kitabı(2 puan uygun özellik)

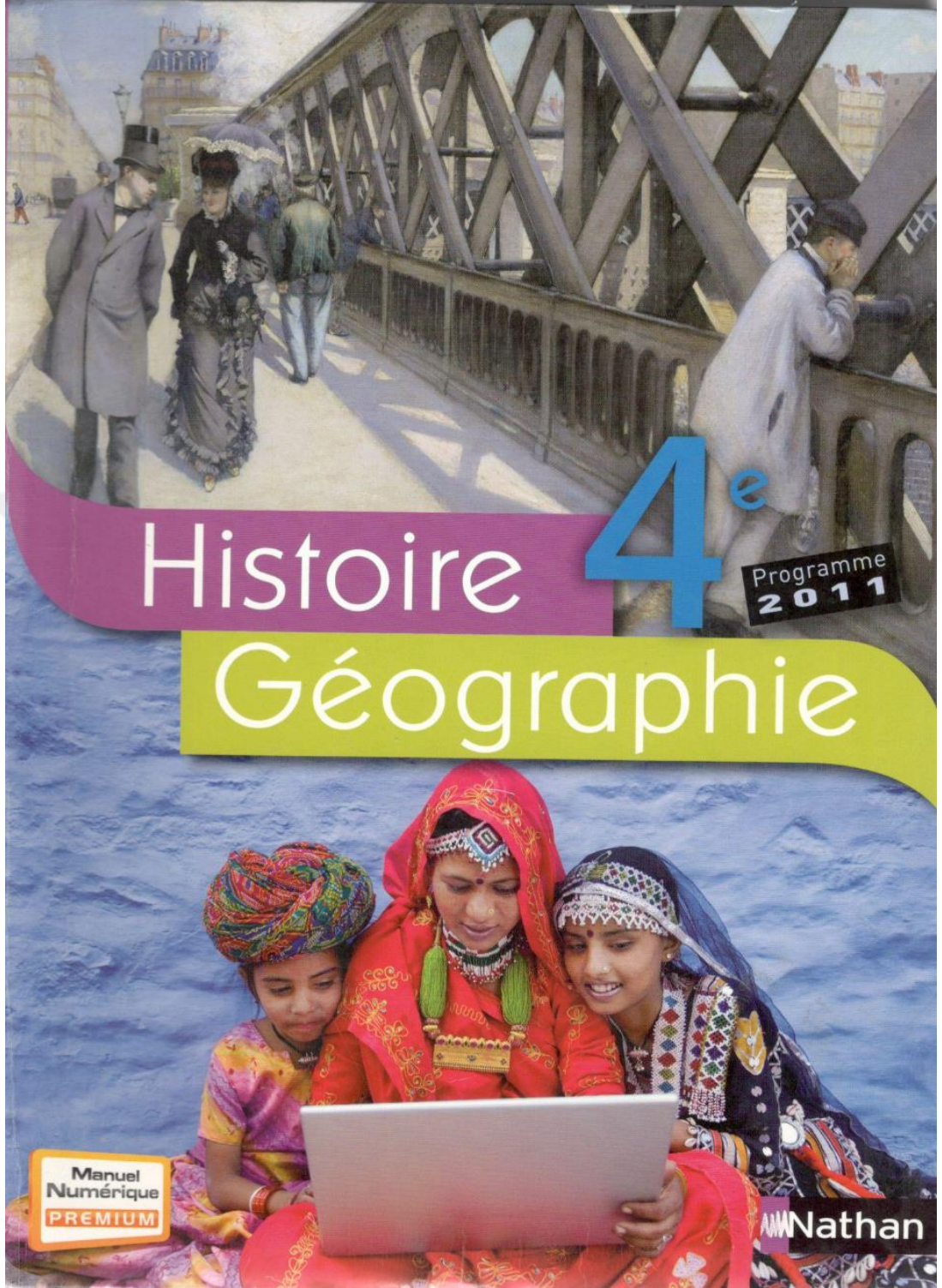
Resim 84: Türkiye ders kitabı (3 puan oldukça uygun özellik)

40- Yazı karakterinin seçimine dikkat edilmesi

Karmaşık bir etki yaratmaması için kapakta çok çeşitli yazı karakterlerinin kullanılmaması(EK-1). Resim 85’te ABD ders kitabının kapağında birden fazla yazı karakteri kullanıldığı görülmüştür. Resim 86’da Fransa ders kitabında kapak tasarımında yazı karakterinde çeşitlilik bulunmamıştır.

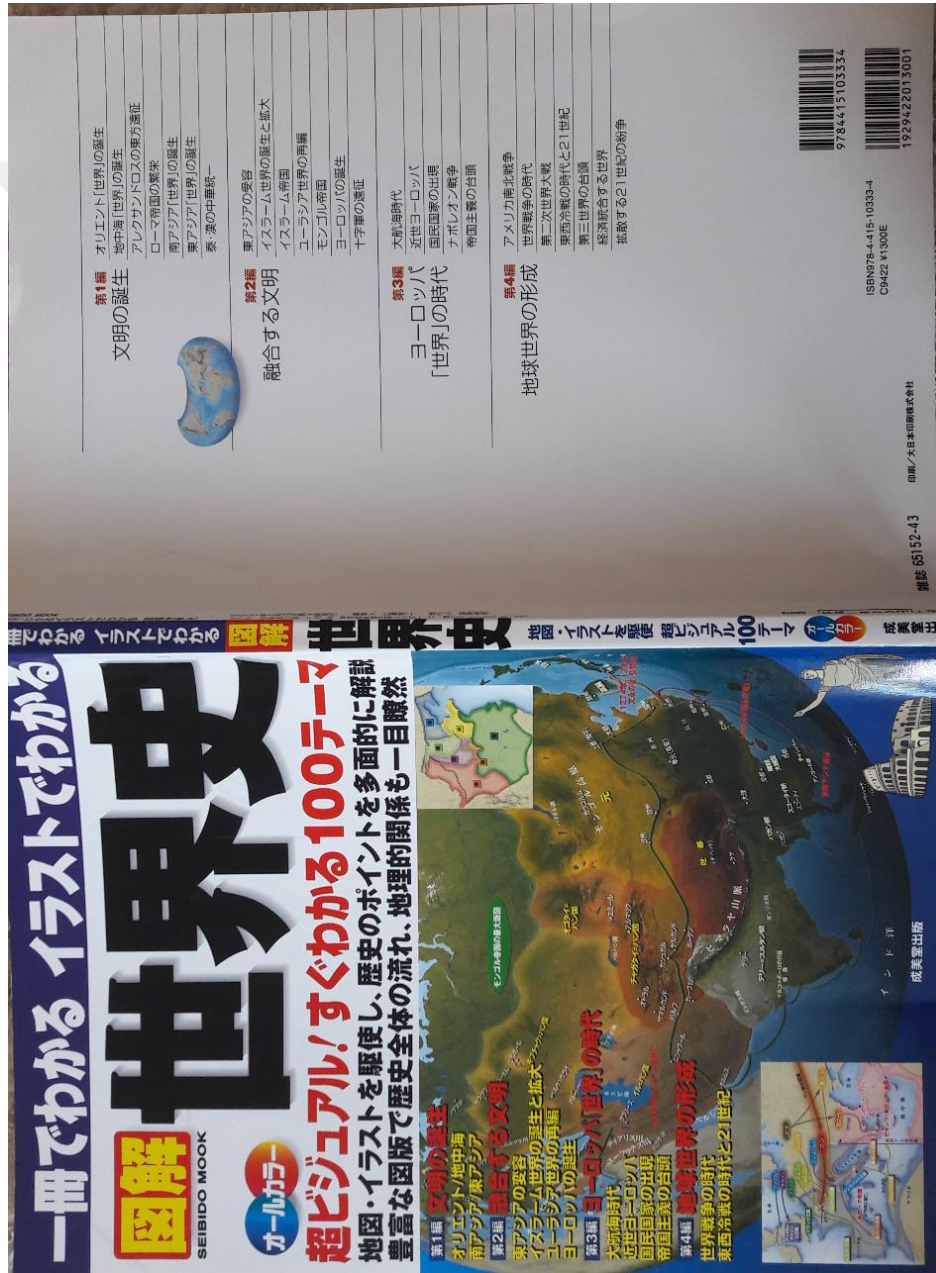
Resim 85: ABD ders kitabı (1 puan yetersiz özellik)

Resim 86: Fransa ders kitabı (3 puan oldukça uygun özellik)

41- Ön ve arka kapağın bir bütün olarak tasarlanması

Kapağın ön, arka ve sırt kısmının birlikte bir bütünlük içinde, birbirleriyle ilişkili ve tutarlı olarak düzenlenmesi(EK-1). Resim 87’de Japon ders kitabında ön ve arka kapakların bir bütün olarak tasarlanmadığı görülmüştür. Resim 88’de Türkiye ders kitabında ön ve arka kapağı sadece renk olarak bir bütünlük görülmüştür. Resim 89’da ise Polonya ders kitabında ön ve arka kapağın hem renk hem de görsel olarak bir bütünlük içinde tasarlandığı görülmüştür.

Resim 87: Japonya ders kitabı (1 puan yetersiz özellik)

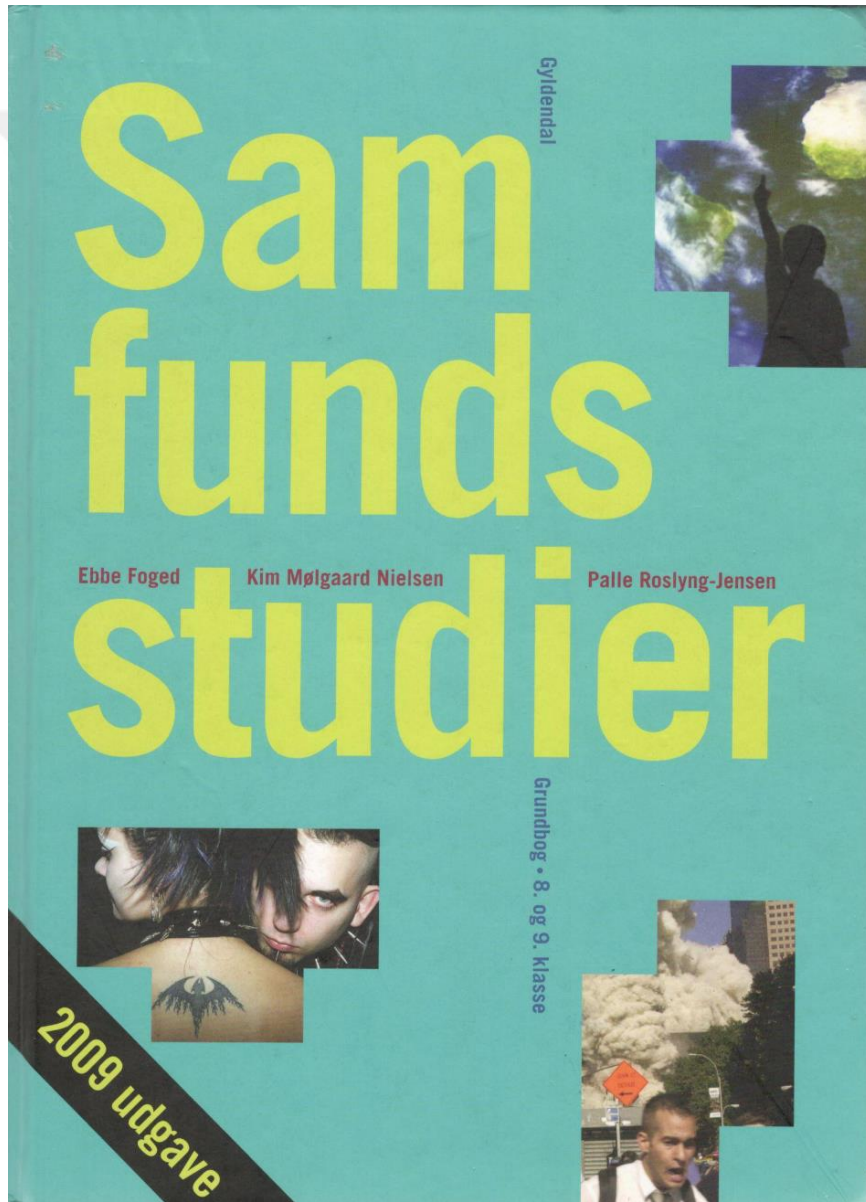
Resim 88: Türkiye ders kitabı (2 puan uygun özellik)

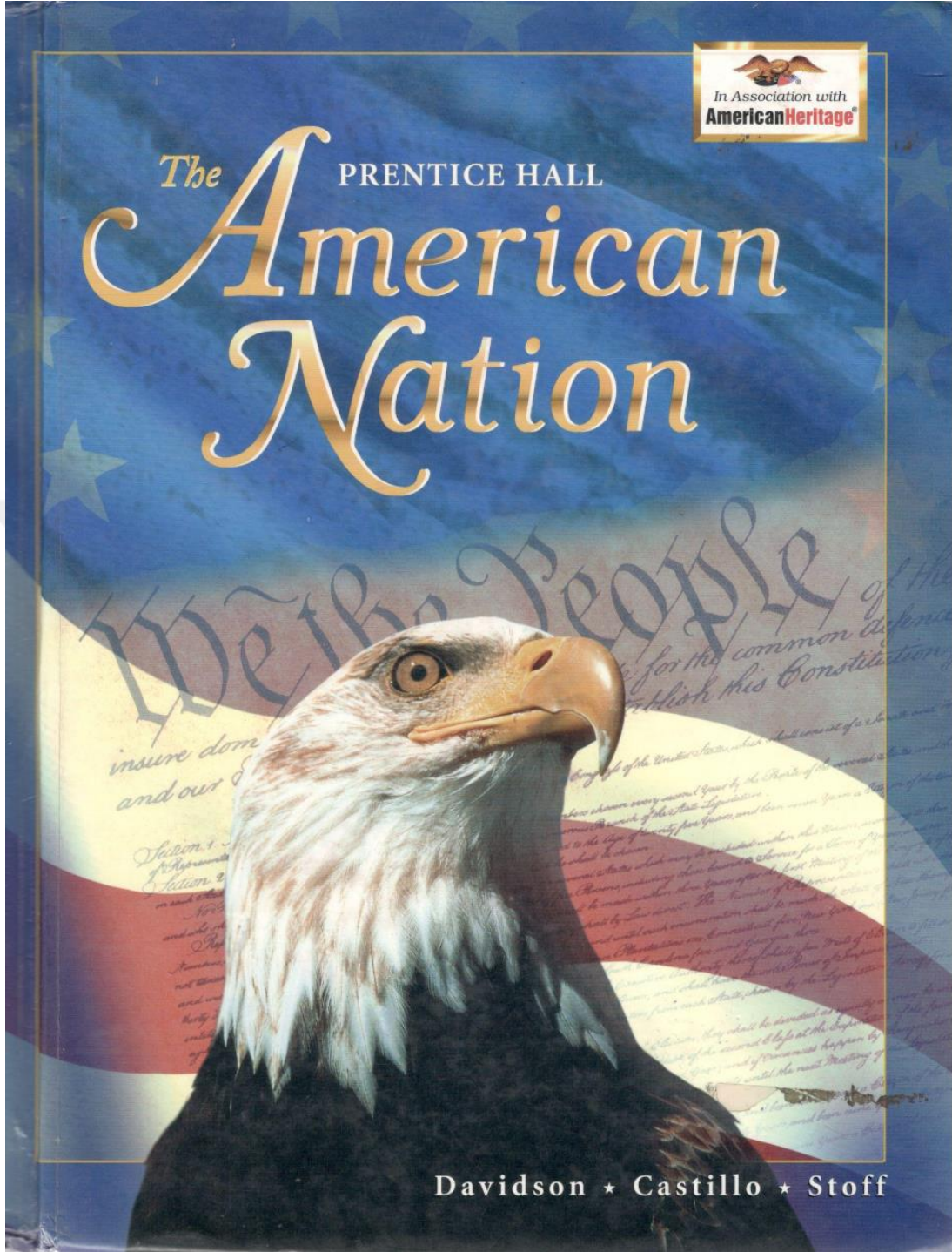
Resim 89: Polonya ders kitabı (3 puan oldukça uygun özellik)

42- Kapağın estetik ve albenili hazırlanması

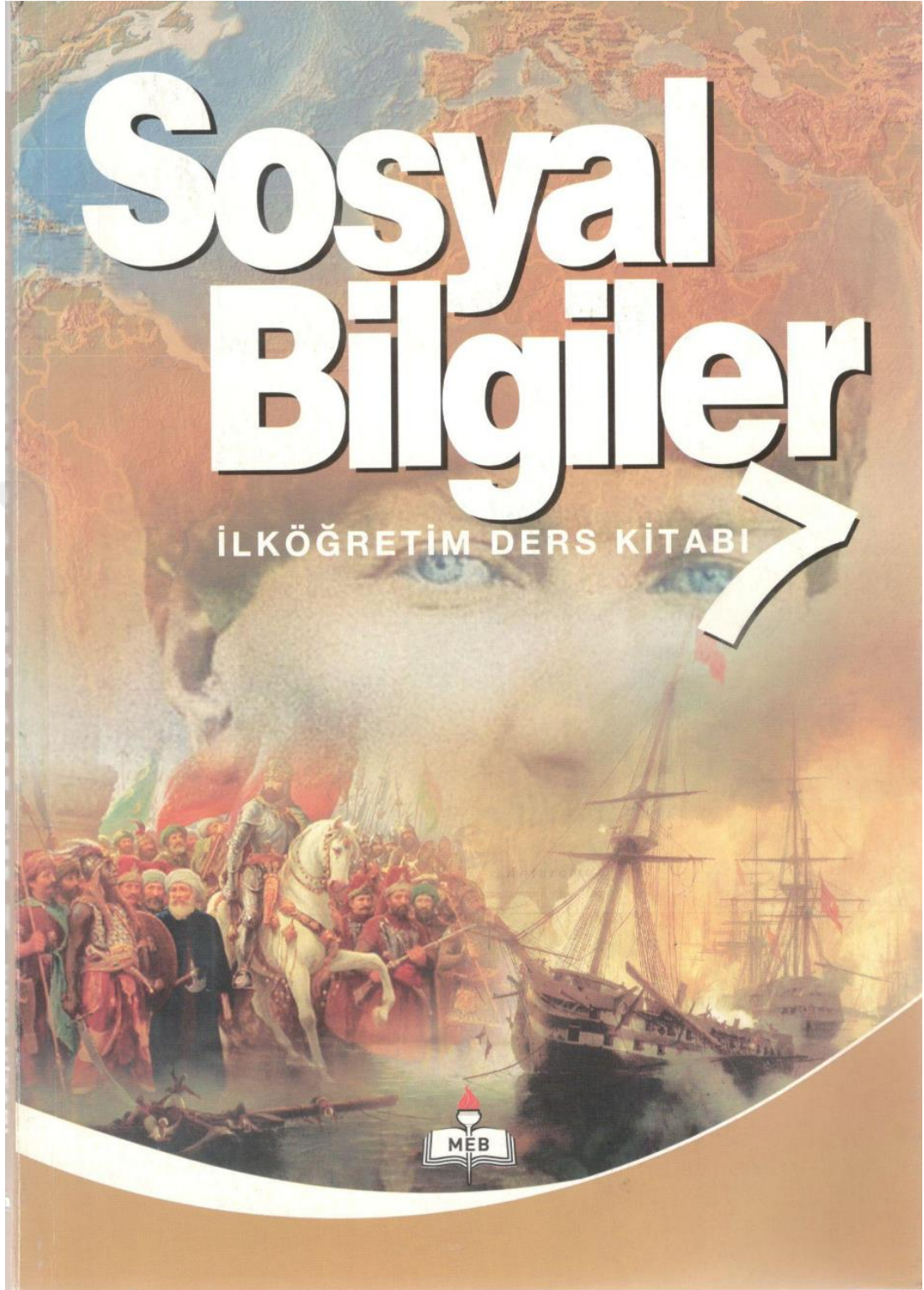
Kapak tasarımında kullanılan görsel öğelerin, yazıların ve diğer elemanların düzenlenmesinde estetik ve ilgi çekici, özgün bir biçim anlayışını yansıtması(EK-). Resim 90'da Danimarka ders kitabının kapağında kullanılan görsellerin ilgi çekici olmadığı görülmüştür. Resim 91'de ABD ders kitabının kapağında ABD'yi temsil eden kartal başı kullanılarak ilgi çekici hale getirildiği görülmüştür. Resim 92'de ise Türkiye ders kitabının kapağında kullanılan görsellerin ilgi çekici ve bir estetik anlayış gözeterek hazırlandığı görülmüştür.

Resim 90: Danimarka ders kitabı (1 puan yetersiz özellik)

Resim 91: ABD ders kitabı (2 puan uygun özellik)

Resim 92: Türkiye ders kitabı (3 puan oldukça uygun özellik)

4.6. İncelenen Ders Kitaplarının Üretime Yönelik Dış Yapısının Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular ve Yorum

Ders kitaplarından istenilen verimi alabilmek için dikkat edilmesi gereken hususlardan biri de ders kitaplarının üretime yönelik dış yapı özellikleridir. Ders kitabının oluşumunda kullanılan malzemenin niteliği ders kitabının dayanıklılığına etki ettiğinden yüksek düzeyde verim alabilmek için belli standartları taşıyan malzemenin kullanılması gerekmektedir. Ders kitaplarının üretime yönelik dış yapı özellikleri 6 maddeden oluşmaktadır. Gelişmiş ülkelerin ders kitaplarındaki üretime yönelik dış yapı özellikleri karşılaştırmalı sunumu aşağıda tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6.

Üretime Yönelik Dış Yapı Özellikleri

		ABD	ALMANYA	DANİMARKA	FİNLANDİYA	FRANSA	İSVEÇ	JAPONYA	KANADA ⁴	POLONYA	SİNGAPUR	TÜRKİYE
43	Kitap boyutlarının öğrenci düzeyine uygunluğu	2	3	3	3	3	3	2	-	3	3	3
44	Kitap kapağının dayanıklı ve sağlam olması	3	3	3	2	3	1	2	-	1	1	1
45	Kitabın kağıt kalitesine ve kullanımına dikkat edilmesi	3	3	3	2	3	2	2	-	2	1	1
46	Kitap cildinin dayanıklı ve sağlam olması	3	3	3	2	2	1	1	-	1	1	1
47	Baskının net, düzgün ve temiz yapılması	2	3	2	2	2	2	3	-	2	2	2
48	Kağıdın doku yönüne dikkat edilmesi	3	3	3	3	3	3	3	-	3	3	3
	Toplam	16	18	17	14	16	12	13	-	12	11	11

Gelişmiş ülkelerin sosyal bilgiler ders kitaplarının üretime yönelik dış yapı özellikleriyle ilgili durumu karşılaştırmalı olarak tablo 6 da gösterilmiştir. Altı maddenin tamamında üretime yönelik dış yapı özellikleriyle ilgili en yüksek puana sahip ülke Almanya sosyal bilgiler ders kitabı olduğu görülmektedir. Üretime yönelik dış yapı özellikleriyle ilgili Almanya ders kitabı “oldukça uygun” bir şekilde tasarlanmıştır. İncelenen ülkelere ait ders kitaplarında toplamda 18 puandan 11 puan

⁴ Kanada ders kitabı e-kitap olarak incelendiği için puanlanamamıştır.

toplayarak en az puanı Singapur ve Türkiye almıştır. Buna göre Singapur ve Türkiye ders kitaplarının “uygun” şekilde tasarlandığı görülmektedir. Tablo 6 incelendiğinde 48. madde ile ilgili bütün ülkelerin ders kitapları aynı puanı yani en yüksek puanı almış olup buna göre oldukça uygun olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda incelenen eğitim alanında gelişmiş ülkelerin ve Türkiye’nin sosyal bilgiler ders kitaplarının kağıdın doku yönüne dikkat edilerek tasarlandığı görülmektedir. Kitap cildinin dayanıklı ve sağlam olması kriterine göre incelenen ders kitaplarının toplamda diğer kriterlere göre en az puanı almıştır.

43- Kitap boyutlarının öğrenci düzeyine uygunluğu

Kitap boyutlarının öğrenci düzeyine uygunluğu (Ders kitabı boyutlarının ilköğretim birinci devre 1, 2 ve 3. sınıflar için (büyük boy) A4 boyutlarının, diğer düzeyler için A5 ve B5 boyutlarının kullanılması(EK-1). Resim 93’de Japon ders kitabının A4 boyutunda hazırlandığı görülmüştür. Resim 94’de ise Almanya ders kitabının A5 boyutunda hazırlandığı görülmüştür.

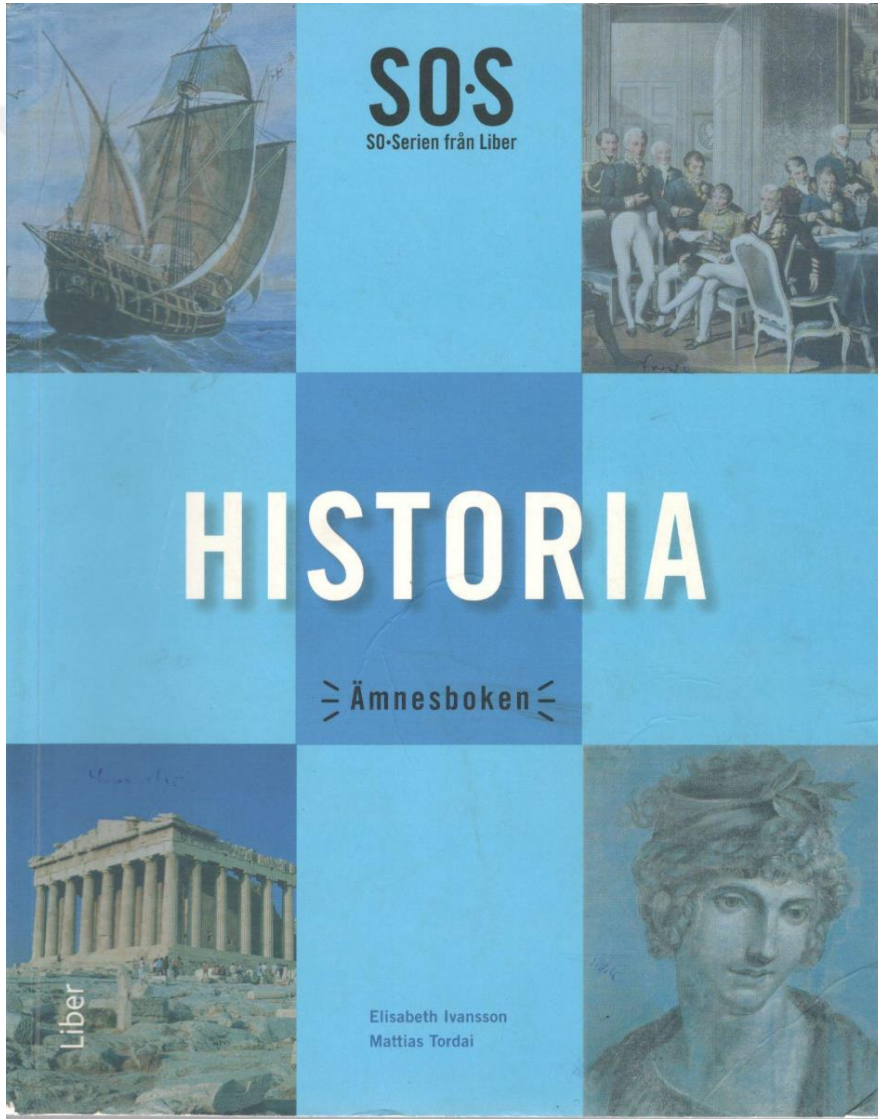
Resim 93: Japonya ders kitabı (2 puan uygun özellik)

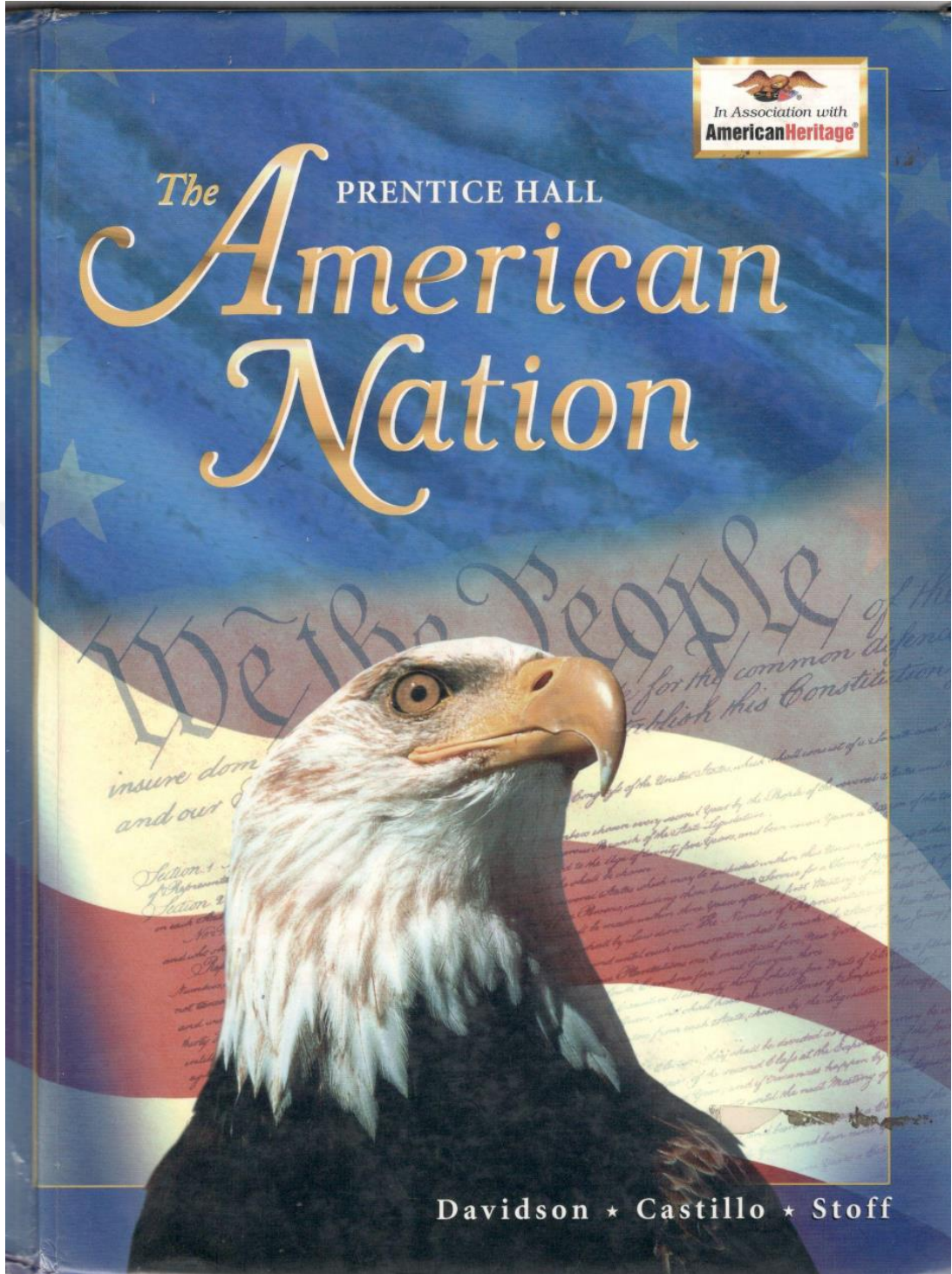
Resim 94: Almanya ders kitabı (3 puan oldukça uygun özellik)

44- Kitap kapağının dayanıklı ve sağlam olması

Kitap kapaklarının mukavva cilt veya kalın bristol (220-280 gr/m2) kartondan yapılmış olması, üzerine lak veya selefyon kaplanmış olması(EK-1). Resim 95’de İsveç ders kitabının kapağı dayanaksız ince kartondan oluştuğu görülmüştür. Resim 96’da Finlandiya ders kitabının kapağı mukavva olmasa da dayanıklı olması için üzerine lak ve selefyon çekildiği görülmektedir. Resim 97’de ise ABD ders kitabında ise kapak için kalın bristol karton kullanıldığı ve dayanıklı olması için üzerine lak ve selefyon çekildiği görülmüştür.

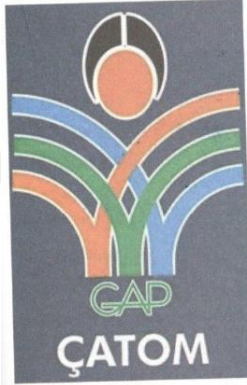
Resim 95: İsveç ders kitabı (1 puan yetersiz özellik)

Resim 97: ABD ders kitabı (3 puan oldukça uygun özellik)

45- Kitabın kağıt kalitesine ve kullanımına dikkat edilmesi

Kitabın 90gr/m2'lik birinci hamur veya mat kuşe kağıda basılması, kat izi, buruşukluk, çapak gibi kesim ve katlama hatalarının bulunmaması(EK). Resim 98'de Türkiye ders kitabında kuşe kağıt kullanılmadığı görülmüştür. Resim 99'da Polonya'ya ait ders kitabında kağıdın yüzeyinin işlendiği görülmüştür. Resim 100'de ise Fransa ders kitabında kağıdın kuşe kağıt olduğu görülmüştür.

Nüfusumuzun genç ve dinamik bir yapıya sahip olduğunu, ülkemiz nüfusunun %67'si çalışabilir durumda olduğunu belirtmiştik. Yasalarımızın sağladığı önemli haklardan biri de çalışma hakkıdır. Anayasamızın 49, 50 ve 60. maddeleri ile çalışma hakkı güvence altına alınarak sosyal güvenlik ile ilgili hususlar düzenlenmiştir. Herkes, çalışma ve işini özgürce seçme hakkına sahiptir. Ancak ülkemizin en önemli sorunlarından biri de işsizliktir. Çalışabilir nüfusumuzun iş talepleri, devlet ve özel sektör yatırımları ile karşılanmaya çalışılmaktadır.

Ülkemizde çalışma hayatını düzenleme ve yürütme görevi Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na verilmiştir. Bakanlık, işçi, esnaf, çiftçi, memur ve işverenlerin birbirleri ile ilgili ilişkilerini düzenler ve yönetir. Bu amaçla; çalışanların sosyal güvenliğinden sorumlu olarak Sosyal Güvenlik Kurumu kurulmuştur.

Ülkemizde işsizliğin önlenmesi, iş bulma ve iş imkânlarının geliştirilmesi görevini Türkiye İş Kurumu yapmaktadır. Güneydoğu Anadolu Bölgemizde kadınların topluluğundaki yerini geliştirmek amacıyla çalışan Çok Amaçlı Toplum Merkezleri (ÇATOM) faaliyettedir.

? Ülkemizde açılan kursların çalışma hakkının kullanılmasına katkıları neler olabilir? Örnek vererek açıklayınız.

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de çalışma hayatının en önemli sorunlarından biri de çocuk yaşta işçi çalıştırılmasıdır. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, dünya çocuklarının korunması için hazırlanmıştır. Türkiye, bu sözleşmeyi 1994 yılında imzalayarak belirlenen şartları uygulamayı kabul etmiş ve yasal düzenlemeleri yapmıştır.

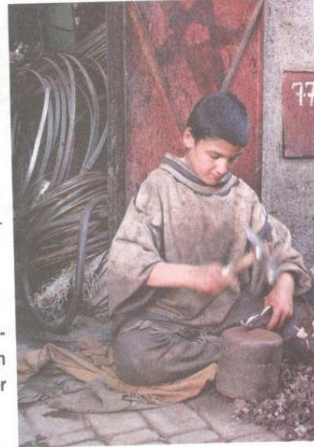
Ülkemizde de çocuklar, aşağıda verilen, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinin 32. maddesinde belirtilen şartlarda çalıştırılabilirler.

"1. Taraf Devletler, çocuğun ekonomik sömürüye ve her türlü tehlikeli işte ya da eğitimine zarar verecek ya da sağlığı ve bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaksal ya da toplumsal gelişmesi için zararlı olabilecek nitelikte çalıştırılmasına karşı korunma hakkını kabul eder.

2. Taraf Devletler özellikle şu önlemleri alırlar:

- a) İşe kabul için bir ya da birden çok asgari yaş sınırı tespit ederler.
- b) Çalışmanın saat olarak süresi ve koşullarına ilişkin uygun düzenlemeleri yaparlar."

? Çocukların yaşlarına ve fiziksel gelişmelerine uygun olmayan işlerde çalıştırılması hangi sorunları ortaya çıkarır? Açıklayınız. Çocukların tehlikeli işlerden uzak tutulması ve gelişimlerinin sağlıklı olması için devletin ve vatandaşların sorumlulukları neler olabilir? Örnek veriniz.

Neler Öğrendik? Ülkemizde herkese eğitim hakkı sağlanmıştır. Genç ve dinamik nüfusun fazla olması okul ve iş ihtiyacını artırır. 12 yıllık eğitimin yasalarla zorunlu olduğu yurdumuzda eğitim seviyesi hızla yükselmektedir. Fazla olan iş gücü, bölgeler ve ülkeler arasında işçi göçlerine neden olmaktadır. Ülkemizde herkes işini özgürce belirleme hakkına sahip olup çalışan hakları gelişmiş ülkeler seviyesindedir.

Resim 98: Türkiye ders kitabı (1 puan yetersiz özellik)

Przeciwko grabieży nie protestowali ani król, ani zmęczone walkami społeczeństwo.

Rozbiór nie wzbudził też większego zainteresowania w Europie. Rzeczpospolita miała opinię kraju zacofanego, nietolerancyjnego i pogrążonego w anarchii. Za granicą chętnie przyjmowano wyjaśnienia zaborców, że ich działania przywrócą porządek i tolerancję religijną.

? 13. Kto i kiedy podpisał I rozbiór Polski? Jakie straty poniosło państwo w jego wyniku?

Alegoria I rozbioru Polski. Od lewej: caryca Katarzyna II, Stanisław August, austriacki cesarz Józef II i król Prus Fryderyk II. Rycina z XVIII wieku.

ĆWICZENIE

Wyobraź sobie, że jest wiosna 1768 roku. Do ciebie, drobnego szlachcica z podkrakowskiej wsi, zajężdża znajomy.

– Witam waszmości! – wołasz od progu. – Pod mój skromny dach zapraszam... Gość wchodzi, wychyla duszkiem kielich miodu i przystępuje do rzeczy.
– Słuchaj, panie bracie! Trzeba nam Ojczyznę miłą ratować! Król zdrajca, Moskwie się występuje. Moskal u nas jak u siebie gospodarzy. Różnowiercy, psubraty zatraczone, równe prawa z nami mają. Aleśmy konfederację w obronie wiary i wolności zawiązali – tu gość referuje ci jej cele. – To co, przystępujesz waść czy nie?

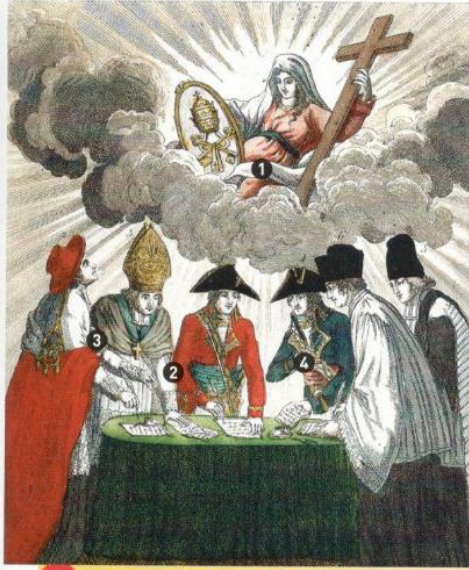
Co odpowiesz? Pamiętaj, że musisz dobrze uzasadnić swoją decyzję.

PYTANIA I POLECENIA

1. Na czym polegało niepowodzenie polityki rosyjskiej wobec Rzeczypospolitej w latach 1764–1772?
2. Dlaczego sąsiadnym mocarstwom udało się tak łatwo przeprowadzić I rozbiór Polski?
3. Uporządkuj przyczyny rozbioru Rzeczypospolitej, dzieląc je na wewnętrzne i zewnętrzne.

ZAPAMIĞTAJ

- W 1764 roku królem Polski został Stanisław August Poniatowski, popierany przez Katarzynę II i magnacki ród Czarotoryskich. Caryca liczyła, że nowy król będzie jej całkowicie posłuszny.
- Wbrew Katarzynie II Stanisław August zapoczątkował reformy państwa. Ograniczył wszechwładzę niektórych urzędników państwowych, odnowił mennicę, założył Szkołę Rycerską. Nie udało mu się jednak przeprowadzić istotnych reform ustrojowych.
- Sejm z lat 1767–1768 obradował pod dyktando ambasadora Rosji. Na jego żądanie posłowie uchwalili prawa kardynalne, utrwalające najgorsze wady ustroju państwa. Rzeczpospolita stała się rosyjskim protektorem.
- W 1768 roku grupa szlachty zawiązała konfederację barską w obronie niepodległości i uprzywilejowanej pozycji katolicyzmu, a przeciwko Rosji, królowi i jego reformom. Walki sił partyzanckich z armią rosyjską i oddziałami królewskimi ciągnęły się do 1772 roku i zakończyły klęską konfederatów.
- W 1772 roku Rosja, Prusy i Austria przeprowadziły I rozbiór Polski. Łącznie zajęły prawie jedną trzecią obszaru państwa. Najdotkliwszą stratą było odebranie przez Prusy dolnego biegu Wisły i przejęcie kontroli nad polskim handlem zbożowym.

3 Le Concordat (1801) et la paix religieuse

- 1 La religion catholique 2 Napoléon Bonaparte
3 Un archevêque 4 Un conseiller d'État

Article 1er – La religion catholique, apostolique et romaine sera librement exercée en France ; son culte sera public.

Art. 4 – Le Premier consul de la République nommera aux archevêchés et évêchés.

Concordat, 1801.

- 1 Quels personnages sont réunis sur l'image ? Que font-ils ?
- 2 Que reconnaît le Concordat aux catholiques ?
- 3 Quel est le rôle de Bonaparte vis-à-vis du clergé ?

4 Le Code civil (1804)

Composé de 2 281 articles, ce code de lois confirme les principes de 1789 (égalité civile, état civil laïc) et fonde l'ordre social sur la propriété et la famille.

Titre préliminaire, Art. 1 – Les lois sont exécutoires dans tout le territoire français, en vertu de la promulgation qui en est faite par le Premier consul.

Art. 8 – Tout Français jouira de droits civils.

Art. 213 – Le mari doit protection à sa femme, la femme obéissance à son mari.

Art. 373 – Le père seul exerce cette autorité durant le mariage. L'enfant ne peut quitter la maison paternelle sans la permission de son père.

Art. 1781 – Le maître [patron] est cru sur son affirmation pour le paiement du salaire.

Extraits du Code civil, 1804.

- 1 Quels droits hérités de la Révolution sont confirmés dans ce recueil de lois ?
- 2 Qui détient l'autorité dans la famille et dans le monde du travail ?

5 Une presse surveillée

Réprimez un peu les journaux, faites-y mettre de bons articles, faites comprendre aux rédacteurs des *Débats* et du *Publiciste* que le temps n'est pas éloigné où je les supprimerai avec tous les autres et je n'en conserverai qu'un seul. Mon intention est donc que vous fassiez appeler les rédacteurs du *Journal des débats*, du *Publiciste* et de la *Gazette de France*, qui sont les journaux les plus en vogue, pour leur déclarer que s'ils continuent d'alarmer l'opinion, leur durée ne sera pas longue.

Lettre de Napoléon au ministre Fouché, 22 avril 1805.

- 1 Que demande Napoléon à Fouché ? Dans quel but ?
- 2 Quelle liberté, acquise en 1789, est remise en cause ?

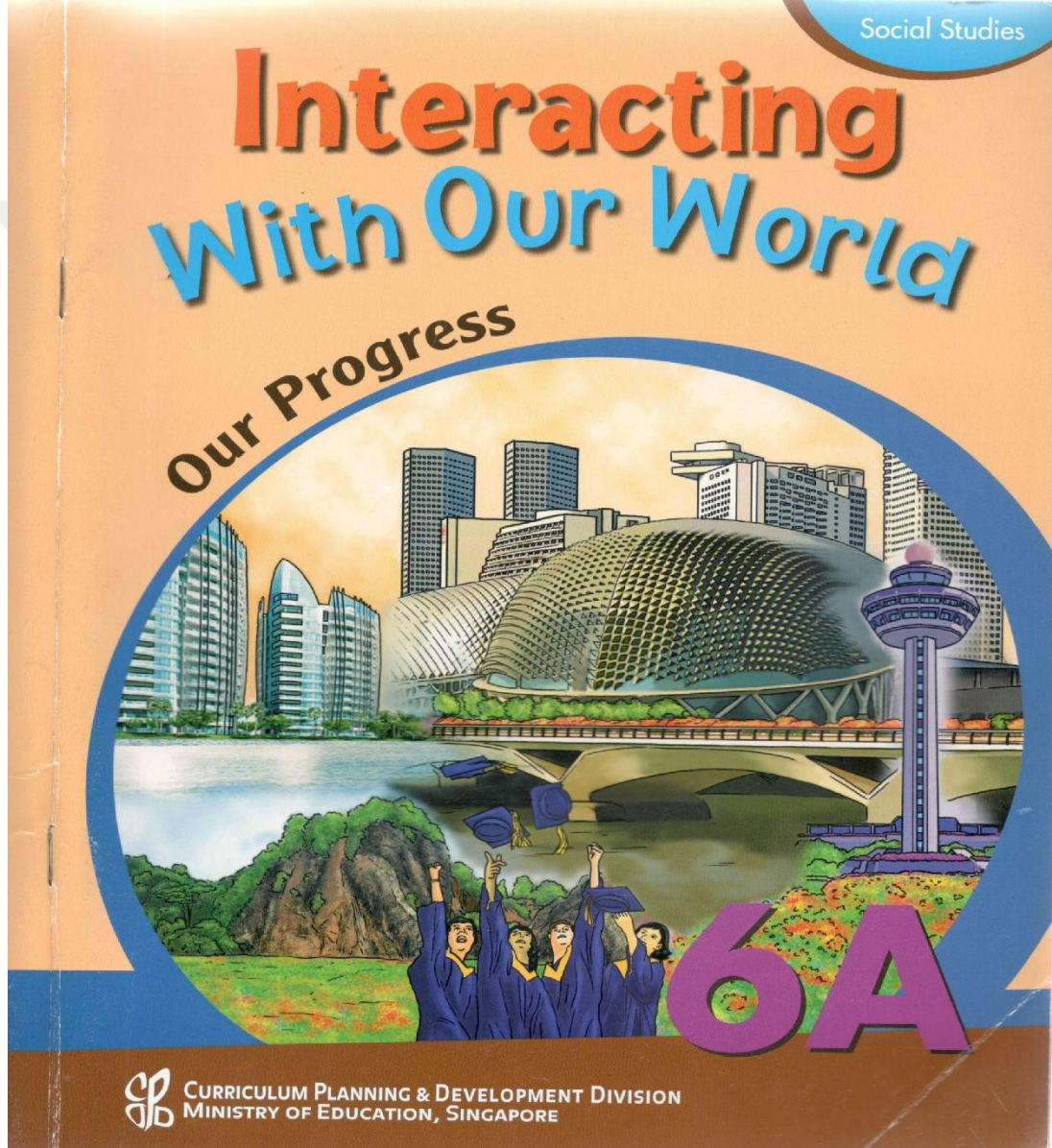
6 Les lycées : former une élite dévouée

Élèves du lycée Bonaparte. (Gravure de J. Duplessis-Berteaux, vers 1815, musée national de l'Éducation.)

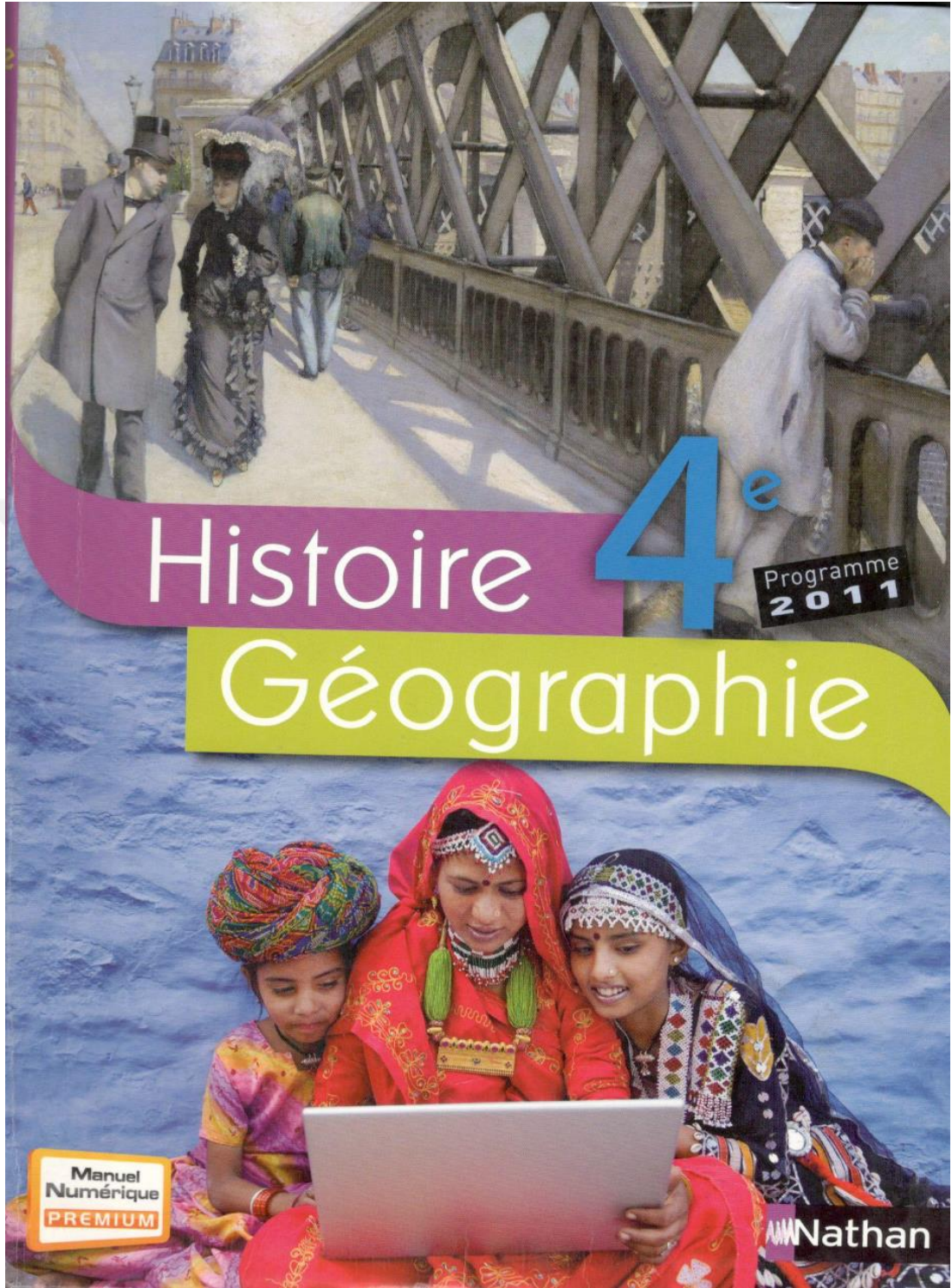
➔ En créant les lycées, quel objectif recherche Bonaparte ?

46- Kitap cildinin dayanıklı ve sağlam olması

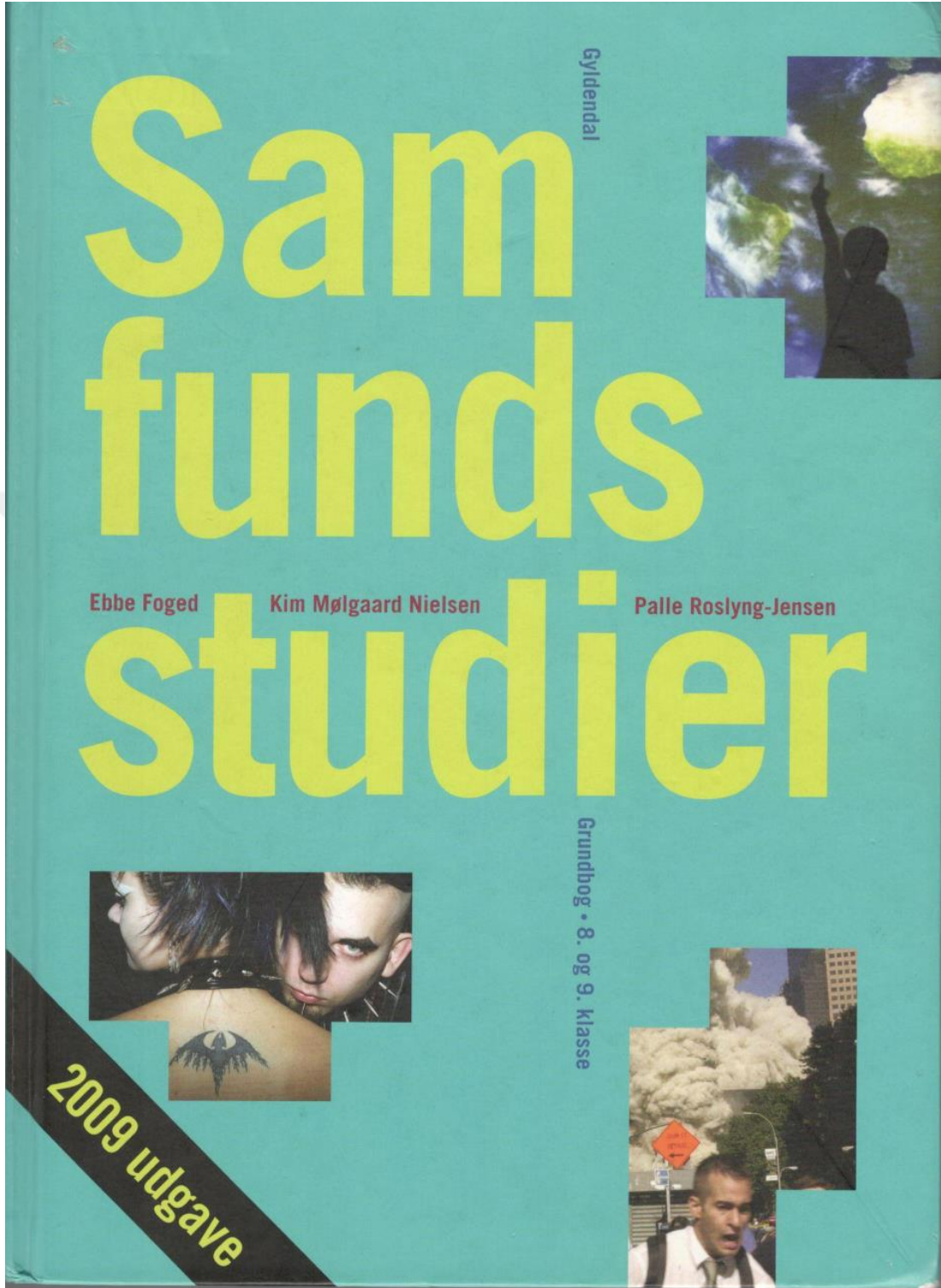
Kitap ciltlemesinin sağlamlık ve sayfaların kolay çevrilebilmesi açısından sırttan dikişle yapılmış olması veya amerikan tutkalı ile yapıştırılmış olması, tel zımba kullanılmaması(EK-1). Resim 101’de Singapur ders kitabında tel zımba kullanıldığı görülmüştür. Resim 102’de Fransa ders kitabında tutkal kullanıldığı görülmüştür. Resim 103’de ise Danimarka ders kitabının sırttan dikişle yapıldığı görülmüştür.

Resim 101: Singapur ders kitabı (1 puan yetersiz özellik)

Resim 102: Fransa ders kitabı (2 puan uygun özellik)

Resim 103: Danimarka ders kitabı (3 puan oldukça uygun özellik)

47- Baskının net, düzgün ve temiz yapılması

Baskıların sayfanın arka yüzüne geçmemiş olması, kir, leke, vb. bulunmaması. Arka ve ön sayfalardaki satırların ve boşlukların ışığa tutulduklarında çakışmış olmaları. Fotoğraf ve resimlerin değer yitirmeden net basılmış olması(EK-1). İncelenen ülkelere ait ders kitaplarında baskının net ve düzgün olduğu bunun yanında Almanya ve Japonya dışındaki diğer ülkelerin baskılarında arka ve ön sayfada ki satırların ve boşlukların ışığa tutulduklarında çakışmadıkları görülmüştür.

48- Kağıdın doku yönüne dikkat edilmesi

Kağıdın doku yönünün (kağıt suyunun) sayfanın kolay çevrilmesi için kitap sırtı ile aynı doğrultuda olması(EK-1). İncelenen gelişmiş ülkelere ait sosyal bilgiler ders kitaplarında kağıdın doku yönüne dikkat edilmesi kriterine göre bütün ülkelerin oldukça uygun şekilde tasarlandıkları görülmüştür.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. Sonuç ve Öneriler

Bu bölümde araştırmanın bulgularından hareketle ulaşılan sonuçlara ve önerilere yer verilmektedir.

5.1. Sonuç

Araştırmanın bu bölümünde “Gelişmiş Ülkelerin Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Tasarım Boyutu Açısından İncelenmesi”ne ilişkin veri toplama aracıyla ulaşılan bulgulardan elde edilen sonuçlara yer verilmiştir.

Tablo 7.

Görsel Tasarım Öğelerine Göre İncelenen Ülkelerin Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Almış Olduğu Toplam Puanlar;

	ABD	ALMANYA	DANİMARKA	FINLANDİYA	FRANSA	İSVEÇ	JAPONYA	KANADA	POLONYA	SİNGAPUR	TÜRKİYE
Tipografik Öğeler	24	22	20	21	22	24	7	25	21	22	22
Metin Örgütleyicileri	16	13	8	11	14	8	13	4	8	13	17
Görsel Öğelerin Tasarımı	29	31	28	27	32	32	25	33	31	34	30
Sayfa Tasarımı	18	15	18	21	18	19	16	22	19	18	16
Kapak Tasarımı	14	15	13	17	15	16	11	-	18	13	18
Üretime Yönelik Dış Yapı Özellikleri	16	18	17	14	16	12	13	-	12	11	11
Toplam	144/ 117	144/ 114	144/ 104	144/ 111	144/ 117	144/ 111	120/ 85	93 / 84	144/ 109	144/ 111	144/ 114

Eğitimde gelişmiş ülkelerin ve Türkiye’nin Sosyal Bilgiler ders kitaplarının, incelenen kriterlere göre aldıkları puanlar ile toplamda alabilecekleri puanlar birbirine oranlandığında en çok puanı 31 maddeyle incelenen Kanada sosyal bilgiler ders kitabının aldığı görülmüştür. Japonya sosyal bilgiler ders kitabı ise 40 maddeyle incelenip 85 puan alarak en az puan toplayan ülke olmuştur.

- ❖ Gelişmiş Ülkelerin ve Türkiye'nin Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının “Tipografik Öğelerine” yönelik ulaşılan sonuçta, belirlenmiş olan gelişmiş ülkeler ve Türkiye'nin “Oldukça Uygun” değerini aldığı görülmüştür. Toplamda 27 puandan 25 puan toplayan Kanada ders kitabının Tipografik maddeler bakımından en iyi kitap olduğu söylenebilir. Sadece üç maddeyle incelenip 7 puan toplayan Japonya ders kitabı ve 20 puan toplayan Danimarka ders kitapların belirlenmiş ülkeler içinde en az puanı aldığı söylenebilir.

Tipografik maddelerden ‘Yazı(harf) boyutunun öğrenci düzeyine uygunluğu’ maddesinde Türkiye Sosyal Bilgiler ders kitabı “Oldukça Uygun” değerini almıştır. Türkiye’de İlköğretim Okullarında Okutulan Sosyal Bilgiler Ders Kitapları ile ABD’nin Virginia ve Los Angeles Eyaletlerinde Aynı Yaş Grubundaki Öğrencilere Okutulan Ders Kitaplarının Şekil ve İçerik Yönünden Karşılaştırılmasına yönelik çalışma yapan Saçlı (2007:240) Türkiye de okutulmakta olan 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında 12 punto kullanıldığı ve bunun da 12-14 yaş gurubu öğrencilerin gelişim seviyesine uygun olduğunu belirtmesi bu araştırmaya benzer sonuçlara ulaştığını gösterir.

- ❖ Gelişmiş Ülkelerin ve Türkiye'nin Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının “Metin Örgütleyicileri” bakımından ulaşılan sonuçlara bakıldığında toplamda 21 puandan 17 puanla en çok puanı alan Türkiye ders kitabıdır. Türkiye, ABD ve Fransa ders kitapları “Oldukça Uygun” değerini almıştır. İncelenen diğer ülkelerin ders kitaplarının ise “Uygun” değerini aldığı görülmüştür.

Metin Örgütleyicileri maddelerinden ‘başlıkların etkili düzenlenmesi’ maddesinden Türkiye Sosyal Bilgiler ders kitabı “Yetersiz” değerini almıştır. Aynı sonuca benzer başka bir çalışmada Türkiye’deki sosyal bilgiler ders kitaplarının mesaj aktarımı ilkeleri açısından değerlendirmesini yapan Şahin (2011: 169) ana başlıklar ile alt başlıklar arasında hiyerarşik bir düzenlemenin olmadığı sonucuna varmıştır.

İçindekiler listesinin işlevsel biçimde düzenlenmesi maddesinden Türkiye Sosyal Bilgiler ders kitabı “Oldukça Uygun” değerini almıştır. 2007 -2008 öğretim yılı ilköğretim IV. ve V. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının pedagojik açıdan değerlendirilmesi yapan Sümengen’e (2010: 108) göre Türkiye’de

okutulmakta olan sosyal bilgiler ders kitaplarında bulunan içindekiler bölümünün öğrenciler için anlaşılır ve kullanılabilir olduğu sonucuna varmıştır.

Sözlük ve kaynakça düzenlemesinin yapılması maddelerinden Türkiye sosyal bilgiler ders kitabı “Oldukça Uygun” değerini almıştır. Türkiye’de ki 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarını pedagojik açıdan değerlendiren Sümengen’e göre (2010: 108) kitapların sözlük ve kaynakça düzenlemesinin yeterli olduğu sonucuna varmıştır.

Elde edilen sonuçlara bakıldığında, metin örgütleyicileri maddeleriyle incelenen ülkelerin Türkiye hariç düşük puanlar aldığı görülmüştür. Bu ülkelerin sosyal bilgiler ders kitaplarının tasarımında metin örgütleyicilerine yeterli düzeyde dikkat etmedikleri söylenebilir.

- ❖ Gelişmiş Ülkelerin ve Türkiye’nin Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının “Görsel Öğelerin Tasarımı”na yönelik ulaşılan sonuçlara bakıldığında; toplamda 36 puandan 33 puanla en çok puanı alan Singapur ders kitabı olmuştur. İncelenen diğer ülkelerin ders kitaplarının “Oldukça Uygun” değeri aldığı görülmüştür.

Görsel öğelerde öğrenci düzeyine uyulması maddesinden Türkiye sosyal bilgiler ders kitabı “Uygun” değerini Almanya ise “Oldukça Uygun” değerini almıştır. Türkiye ve Almanya’daki coğrafya ders kitaplarının karşılaştırmasını yapan Kaya (2010:406), Almanya’daki coğrafya ders kitaplarında kullanılan görsellerin öğrenci düzeyine uygun kullanıldığını sonucuna varmıştır.

Tasarımda denge ilkesine uyulması ve rengin amacına uygun kullanılması maddeleri, ‘Görsel Öğelerin Tasarımı’ maddelerinden en az puanı almıştır.

- ❖ Gelişmiş Ülkelerin ve Türkiye’nin Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının “Sayfa Tasarımı”na yönelik ulaşılan sonuçlara bakıldığında; toplamda 24 puandan 22 puanla en çok puanı alan Kanada ders kitabı olmuştur. Uygun değerini alan Almanya ders kitabı dışındaki incelenen diğer ülkelerin sosyal bilgiler ders kitaplarının “Oldukça Uygun” değerini aldığı görülmüştür.

Görsel öğelerin yerleştirilmesi maddesinden Türkiye sosyal bilgiler ders kitabı Yetersiz değerini almıştır. Türkiye’de ilköğretim okullarında okutulan

sosyal bilgiler ders kitapları ile ABD'nin Virginia ve Los Angeles eyaletlerinde aynı yaş grubundaki öğrencilere okutulan ders kitaplarının şekil ve içerik yönünden karşılaştırılmasına yönelik çalışma yapan Saçlı (2007:240) Türkiye'de okutulmakta olan 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında görsellerin her zaman çerçeve içinde verilmesinin öğrencilerin hayal gücünü sınırladığını oysa ABD ders kitaplarında görsellerin gelişigüzel serpiştirilmesinden dolayı öğrencilerin hayal gücünü kullanarak resmi tamamlamaya çalıştığı sonucuna ulaşmıştır.

Sayfa numarasının ayrı bir tasarım ögesi olarak düzenlenmesi maddesinden incelenen ülkelerden dokuz tanesi yetersiz iki tanesi uygun değerini almıştır. Bu ülkelerin sayfa numaralarını ayrı bir tasarım ögesi olarak düzenlemede yeterince dikkat etmedikleri söylenebilir.

- ❖ Gelişmiş Ülkelerin ve Türkiye'nin Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının “Kapak Tasarımı”na yönelik ulaşılan sonuçlara bakıldığında; toplamda 18 puanının tamamını alan Türkiye ve Polonya ders kitapları en çok puanı alan ders kitapları olmuştur. E-kitap olarak incelenen Kanada ders kitabının kapak bilgileri olmadığından puanlanamamıştır. Yazı türünün bilinmemesinden kaynaklı, 40. maddeyle incelenemeyen Japonya ders kitabı “Uygun” değerini almıştır. İncelenen diğer ülkelerin ders kitapları da “Oldukça Uygun” değerini aldığı görülmüştür.

‘Kapağın içerik ve sayfa düzeniyle ilişkili olması’ maddesinden Türkiye sosyal bilgiler ders kitabı “Oldukça Uygun” değerini almıştır. Türkiye'deki Sosyal Bilgiler ders Kitaplarının Almanya'daki Tarih, Coğrafya ve Vatandaşlık Eğitimi Ders Kitaplarıyla karşılaştırılmasını yapan Kab (2012: 230), Almanya ve Türkiye ders kitaplarının kapağındaki görsellerin içeriği yansıttığı sonucuna ulaşmıştır. Benzer başka bir çalışmada Türkiye Cumhuriyeti ve Mısır Arap Cumhuriyeti Sosyal Bilgiler Öğretim Programları ve Ders Kitaplarının Karşılaştırılmasını yapan Osmanoğlu (2012: 580), Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarının dış kapak tasarımları ders kitaplarının içeriğini yansıtmaktadır.

Kapağın estetik ve albenili hazırlanması maddesinden Türkiye sosyal bilgiler ders kitabı Oldukça Uygun değerini almıştır. Türkiye’de ilköğretim okullarında okutulan Sosyal bilgiler ders kitapları ile ABD’nin Virginia ve Los Angeles eyaletlerinde aynı yaş grubundaki öğrencilere okutulan ders kitaplarının şekil ve içerik yönünden karşılaştırılmasına yönelik çalışma yapan Saçlı (2007:240) Türkiye’de okutulmakta olan 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının kapağının öğrencilerin ilgi ve merakını uyandıracak nitelikte olmadığını belirtmiştir. Yine 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitapları üzerine benzer bir çalışma yapan Sümengen (2010: 110) kitapların kapaklarının öğrencilerin dikkatini çekecek yeterlikte olmadığı sonucuna varmıştır.

- ❖ Gelişmiş Ülkelerin ve Türkiye’nin Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının “Üretime Yönelik Dış Yapı Özellikleri”ne yönelik ulaşılan sonuçlara bakıldığında toplamda 18 puanın tamamını alan Almanya ders kitabı en çok puanı alan ders kitabı olduğu görülmüştür. İncelenen ülkelerden “Uygun” değerini alan Türkiye ve Singapur ders kitapları dışında kalan ülkelerin ders kitaplarının “Oldukça Uygun” değerini aldığı görülmüştür.

Kitap kapağının dayanıklı ve sağlam olması maddesinden Türkiye sosyal bilgiler ders kitabı “Yetersiz” değerini almıştır. Almanya ders kitabı ise Oldukça Uygun değerini almıştır. Türkiye ve Almanya’daki coğrafya ders kitaplarının karşılaştırmasını yapan Kaya (2010:406), MEB’in coğrafya ders kitaplarının kapağını dayanıklı olmadığı; Almanya coğrafya ders kitaplarının kapağının dayanıklı olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Kitabın kağıt kalitesine ve kullanımına dikkat edilmesi maddesinden Türkiye sosyal bilgiler ders kitabı Yetersiz değerini alırken Almanya ders kitabı Oldukça Uygun değerini almıştır. Türkiye’deki Sosyal Bilgiler ders Kitaplarının Almanya’daki Tarih, Coğrafya ve Vatandaşlık Eğitimi Ders Kitaplarıyla Karşılaştırılmasını yapan Kab (2012: 228), Almanya ders kitaplarındaki sayfa kağıdının kaliteli olduğunu Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarındaki sayfa kağıdının ise kalitesiz olduğu sonucuna varmıştır.

Kitap cildinin dayanıklı ve sağlam olması maddesinden Türkiye sosyal bilgiler ders kitabı Yetersiz değerini almıştır. Türkiye 5. Sınıf sosyal bilgiler

ders kitapları üzerine çalışma yapmış olan Şahin (2010:53), ders kitaplarının kapak tasarımı ve cilt sağlamlığı konularında değişiklik yapılması gerektiğini vurgulamıştır. Benzer bir çalışmada Çetin (2008:69), Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının kitap cildinin sağlam olmadığından çabuk dağıldığı sonucuna ulaşmıştır.

Eğitim alanında gelişmiş ülkelerin ve Türkiye'nin sosyal bilgiler ders kitaplarının görsel tasarım öğelerine göre almış oldukları toplam puanlar ve PISA (2000, 2003, 2006, 2006, 2009, 2012, 2015) ve TIMSS (1995, 1999, 2003, 2007, 2011, 2015) sınavlarında aldıkları puanlarla karşılaştırıldığında PISA verilerine göre üst sıralarda bulunan Finlandiya, Singapur ve Japonya ders kitaplarının görsel tasarım açısından aynı değerde puan almadıkları görülmüştür.

PISA sınavlarında genellikle üst sıralarda bulunan Kanada'nın görsel tasarım öğelerine göre incelenen sosyal bilgiler ders kitabı, araştırmaya dahil edilen ülkeler içinde en yüksek puanı almıştır.

PISA ve TIMSS verilerine göre ortalamanın altında bulunan Türkiye ders kitaplarının, görsel tasarım öğelerine göre ortalamanın üstünde bir puan aldığı görülmüştür.

Belirlenmiş olan ülkeler içinde üretime yönelik dış yapı özellikleri bakımından incelenen Singapur ve Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarının az puan alması bu ülkelerin basım maliyetini artıran etmenlerden kaçınmış olmalarından kaynaklandığı sonucuna ulaşılabilir.

Belirlenmiş olan ülkelerin PISA ve TIMSS'ten aldıkları puanlarla yine aynı ülkelerin sosyal bilgiler ders kitaplarının görsel tasarım ilkelerine göre incelenmesinden aldıkları puanlar arasında farklılıklar vardır. PISA ve TIMSS'te üst başarı gösteren Finlandiya, Singapur ve Japonya'nın görsel tasarım öğelerine göre incelenen sosyal bilgiler ders kitaplarının aynı düzeyde başarılı olmadığı ortaya çıkmıştır. PISA ve TIMSS verilerine göre üst düzey başarı göstermiş olan Singapur'un görsel tasarım öğelerine göre incelenen sosyal bilgiler ders kitabı incelenilen ülkeler içinde 'görsel öğelerin tasarımı' maddelerinden en çok puanı alırken 'Üretime yönelik dış yapı özellikleri' bakımından en az puanı almıştır.

Bu sonuçlardan hareketle bir ülkenin eğitimdeki başarısına etki eden faktörlerden biri olan ders kitaplarının tasarım boyutunun, incelenen ülkeler içerisinde farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

5.2. Öneriler

Araştırmadan elde edilen verilerden hareketle yapılacak araştırmalara yönelik öneriler şunlardır:

- ❖ **Metin Tasarımı:** Dikkat odaklayıcı sözcüklerin etkili kullanılması dikkat edilmesi, metnin içinde öğrencinin dikkatini çekecek odaklayıcı sözcüklerin farklı bir tasarımla kullanımı öğrencinin konuya ilgisini artıracığından dikkat edilmesi gerekmektedir. Her bölüm için uygun başlık listesinin hazırlanması ve kaynakçaların etkili kullanılması önem verilebilir.
- ❖ **Görsel Öğelerin Tasarımı:** Rengin amacına uygun kullanılmasına, ders kitaplarında renklendirmeye dikkat edilmesi ve estetik duygu uyandıracak biçimde kullanılması önerilebilir.
- ❖ **Sayfa Tasarımı:** Sayfa numarasının ayrı bir tasarım ögesi olarak düzenlenmesi, sayfa numarasının metinden bağımsız olarak ayrı bir tasarımla hazırlanması önerilebilir.
- ❖ **Kapak Tasarımı:** Kitabı tanıtıcı olarak kapakta yer alan bilgilerin tam olmasına ve kapağın estetik ve ilgi çekici bir şekilde hazırlanmasına dikkat edilebilir.
- ❖ **Üretime Yönelik Dış Yapı Özellikleri:** Kitap cildinin dayanıklı ve sağlam olması, kitap ciltlemesinin sağlamlık ve sayfaların kolay çevrilebilmesi açısından ciltlemesine dikkat edilmesi önerilebilir.

Kaynakça

- Ablak, S. (2013) “Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Biçimsel Özellikleri” Bülent Akbaba(Ed.). *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Sosyal Bilgiler* (ss, 51-78). Ankara: Pegem Akademi.
- Aeschlimann, M. Ritter E. (2011). *Histoire Geographie 4e*. Paris. Nathan.
- Akbuğa, M. (2010). *İlköğretim Dördüncü ve Beşinci Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarına İlişkin Görüşleri*. Konya: Selçuk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alpan, G.B. (2004). *Ders Kitaplarındaki Grafik Tasarımın Öğrenci Başarısına ve Derse İlişkin Tutumlarına Etkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Altun, A. (2013). “Yapılandırmacı Yaklaşım, Sosyal bilgiler Programı ve ders kitapları.” Bülent Akbaba(Ed.). *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme kılavuzu Sosyal bilgiler*. s.19. Ankara. Pegem Akademi.
- Arabacı, İ. B. (2011) Türkiye’de ve OECD ülkelerinde eğitim harcamaları. *Elektronik Sosyal Bilgiler Dergisi*. Cilt 10, Sayı 35. (100-112)
- Arıkan, A.G.(2009). *İmgeden Baskıya Grafik Tasarım*. Konya: Eğitim Kitapevi
- Aslan, E. (2016). “Geçmişten Günümüze Sosyal Bilgiler.” Dursun Dilek(Ed.). *Sosyal Bilgiler Eğitimi*. s.34. Ankara. Pegem Akademi.
- Bakioğlu, A. Yıldız, A. (2015). *PISA Bağlamında Finlandiya Eğitim Sistemi ve Öğretmen Eğitimi*. Ankara. Vize Basın Yayın.
- Bağcı, H. (2007). *Dokuzuncu Sınıf Bilgi ve İletişim Teknolojileri Ders Kitabının Görsel Tasarım İlkelerine Göre Değerlendirilmesi*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi. Eskişehir.
- Becer, E. (2008). *İletişim ve Grafik Tasarımı*. Ankara. Dost Kitabevi Yayınları.
- Birbiçer, B. (2015). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitabı ve Öğrenci Çalışma Kitabı* 2. Kitap. Dikey Yayıncılık. Ankara.

- Bulut, S. (2008). *İlköğretim Ders Kitaplarının Görsel Boyut ve İçerik Tutarlılığı Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Niğde: Niğde Üniversitesi.
- Çayır, K. (2009). “Yeni Ders Kitaplarında İnsan Hakları Eğitimi.” Tüzün, G. (Ed.). *Ders Kitaplarında İnsan Hakları II Tarama Sonuçları*. s.58. İstanbul. Tarih Vakfı Yayınları.
- Çetin, A. (2008). *6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının (2005) Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenip Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Afyon: Afyonkarahisar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Christoffer, S. Eck, G. (2013). *Mitmischen PLUS 2*. Stuttgart. Ernest Klett GmbH.
- Davidson, J. W. Castillo P. Stoff, M. B. (2000). *American Nation*. New Jersey. Prentice Hall.
- Demir, D. (2008). *İlköğretim 1. 2. Ve 3. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Görsel tasarım İlkelerine Uygunluğu Açısından Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Demirkaya, H. (2013). “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Ders Kitabı”. Sever, R. Koçoğlu, E. (Ed.). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Eğitim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı*. s.91. Ankara. Pegem Akademi.
- Doğan, Y. (2009). “Sosyal bilgiler Program ve Ders Kitaplarında Birinci Elden Kaynak ve Kanıt Kullanımı: ABD, İngiltere ve Türkiye Karşılaştırması.” Turan, R. Sünbül, A. M. Akdağ, H. (Ed.). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar-1*. Ankara. Pegem Akademi.
- Doğan, Y. (2007). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Tarihsel Yazılı Kanıtların Kullanımı*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara. Gazi Üniversitesi.
- Dursun, F. Eşgi, N. (2008). *4. Ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretimi Ders Kitaplarının Görsel Tasarım İlkelerine Göre Değerlendirilmesi*. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Bilimleri Dergisi*. Sayı 22. Sayfa 21-34.
- Dünya Tarihi. (2006). Tokyo. Seibido Shuppan.

- Foged, E. Nielsen, K. M. (2009). *Sam Funds Studier*. Gyldendal.
- Gökaydın, N. (1998). *Eğitimde Tasarım ve Görsel Algı*. Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Gökkaya, K. Oruç, Ş. (2003). “Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Görsel materyallerin Kullanımına bir Örnek: Fotoğraf.” Şahin, C. (Ed.). *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Sosyal Bilgiler*. s.154. Ankara. Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Gün, M. (2017). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı*. Elazığ. Asos Yayınları.
- Güneş, F. (2002). *Ders kitaplarının incelenmesi*. Ankara. Ocak yayınları.
- Hayta, N. Şahin, M. Cemaloğlu, N. Karabağ, G. Tütüncü Oğuzoğlu, D. Köksal, H. (2003). *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu*, Tarih 9-12. Nobel Yayın Dağıtım. Ankara.
- Interacting With Our World- Our Progress. (2011). Singapur. Marshall Cavendish Education.
- Ivansson, E. Tordai M. (2012). *Historia. Liber*.
- İnan, S. (2004). Sosyal Bilgiler Eğitimi Nedir: Nedir, Ne zaman ve Neden?. İnan, S. (Ed.). *Sosyal Bilgiler Eğitimine Giriş*. Ankara. Anı Yayıncılık.
- Kab, İ. (2012). *Türkiye’deki Sosyal Bilgiler ders Kitaplarının Almanya’daki Tarih, Coğrafya ve Vatandaşlık Eğitimi Ders Kitaplarıyla Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara. Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaya, M. F. (2010). *Türkiye ve Almanya’daki Lise Coğrafya Ders Kitaplarının Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ketenci,H.F. Bilgili, C. (2006). *Görsel İletişim ve Grafik Tasarımı*. İstanbul: Beta Basım

- Keser, H. (2004). *İlköğretim 4. Sınıf Ders Kitaplarının Görsel Tasarım İlkelerine Göre Değerlendirilmesi*. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi. Cilt 2, Sayı 3.
- Kılıç, A. Seven, S. (2003). *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi*. Ankara. Pegem A Yayıncılık.
- Komisyon. (2016). *Sosyal Bilgiler 7*. Ankara. Korza Yayıncılık.
- Lahteenmaki, M. Troberg, M. (2001). *KRONIKKA 8*. Helsinki. ja oy edita ab.
- Malkowski, T. Rzesniowiecki, J. (2011). *Historia III*. Gdanskie wydawnictwo oswiatowe.
- Osmanoğlu, A. E. (2012). *Türkiye Cumhuriyeti ve Mısır Arap Cumhuriyeti Sosyal Bilgiler Öğretim Programları ve Ders Kitaplarının Karşılaştırılması*. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Oruç, Ş.(2015). “Sosyal Bilgiler Ders Kitapları.” Mustafa Safran(Ed.)*Sosyal Bilgiler Öğretimi* s.268-269. Ankara. Pegem Akademi.
- Özsoy Sümengen. F. N. (2010). *2007 -2008 Öğretim Yılı İlköğretim IV. ve V. sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Pedagogik Açısından Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öztuna, H.Y.(2007) *Görsel İletişimde Temel Tasarım*. Tibyan Yayıncılık. İstanbul.
- Öztürk, C. Deveci, H. (2011). “ Farklı Ülkelerin Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi”. Öztürk, C. (Ed.). *Farklı Ülkelerin Sosyal Bilgiler Öğretim Programları*. s.38. Pegem Akademi. Ankara.
- Patton, M. Q. (2014) *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*. Pegem Akademi. Ankara
- Robson, C. (2015). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Gerçek Dünya Araştırması*. Anı Yayıncılık. Ankara.
- Saçlı, E. (2007). *Türkiye’de İlköğretim Okullarında Okutulan Sosyal Bilgiler Ders Kitapları ile ABD’nin Virginia ve Los Angeles Eyaletlerinde Aynı Yaş Grubundaki Öğrencilere Okutulan Ders Kitaplarının Şekil ve İçerik Yönünden*

Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Social Studies 7. (2015). Erişim Tarihi: 09 Mayıs 2016.
<https://sites.google.com/a/share.epsb.ca/mr-rae-s-social-class/social-8-textbook>.

Şahin, M. (2001). *Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Mesaj Tasarımı İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi*. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Şahin, S. (2010). *İlköğretim Sosyal Bilgiler 5. Sınıf ders kitaplarını Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal bilimler Enstitüsü.

Uluişik, M. (2008). *İlköğretim Beşinci Sınıf Matematik Ders Kitaplarının Görsel Tasarım İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi.

Ulusoy, K. (2011). “Sosyal Bilgilerde ders Kitapları.” Bayram Tay ve Adem Öcal (Ed.). *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi*. s.207. Ankara. Pegem Akademi.

Tertemiz, N. Ercan, L. ve Kayabaşı, Y. (2001). “ Ders Kitabı ve Eğitimdeki Önemi”. Küçükahmet, L. (Ed.). *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu*. Ankara. Nobel yayınları.

Yalın, İ. H. (2002). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Ankara. Nobel Yayın Dağıtım.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H.(2013): *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara. Seçkin Yay.

https://tr.wikipedia.org/wiki/Alexander_Gottlieb_Baumgarten(Web¹). Erişim tarihi: 18 Kasım 2016.

http://www.Pisa.meb.gov.tr/?page_id=18 Erişim tarihi: 13 Haziran 2017.

<http://ttkb.meb.gov.tr/www/kriterler/dosya/.9> (MEB¹). Erişim tarihi: 14 Haziran 2017.

EKLER

1. Görsel Tasarım ilkeleri ve Yorumlaması:

1.1. Tipografik Özellikler

- 1- Yazı boyutlarının öğrenci düzeyine uygunluğu (İlköğretim birinci sınıflar için 20-24 punto, ikinci sınıflar için 18 punto, üçüncü sınıflar için 14 punto, dördüncü sınıflar için 12, beşinci sınıflar için 11, daha üst sınıflar için 10 punto büyüklüğünde yazı kullanılması).
- 2- Yazı karakterinin okunabilirliği (Genelde başlıklarda ve ilköğretim düzeyindeki öğrenciler için metin içinde tırnaksız (şerifsiz), yalın küçük harf karakterinin kullanılması).
- 3- Yazı renginin ya da ton değerinin etkili kullanılması (Okunabilirlik açısından yazının zemin rengi ile çok fazla zıtlık oluşturmaması. Örneğin seçilen yazı karakterlerine bağlı olarak beyaz zemin üzerindeki yazının %80 siyah kullanılması).
- 4- Satırlar arası yatay yada dikey boşluğun dengeli kullanılması (Dikey boşluk olarak satır aralarının normal (1,5) olması ve başlıklar, paragraflar arasındaki boşlukların ise tutarlı biçimde aşamalı (hiyerarşik) kullanılması. Gerektiğinde metin düzenlemede sağa ya da sola dayalı bloklama yöntemi kullanılarak gözü rahatlatıcı yatay boşlukların oluşturulması).
- 5- Dikkat odaklayıcı sözcük ya da sözcüklerin etkili tasarlanması (Koyu, italik, renkli, yazı çeşitlerinin bütünlüğü bozmayacak biçimde çarpıcı tasarlanmış olması, metin içinde olumsuzluk bildiren sözcükler dışında altını çizmek ve büyük harf kullanılmaması).
- 6- Satır uzunluğunun okunabilir ölçülerde olması (En çok 18-24 cm ya da 8-12 sözcük arasında olması).
- 7- Sözcükler arası boşlukların dengeli olması (Tutarsız boşluklar nedeni ile okumayı kesintiye uğratmaması için otomatik olarak tam bloklama kullanılmaması, diğer bir deyişle yanlardan bloklama kullanılmaması).
- 8- Harflerin arasındaki boşlukların dengeli olması (Harflerin iç boşluklarının ve sözcük içindeki boşlukların optik olarak düzenlenmesi (harflerin karakterlerine göre dizilmesi) ve harflerin içlerinin kapanmaması için çok kalın harf karakteri kullanılmaması).

- 9- Metnin sayfadaki bütünlüğüne dikkat edilmesi (Görsel ve anlam bütünlüğü açısından paragraftaki son satırın diğer sayfanın başına ve ilk satırın sayfa sonuna gelmemesine özen gösterilmesi).

1.2. Metin Örgütleyicileri

- 10- Başlıkların etkili düzenlenmesi (Başlıkların olabildiğince kısa olması, uzun alt başlıklarda küçük harf kullanılması. Ana, alt ve yan başlıkların farklı karakterlerde ve harf boylarının aşamalı düzenlenmesi (ör: bölüm başlığının 22 punto, alt ve yan başların ise metin başlığından 1-2 punto küçük olması gibi).
- 11- İçindekiler listesinin işlevsel biçimde düzenlenmesi (Sayfa tasarımı biçimine, metinde kullanılan başlık sistemine ve içeriği tanıtmaya uygun olarak rahat okunabilir biçimde düzenlenmesi).
- 12- İçindekiler listesinin dikkat çeken biçimde düzenlenmesi (Gerektiğinde tanıtım amacına hizmet edici resim, şema, grafik etkiler kullanılarak öğrencinin ilgisine sunulması).
- 13- Kutuların amaca kısmen uygun kullanılması (Süs amaçlı gereksiz çerçeveler biçiminde kullanılmaması, gerekirse metinden ayrı olarak dikkat çekmesi istenen özet, soru, senaryo gibi etkinliklerde sayfa tasarımına uygun olarak kullanılması).
- 14- Her bölüm için ilgili başlık listesinin hazırlanması (Bölüm başında ana ve alt başlıkların içerik hedeflerine ve sayfa tasarım biçimine uygun olarak yer alması).
- 15- Sözlük düzenlemesinin yapılması (Bilinmeyen sözcükler ve teknik terimler için kitap sonunda bir sözlüğe yer verilmesi).
- 16- Kaynakça düzenlemesinin yapılması (Metin içinde kullanılan kaynaklara kaynakçada yazım kurallarına ve öğrenci düzeyine dikkat edilerek yer verilmesi).

1.3. Görsel Öğelerin Tasarımı

- 17- Görsel öğelerin mesaj aktarımına katkıda bulunmaları (Resimleme, fotoğraf, şema vb. görsel öğelerin metin içeriğine uygun, yaratıcı, yönlendirici, düşündürücü, mesajı özetleyici ve bilgilendirici biçimde tasarlanmaları).
- 18- Görsel öğelerin mesaj aktarımında öğrenci için uyarıcı olması (Resimleme, fotoğraf, şema, vb. görsel öğelerin öğrencinin imgelem gücünü harekete geçirici, onlarda heyecan duygusunu uyandırıcı ve estetik beğenilerini güçlendirici biçimde tasarlanmış olması).

- 19- Resimlemelerde desenin sağlam olması (Resimlemelerde kullanılan figürlerin hareketlerine dikkat edilerek sağlam çizilmiş olması, örneğin oturan bir figürün izleyende o duyguyu uyandırması).
- 20- Tasarımda yalınlık ve basitlik ilkesine uyulması (Resimleme, fotoğraf vb. görsel öğeleri oluşturan biçimlerin ne tam gerçekçi ne de tam soyut olması. Yalın anlaşılır ve mesajın gerektirdiği kadar detay kullanılması).
- 21- Görsel öğelerde vurgulamanın etkili kullanılması (Bir görsel öğeye bakarken göz hareketlerinin daha çok sol üst köşede odaklandığı bulgusundan hareketle içerik elveriyorsa vurgulanması gereken öğelerin sol üst köşeye yerleştirilmesine dikkat edilmesi).
- 22- Görsel öğelerde öğrenci düzeyine uyulması (Resimleme, fotoğraf vb. görsel öğelerin öğrencilerin yaşantılarına, onların somut deneyimlerine uygun olması).
- 23- Görsel öğelerin renkli olması (Resimleme, fotoğraf vb. görsel öğelerin özellikle ilköğretim birinci devrede renkli olması fakat çok sayıda renk kullanılmaması).
- 24- Tasarımda bütünlük ilkesine uyulması (Resimleme, fotoğraf vb. görsel öğelerin içindeki tüm elemanların bir konu ile ilgili olarak bütünlük içinde düzenlenmiş olması).
- 25- Çizginin amaca uygun kullanılması (Resimleme, fotoğraf vb. görsel öğeleri tasarlamada kullanılan çizginin (iskeletin) genellikle yön duygusu için kullanılması. Özel olarak ise örneğin, eğik, kıvrımlı çizgilerin hareket duygusu için; yatay çizgilerin gerginlik için; dikey çizgilerin ise kesinlik ve yönerge ifadesi için kullanılması).
- 26- Tasarımda denge ilkesine uyulması (Resimleme, fotoğraf vb. görsel öğeleri tasarlamada kullanılan elemanların dengeli bir biçimde yerleştirilmiş olması, simetrik dengeyi kullanmaktan kaçınılması, hareket ve dikkat çekme özelliği açısından asimetrik dengenin kullanılması. Boşluk doluluk oranına dikkat edilmesi).
- 27- Rengin amaca uygun kullanılması (Resimleme, fotoğraf vb. görsel öğelerde yer alan obje ve figürlerin renklerinin, önemli bilgi ve ayrıntılara ışık tutacak, benzerlik ve farklılıklara işaret edecek, estetik duygu uyandıracak biçimde kullanılması).

- 28- Görsel öğelerin boyutlarının amaca uygun kullanılması (Resimleme, fotoğraf vb. görsel öğelerin içeriği ayrıntı gerektiriyorsa boyutların büyük ve geniş tutulması).

1.4. Sayfa Tasarımı

- 29- Belirli bir bütünlük ve görsel devamlılığın sağlanması (Tasarımda tüm sayfalarda ve kitabın bütününde sayfa düzeni, yazı karakteri, satır boşluğu, kenar boşluk ayarları vb. tipografik öğelerde ve görsel öğelerde birbiriyle uyumlu (estetik kaygıyla ve özgün bir biçim anlayışıyla) bir bütünlük ve devamlılık oluşturma).
- 30- Görsel öğelerin okuma akışını engellememesi (Resimleme, fotoğraf, şema vb. görsel öğelerin okuma akışını engellemeyecek biçimde yerleştirilmesi. Başlığın altına ve metnin ortasına paragraf arasına yerleştirilmemesi, metin ile görsel öğeler arasında 4 mm dolaylarında hayli bir çerçevenin bırakılması).
- 31- Görsel öğelere yeterince yer verilmesi (Öğrencinin imgesel düşünmesi açısından resimleme, fotoğraf, şema vb. görsel öğelere sayfa tasarımında öğrenci düzeyine göre yeterince yer verilmesi).
- 32- Görsel öğelerin yerleştirilmesinde hareketin sağlanması (Resimleme, fotoğraf, şema vb. görsel öğelerin yerleştirilmesinde monotonluktan uzak durulması. Devamlı çerçeve içine alınmaması, hep aynı yerlere yerleştirilmemesi, hep aynı büyüklükte olmaması vb.).
- 33- Görsel öğelerin ilgili metnin yakınında yer alması (Resimleme, fotoğraf, şema vb. görsel öğelerin ilgili metnin hemen yanında üstünde veya altında yer alması)
- 34- Boşlukların etkili kullanılması (Sayfa düzenlemede öğrencinin zihnini karıştıracak, sıkışık ve kalabalık etkiden uzak durulması).
- 35- Karşılıklı iki sayfanın birlikte düzenlenmesi (Karşılıklı iki sayfanın tek bir kompozisyon olarak düşünülmesi).
- 36- Sayfa numarasının ayrı bir tasarım ögesi olarak düzenlenmesi (Sayfa numarasının metinden bağımsız olarak tasarlanması).

1.5. Kapak Tasarımı

- 37- İçerik ve sayfa düzeni ile ilişkili olması (Kapak tasarımının içerik ve sayfa tasarımı ile biçem anlayışı bakımından tutarlı olması).
- 38- Sırt yazısının yukarıdan aşağıya doğru yazılması (Kitapların özellikle raflarda taranırken sırt yazısının kolaylık sağlaması için yukardan aşağıya tasarlanması)
- 39- Kapak bilgilerine dikkat edilmesi (Kitabın kapağında ve sırtında yayın evi, yazar, kitap adı ve öğrenci sınıf düzeyinin yazılmış olması. İç kapakta ise kapak bilgileri dışında kapak, sayfa tasarımcısı ve resimleyenini yani tasarımcının adlarının bulunması).
- 40- Yazı karakterinin seçimine dikkat edilmesi (Karmaşık bir etki yaratmaması için kapakta çok çeşitli yazı karakterlerinin kullanılmaması)
- 41- Ön ve arka kapağın bir bütün olarak tasarlanması (Kapağın ön, arka, ve sırt kısmının birlikte bir bütünlük içinde, birbirleriyle ilişkili ve tutarlı olarak düzenlenmesi).
- 42- Kapağın estetik ve albenili hazırlanması (Kapak tasarımında kullanılan görsel öğelerin, yazıların ve diğer elemanların düzenlenmesinde estetik ve ilgi çekici, özgün bir biçem anlayışını yansıtmaması).

1.6. Üretime Yönelik Dış Yapı Özellikler

- 43- Kitap boyutlarının öğrenci düzeyine uygunluğu (Ders kitabı boyutlarının ilköğretim birinci devre 1, 2, ve 3. sınıflar için (büyük boy) A4 boyutlarının, diğer düzeyler için A5 ve B5 boyutlarının kullanılması).
- 44- Kitap kapağının dayanıklı ve sağlam olması (Kitap kapaklarının mukavva cilt veya kalın bristol (220-280 gr/m²) kartondan yapılmış olması, üzerine lak veya selefon kaplanmış olması).
- 45- Kitabın kağıt kalitesine ve kullanımına dikkat edilmesi (Kitabın 90gr/m²'lik birinci hamur veya mat kuşe kağıda basılması, kat izi, buruşukluk, çapak gibi kesim ve katlama hatalarının bulunmaması).
- 46- Kitap cildinin dayanıklı ve sağlam olması (Kitap ciltlemesinin sağlamlık ve sayfaların kolay çevrilebilmesi açısından sırttan dikişle yapılmış olması veya amerikan tutkalı ile yapıştırılmış olması, tel zımba kullanılmaması).

- 47- Baskının net, düzgün ve temiz yapılması (Baskıların sayfanın arka yüzüne geçmemiş olması, kir, leke, vb. bulunmaması. Arka ve ön sayfalardaki satırların ve boşlukların ışığa tutulduklarında çakışmış olmaları. Fotoğraf ve resimlerin değer yitirmeden net basılmış olması).
- 48- Kağıdın doku yönüne dikkat edilmesi (Kağıdın doku yönünün (kağıt suyunun) sayfanın kolay çevrilmesi için kitap sırtı ile aynı doğrultuda olması) (Alpan, G: 2004).

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Osman TUĞ

Doğum Yeri ve Tarihi : Adıyaman - 1988

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Adıyaman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler
Öğretmenliği Programı

Yüksek Lisans Öğrenimi : Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
İlköğretim Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

İş Deneyimi

Çalıştığı Kurumlar: Şanlıurfa- Bağlarbaşı Ortaokulu (2013-2014)

Şanlıurfa- Şanlıurfa Ortaokulu (2014- 2016)

Şanlıurfa- Bozova- Kabacık İHO (2016-)

İletişim

e-posta: osmantug_02@hotmail.com

Tarih: 10.08.2017